

ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Βαθμός ικανοποίησης των παράνομων μεταναστών από τις παρεχόμενες υπηρεσίες υγείας από τις μη κυβερνητικές οργανώσεις. Το παράδειγμα της PRAKSIS

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ:
ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ ΖΩΗ
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
Κος ΒΑΝΤΣΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ 2009

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<u>Εισαγωγή</u>	1
<u>Κεφάλαιο 1: ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ</u>	
1. Ορισμός και είδη μετανάστευσης	2
2. Ιστορική αναδρομή	5
3. Αίτια μετανάστευσης	10
4. Πρόσφυγες	12
<u>Κεφάλαιο 2: ΤΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ</u>	
1. Η Ελλάδα ως χώρα αποστολής μεταναστών	15
2. Η Ελλάδα ως χώρα υποδοχής μεταναστών	17
3. Χαρακτηριστικά των μεταναστών στην Ελλάδα	20
<u>Κεφάλαιο 3: ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΑΝ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ</u>	
1. Κοινωνική προσέγγιση	22
2. Οικονομική προσέγγιση	25
3. Συνέπειες της μετανάστευσης για την Ελλάδα ως χώρα υποδοχής	27
<u>Κεφάλαιο 4: ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ</u>	
1. Ιστορία και εξέλιξη του όρου	30
2. Αίτια φαινομένου	33
3. Συμπεράσματα	34
<u>Κεφάλαιο 5: ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΑΚΤΙΚΕΣ</u>	
1. Πολιτικές Τακτικές (ενσωμάτωση, αφομοίωση, ένταξη)	35
<u>Κεφάλαιο 6: ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ – ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ</u>	
1. Έννοια του Ρατσισμού	42
1.1. Μορφές ρατσισμού	44
2. Ξενοφοβία	48

**Κεφάλαιο 7: ΠΑΡΑΝΟΜΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ
ΥΓΕΙΑΣ**

1. Πρόσβαση μεταναστών στις δημόσιες υπηρεσίες υγείας 51

**Κεφάλαιο 8: ΙΑΤΡΟΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ ΑΠΟ Μ.Κ.Ο.
PRAKSIS**

1. Το παράδειγμα της PRAKSIS – Ανάλυση προγραμμάτων της οργάνωσης
(Ιστορική Αναδρομή, Στόχοι, Παρεμβάσεις) 55

ΕΜΠΕΙΡΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Κεφάλαιο 9: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ 59

Κεφάλαιο 10: ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΙΝΑΚΩΝ 62

Κεφάλαιο 11: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ 91

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ 97

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 98

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 106

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η μετανάστευση είναι η φυσική μετάβαση ενός ατόμου ή μιας ομάδας απο μια κοινωνία σε μια άλλη. Η μετάβαση αυτή συνεπάγεται την εγκατάλειψη ενός κοινωνικού περιβάλλοντος και την εγκατάσταση σε ένα άλλο (Eisenstadt, 1953). Η μετανάστευση είναι από τις παλαιότερες εκδηλώσεις στην ιστορία της συμβίωσης των λαών και πολλά πολιτιστικά στοιχεία και ολόκληροι πολιτισμοί οφείλονται στην εκδήλωση του φαινομένου αυτού (Κοντέου-Ναστου, 1985).

«Η μετανάστευση ως σύγχρονο φαινόμενο αποτελεί μια περίπλοκη και σύνθετη διαδικασία σε παγκόσμιο επίπεδο. Η χώρα μας γνώρισε την τελευταία δεκαετία αυτή την εμπειρία της χώρας υποδοχής, ενώ, ιδιαίτερα το 19^ο και τον 20^ο, αποτελούσε ένα από τα κατεξοχήν παραδείγματα χωρών αποστολής μεταναστών» (Παπαδοπούλου, 2006: 291).

Η μετανάστευση δεν μπορεί να σταματήσει γιατί αποτελεί συστατικό στοιχείο της καπιταλιστικής ανάπτυξης. Η ελεύθερη αγορά, η «κατάργηση» των συνόρων οδηγούν στην υπεράσπιση της μετανάστευσης. Τα κατασταλτικά μέτρα δεν αποτρέπουν το φαινόμενο αντιθέτως αυξάνουν την παράνομη μετανάστευση (Χλέτσος-Ναζάκης, 2001).

Στην συγκεκριμένη εργασία εξετάζεται ο βαθμός ικανοποίησης των παράνομων μεταναστών από τις παρεχόμενες υπηρεσίες υγείας από τις μη κυβερνητικές οργανώσεις. Το παράδειγμα της PRAKSIS.

Πιο συγκεκριμένα σε αυτήν την εργασία θα μελετήσουμε τους ακόλουθους τομείς:

Στο πρώτο κεφάλαιο του θεωρητικού μέρους θα αναφερθούμε γενικά στο φαινόμενο της μετανάστευσης, θα παραθέσουμε ορισμούς και θα καθορίσουμε τα είδη της. Γίνεται ιστορική αναδρομή και παρουσιάζονται τα αίτια της μετανάστευσης. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται κάνοντας μια αναφορά στους πρόσφυγες.

Στο δεύτερο κεφάλαιο περιγράφεται το μεταναστευτικό φαινόμενο στην Ελλάδα, παρουσιάζονται οι παράγοντες που οδήγησαν στην μεταβολή της Ελλάδας από χώρα αποστολής μεταναστών σε χώρα υποδοχής. Τέλος καταγράφονται τα χαρακτηριστικά των μεταναστών στην Ελλάδα.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στις αλλαγές που επέφερε η προσέλευση των μεταναστών και στις επιπτώσεις αυτών.

Στο τέταρτο κεφάλαιο θα αναφερθούμε στο φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού και στους παράγοντες που το προκαλούν.

Στο πέμπτο κεφάλαιο εξετάζονται οι πολιτικές τακτικές που εφαρμόζονται για τους μετανάστες.

Στο έκτο κεφάλαιο αναλύονται τα φαινόμενα του ρατσισμού και της ξενοφοβίας.

Στο έβδομο κεφάλαιο αναφερόμαστε στους παράνομους μετανάστες και τις υπηρεσίες υγείας, σχετικά με την πρόσβαση των μεταναστών σε αυτές.

Στο όγδοο κεφάλαιο περιγράφουμε το είδος της παρεχόμενης ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης από την Μ.Κ.Ο. PRAKSIS, κάνουμε μια ιστορική αναδρομή, αναλύουμε τα προγράμματά της, τους στόχους και τις παρεμβάσεις της οργάνωσης.

Στην συνέχεια ακολουθεί το ερευνητικό μέρος της εργασίας. Η μεθοδολογία της έρευνας, η ανάλυση των αποτελεσμάτων, και ολοκληρώνουμε με τα συμπεράσματα της έρευνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

1.1. Ορισμός και είδη μετανάστευσης

«Μετανάστευση ορίζεται ως η γεωγραφική μετακίνηση των ανθρώπων από ένα τόπο σ' ένα άλλο για μόνιμη ή προσωρινή εγκατάσταση που γίνεται εκούσια ή ακούσια (αναγκαστική), με στόχο την αλλαγή του τρόπου ζωής και την αναζήτηση καλύτερης τύχης. Η έννοια προέρχεται από το ρήμα μεταναστεύω και αποτελεί γενικά, μια μορφή πληθυσμιακής κινητικότητας μέσα στον περιβάλλοντα χώρο. Άλλη βασική μορφή της κινητικότητας είναι η λεγόμενη κοινωνική που συντελείται στα πλαίσια ενός κοινωνικού συστήματος και εμφανίζεται σαν η κύρια μετακίνηση του ανθρώπου ή μιας ολοκληρωμένης ομάδας ατόμων από μια κοινωνική τάξη ή ένα κοινωνικό στρώμα σ' ένα άλλο» (Μπένος, 2004: 53). Στην γεωγραφική κινητικότητα διακρίνονται τα παρακάτω τέσσερα βασικά είδη: (α) Η ημερήσια Παλίνδρομη μετακίνηση, (β) Η Μετοικεσία (Κινητικότητα Κατοικίας), (γ) Η Περιήγηση και (δ) Η Μετανάστευση ή Παλιννόστηση, που γίνεται και ιδιαίτερη αναφορά.

«Μπορούν να γίνουν κάποιες διακρίσεις της μετανάστευσης, χρησιμοποιώντας ορισμένα κριτήρια» (Τσαούσης, 1985: 16).

- Με κριτήριο το κράτος διακρίνεται σε Εσωτερική ή Εξωτερική όπου «η μετανάστευση γίνεται στα όρια ενός Κράτους ή πέρα απ' αυτό» (Τσαούσης, 1985: 35).
- Με κριτήριο την πρόθεση μετανάστευσης διακρίνονται δύο μορφές η Εκούσια ή Αναγκαστική «με σκοπό να μειωθούν οι στερήσεις και ν' αυξηθούν οι απαιτήσεις των μεταναστών. Συχνά όμως λόγω των πολιτικών, θρησκευτικών ή άλλων διώξεων παρουσιάζεται το φαινόμενο της αναγκαστικής μετανάστευσης» (Τσαούσης, 1985: 37).
- Με κριτήριο την προβλεπόμενη διάρκεια παραμονής διακρίνεται σε Προσωρινή ή Μόνιμη όταν η μετανάστευση γίνεται σε ορισμένο χρονικό διάστημα, ανάλογα με τον χρόνο που απαιτείται για την διευθέτηση των υποθέσεων, καθώς υπάρχει πάντα η πρόθεση της επανόδου. Όταν η μετανάστευση είναι αδύνατον να καθοριστεί χρονικά ή είναι αβέβαιης διάρκειας και δεν υπάρχει πρόθεση επανόδου από τον μετανάστη, τότε θεωρείται μόνιμη. Σχετικά, η «Εθνική Στατιστική Υπηρεσία» της χώρας ορίζει σαν

προσωρινή την μετανάστευση σε μια χώρα του εξωτερικού για παραμονή μικρότερη από ένα έτος ή την αναχώρηση λόγω ναυτολόγησης και σαν μόνιμη την μετάβαση σε μια ξένη χώρα για εγκατάσταση που διαρκεί πάνω από ένα έτος» (Χλέτσος, 2002: 28).

- Όταν χρησιμοποιείται ως κριτήριο ο τόπος προορισμού, διακρίνεται σε Ηπειρωτική ή Υπερπόντια ανάλογα, «με το αν στην μετακίνηση από χώρα σε χώρα, παρεμβάλλεται ή όχι θάλασσα και η χώρα της μετανάστευσης ανήκει σε άλλη ήπειρο» (Μπαγκαβός και Παπαδοπούλου, 2003: 6).

1.2. Ιστορική αναδρομή

Στα προϊστορικά ακόμη χρόνια, οι διάφορες ανθρώπινες φυλές ήταν αναγκασμένες να μεταναστεύουν απ' τον έναν τόπο στον άλλο, προσπαθώντας να επιβιώσουν. Απ' τα κρύα κλίματα πήγαιναν στα πιο ζεστά, απ' τα ορεινά στα πεδινά, απ' τα φτωχά σε καρπούς και κυνήγι, στα περισσότερο πλούσια. Βλέπουμε λοιπόν πως ο κύριος λόγος που δικαιολογούσε τη σταθερή μετανάστευση στο παρελθόν ήταν η προσπάθεια επιβίωσης. Ο ίδιος λόγος ισχύει σε σημαντικό βαθμό και μέχρι σήμερα.

«Ενώ στα προϊστορικά χρόνια ήταν γενικό φαινόμενο η μετανάστευση, και αναγκαστικό πολλές φορές, στην ιστορική πια εποχή αρχίζει να διαφοροποιείται, χωρίς να σταματά βέβαια. Τώρα, μεγάλες ομάδες ανθρώπων μεταφέρονται απ' τον ένα τόπο στον άλλο, μέσα στα πλαίσια κυριάρχησης πάνω στους συνανθρώπους τους και κατάκτησης καινούριων χωρών. Αυτό ισχύει για τον αποικισμό απ' τους αρχαίους Έλληνες μεγάλων περιοχών της Μεσογείου, πράγμα που γενικεύεται κατά τους αλεξανδρινούς χρόνους, υποβοηθούμενο απ' την κατακτητική πολιτική των Ελλήνων βασιλιάδων της εποχής αυτής» (Live-Pedia, 2008: 2).

Η μετανάστευση από άποψη κατοίκων, γλώσσας και εθνικής ταυτότητας έχει αλλάξει ριζικά την σύνθεση ολόκληρων χωρών και ηπείρων. «Έτσι, μετά από 400 χρόνια η Αμερική, Ωκεανία, το Βόρειο ήμισυ της Ασίας και μερικά μέρη της Αφρικής κατακτήθηκαν από τους λευκούς. Η μετανάστευση, που άρχισε αυτά τα χρόνια και συνεχίστηκε για αρκετούς αιώνες, έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην όλη εξέλιξη της ανθρώπινης κοινωνίας. Σ' αυτό καθοριστικό ρόλο έπαιξαν και οι εσωτερικές ή ενδοηπειρωτικές μεταναστεύσεις. Ο κόσμος πήρε μια άλλη όψη κι οι ήπειροι αυτές έχασαν σε σημαντικό βαθμό το δικό τους καθαρό χαρακτήρα. Παράλληλα, τα αποτελέσματα αυτής της μετανάστευσης για τους λαούς των αποικιών ήταν μοιραία, γιατί ουσιαστικά οι μετανάστες μετέτρεψαν τους αυτόχθονες σε δούλους τους» (Castles και Miller, 1998: 278).

«Μετά την Αμερικανική Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας, την τάση των αποικιακών χωρών για ανεξαρτησία, την επικράτηση φιλελεύθερων σκέψεων μετά την Γαλλική Επανάσταση, με αποτέλεσμα να δηλώνουν τον τερματισμό της εποχής του αποικισμού, οι μετακινήσεις πληθυσμών για την ανεύρεση καλύτερης τύχης, παίρνουν την μορφή μεταναστεύσεως» (Αμηρά, 1980: 225).

Το κυριότερο μεταναστευτικό ρεύμα παρουσιάζεται μεταξύ Ευρώπης και Αμερικής και ειδικότερα στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, οι οποίες απορροφούν τα δύο τρίτα περίπου του συνόλου του μεταναστευτικού ρεύματος. «Αμέσως μετά τον Α΄ παγκόσμιο πόλεμο διακόπτεται η έντονη μεταναστευτική δράση μέσω δύο νομοθετικών μέτρων, τα οποία εκδόθηκαν μέσω της επιτροπής ερευνών του 1911. Στον έναν νόμο περί αποκλεισμού των αναλφάβητων μεταναστών, που τέθηκε σε εφαρμογή κατά την διάρκεια του πολέμου, και το δεύτερο περίφημος «Νόμος των Ποσοστών», όπου απαγορεύονταν είσοδος μεταναστών στις Ηνωμένες Πολιτείες, κατά έτος και κατά χώρα πέρα του 3% των εισελθόντων κατά το έτος 1890» (Αμίτσης και Λαζαρίδη, 2001β: 57).

«Στο πρώτο ήμισυ του 20^{ου} αιώνα πάνω από 100 εκατομμύρια άτομα μετανάστευσαν από την μια χώρα στην άλλη. Μεγάλη μεταναστευτική κίνηση παρατηρείται κυρίως, απ' όλα τα μέρη του κόσμου καθώς, πολλές χιλιάδες ανθρώπων μετακινούνται στον Νέο Κόσμο με τις απέραντες εκτάσεις εύφορης γης και την αλματώδη βιομηχανική ανάπτυξη που απαιτεί πολλά εργατικά χέρια» (Baldwin-Edwards, 2002α: 125-126).

«Η Ελλάδα υπήρξε από τις χώρες που πρόσφερε στις Η.Π.Α το περισσότερο δυναμικό της καθώς, από το 1900 έως το 1921 μετανάστευσαν συνολικά 384.000 άτομα. Τα κενά που δημιούργησε όμως η υπερπόντια αυτή μετανάστευση ήλθε να καλύψει, στην Ελλάδα, ο πληθυσμός που μετακινήθηκε με την Μικρασιατική καταστροφή. Συνολικά την περίοδο αυτή επέστρεψαν στην χώρα πάνω από 1.300.000 πρόσφυγες» (Ινστιτούτο Στρατηγικών και Αναπτυξιακών Μελετών, 2000: 1). Οι επιπτώσεις δε, του μεγάλου αυτού αριθμού των προσφύγων ήταν μακροπρόθεσμα πολύ θετικές καθώς, οι πιο πολλοί ήταν κάτοικοι πόλεων (Επιστήμονες, Έμποροι, Τεχνίτες ή Εργάτες) που με την πείρα τους στην βιομηχανία, την βιοτεχνία, το εμπόριο και τις τραπεζικές συναλλαγές και αναζωογόνησαν την ελληνική οικονομία.

«Παρόλα τα μέτρα που πάρθηκαν από τις κυβερνήσεις για την αναχαίτιση της εισροής και άλλων ξένων μεταναστών μετά τον Α΄ παγκόσμιο πόλεμο πάρθηκαν από τις κυβερνήσεις, η διαρροή των φτωχών Ευρωπαίων προς τη μεγάλη ήπειρο συνεχίστηκε και μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Καινούριο κύμα μετανάστευσης έχουμε και μετά τον πόλεμο αυτό, όπου χιλιάδες άτομα ξεκληρίστηκαν, ξεσηκώθηκαν και κυνηγήθηκαν από τους τόπους τους και μεταφέρθηκαν, είτε εθελοντικά είτε συχνά με τη βία, στα πιο

απίθανα μέρη της γης. Το πρόβλημα της μετανάστευσης, που για την Ελλάδα είναι αρκετά σοβαρό, στη σύγχρονη εποχή είναι αρκετά πολύπλευρο κι ιδιόμορφο» (Baldwin-Edwards και Safilios-Rothschild, 1999α: 206).

«Με την λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου η Ευρώπη βρέθηκε μπροστά σε ένα τεράστιο πρόβλημα. Εννέα εκατομμύρια εκπατρισθέντα πρόσωπα, βρίσκονταν στην Κεντρική Ευρώπη, που είχαν μετακινηθεί κατά την διάρκεια του πολέμου λόγω των πολεμικών γεγονότων, της καταλήψεως εδαφών, των αναγκαστικών μετακινήσεων προς εργασία, και των στρατοπέδων συγκεντρώσεων» (Βεΐκου, 2001: 54). Εκτός όμως από τον εκπατρισμό «διαπιστώθηκε ότι ένας σημαντικός αριθμός επαναπατρισθέντων δεν επιθυμούν λόγω των γενομένων καταστροφών, των πολιτικών διώξεων, και της εγκαθιδρύσεως ολοκληρωτικών καθεστώτων, να επιστρέψουν στις χώρες τους» (Cavounidis, 2003: 238).

Οι ΗΠΑ βγήκαν οικονομικά ενισχυμένες και το ίδιο και η Γερμανία, η οποία παρότι νικήθηκε, με την οικονομική βοήθεια των Η.Π.Α., κατόρθωσε μέσα σε λίγο διάστημα να γίνει μια από τις μεγαλύτερες βιομηχανικές χώρες της Ευρώπης. «Έτσι, άνοιξε τις πόρτες της στους μετανάστες από όλη την Ευρώπη, εκμεταλλεζόμενη με αυτό τον τρόπο τη δυνατότητα αγοράς φτηνότερης εργατικής δύναμης. Τεράστιος αριθμός Ελλήνων, κυρίως από τις βόρειες αγροτικές περιοχές της χώρας μας, φεύγει εκείνη την εποχή στην Ευρώπη και πιο πολύ στη Γερμανία, ζητώντας δουλειά στις εκεί αγορές» (Αμίτσης και Λαζαρίδη, 2001β: 116-117).

«Τεράστιος αριθμός Ελλήνων, κυρίως απ' τις βόρειες αγροτικές περιοχές της χώρας μας, φεύγει κάθε χρόνο στην Ευρώπη και πιο πολύ στη Γερμανία, ζητώντας δουλειά στις εκεί αγορές. Όσο η ζήτηση απ' τα κράτη αυτά ήταν μεγάλη, τότε τα προβλήματα αποκατάστασής τους ήταν σχετικά εύκολα, θα μπορούσαμε να πούμε, σήμερα όμως που η γενική κρίση θίγει και τη Γερμανία, μεγάλος αριθμός αναγκάζεται να επαναπατριστεί ή να παλεύει με διάφορους τρόπους να προσαρμοστεί στις καινούριες δυσκολίες» (Αμίτσης και Λαζαρίδη, 2001β:119).

«Η Ελλάδα παραδοσιακά ήταν και είναι χώρα μεταναστών από τις αρχές του αιώνα και μέχρι τη δεκαετία του '60, ενώ από χώρα αποστολής μεταβλήθηκε σταδιακά από τα μέσα τις δεκαετία του '80 σε χώρα υποδοχής μεταναστών. Η αντιστροφή της μεταναστευτικής ροής δημιούργησε στην χώρα μια νέα κοινωνική πραγματικότητα που

επέβαλλε την ανάγκη διαμόρφωσης μια θεσμικά διαρθρωμένης μεταναστευτικής πολιτικής» (Καψάλης, 2003:23).

Συνοπτικά η περίοδοι μετακίνησης των Ελλήνων κατά τη νεώτερη ιστορία της χώρας είναι οι εξής:

- a) Περίοδος πριν από το 1900: Η μετανάστευση κατευθύνεται κυρίως προς την λεκάνη της Μεσογείου, της Μαύρης Θάλασσας, την Αίγυπτο κ.λπ. και έχει σποραδικό χαρακτήρα.
- b) Περίοδος 1900 – 1921: Παρατηρείται μεταναστευτική κίνηση με αποκλειστική σχεδόν κατεύθυνση τις Η.Π.Α για λόγους κυρίως οικονομικούς και σχετική πληθυσμιακή πίεση
- c) Περίοδος 1945 – 1950: Υπήρξε υποχρεωτική μετακίνηση για πολιτικούς λόγους 1.000.000 Ελλήνων περίπου προς τις γειτονικές χώρες του ανατολικού μπλοκ, σαν αποτέλεσμα του εμφύλιου πολέμου. Παράλληλα, υπάρχει μετακίνηση μέρους του πληθυσμού προς τις Η.Π.Α. «Την ίδια περίοδο επιστρέφουν από τα Βαλκάνια 15.000 περίπου Έλληνες» (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος, 2000: 5).
- d) Περίοδος 1950 – 1960: Παρατηρείται μετακίνηση Ελλήνων μεταναστών λόγω της ανεργίας και της υποαπασχόλησης στην χώρα, προς την Αμερική, την Αυστραλία και τον Καναδά. Ταυτόχρονα, και ειδικά το 1955 υπάρχει μεγάλη μεταναστευτική κίνηση προς τις δυτικό – Ευρωπαϊκές χώρες, και κυρίως στο Βέλγιο και την Δυτική Γερμανία. Αντίθετα από τις άλλες μεταναστευτικές κινήσεις, η μετανάστευση προς την Γερμανία χαρακτηρίζεται σαν μια καλά οργανωμένη διάρθρωση, εργατική επιλογή και συμβατικές υποχρεώσεις. «Υπολογίζεται ότι κατά την διάρκεια της 10ετίας αυτής μετανάστευσαν συνολικά 312.000 Έλληνες, από τους οποίους 185.000 εκτός Ευρώπης» (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος, 2000: 5-6).
- e) Περίοδος 1961 – 1973: Παρατηρείται γενικά, μεγάλη μεταναστευτική κίνηση προς την Ευρώπη. «Από τους 965.000 Έλληνες που εγκατέλειψαν την χώρα, οι 650.000 ή το 68% περίπου κατευθύνθηκε κυρίως προς την Δυτική Γερμανία και κατόπιν στην Σουηδία και το Βέλγιο» (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος, 2000: 7).
- f) Περίοδος 1974 – Σήμερα: Αρχίζει η βαθμιαία κάμψη της μετανάστευσης ενώ, αντίθετα παρατηρείται ολοένα αυξανόμενη παλιννόστηση Ελλήνων μεταναστών. «Γενικά, έχει

παρατηρηθεί ότι οι Έλληνες που μεταναστεύουν στην Δυτική Ευρώπη προέρχονται κυρίως (70% περίπου) από τις αγροτικές περιοχές της Βόρειας Ελλάδας, ενώ οι Έλληνες που ξενιτεύονται στην Αμερική, τον Καναδά και την Αυστραλία προέρχονται κυρίως από την Νότια Ελλάδα και τα νησιά. Το μεγαλύτερο όμως, ποσοστό (60% περίπου) των Ελλήνων μεταναστών είναι άντρες από 15 – 44 ετών και το 55% - 60% απ' αυτούς πριν από την αναχώρηση τους ήταν στην χώρα οικονομικά ενεργοί» (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος, 2000: 7).

1.3. Αίτια μετανάστευσης

Τα βασικά κίνητρα των πρώτων μεταναστών ήταν η ανάγκη εξεύρεσης τροφής, η επιβίωση και ο φόβος μιας ισχυρότερης δύναμης. Αργότερα όμως, λειτούργησαν και άλλα κίνητρα για τις μετακινήσεις τους όπως, η θρησκευτική καταδίωξη, η πολιτική καταπίεση, οι οικονομικές δυσκολίες και η επιθυμία ν' αποφύγουν τις κυρώσεις κάποιου νόμου εδώ γίνεται αναφορά στους πρόσφυγες. Τα βασικά όμως αίτια μετακίνησης του ανθρώπου ήταν τα παρακάτω:

- a) Το Περιβάλλον: καθώς «η γεωγραφική θέση του τόπου παραμονής πολλών φυλών δεν ευνοούσε την διαβίωση τους. Αν βρίσκονταν κοντά στην έρημο ή μέσα σ' αυτή, ήταν αδύνατον να καλλιεργήσουν την γη και αν βρίσκονταν σε πεδιάδες ήταν εκτεθειμένοι στις καιρικές συνθήκες, τις επιδρομές του εχθρού ή άλλους κινδύνους. Παρατηρήθηκαν έτσι, μετακινήσεις και εγκαταστάσεις ολόκληρων λαών σε πιο εύφορα εδάφη ή χώρους που προφυλάσσονταν από βουνά» (Βγενόπουλος, 1998: 42).
- b) Οι Πληθυσμιακές πιέσεις: καθώς, η έκταση της γης δεν ήταν συχνά αρκετή για να θρέψει τον πληθυσμό ενός τόπου και ανάγκαζε πολλούς να φύγουν. «Το φαινόμενο αυτό παρατηρείται συνήθως στα νησιά που η καλλιεργήσιμη γη περιορίζεται από την θάλασσα και η αύξηση του πληθυσμού οδηγεί στην ανεπάρκεια των αγαθών. Όταν λοιπόν, ο νησιωτικός πληθυσμός αυξάνεται παρατηρείται έντονο το φαινόμενο της οργανωμένης μετανάστευσης των ανθρώπων που φεύγουν αναζητώντας καινούριες πατρίδες» (Βγενόπουλος, 1998: 42).
- c) Οι Φυσικές καταστροφές: Οι πλημμύρες, η ξηρασία και ο παγετός που καταστρέφουν τις καλλιέργειες εξαναγκάζουν συχνά τα άτομα να μετακινηθούν για εύρεση τροφής σε πιο γόνιμα περιοχές.
- d) Η Θρησκευτική καταδίωξη: Λέγεται ότι είναι στην ανθρώπινη φύση η προσπάθεια του ανθρώπου να πείθει τους αλλόθρησκους και να υιοθετεί την δική του ή να καταδιώκει και να προσπαθεί να εξολοθρεύσει κάποιους που δεν συμμορφώνονται.

- e) Τα Πολιτικά κίνητρα: Οι μεταναστεύσεις με πολιτικά κίνητρα, που συναντώνται συχνά στην εποχή μας, συνέβαιναν ίσως από την εποχή της ανάπτυξης των πρώτων αυτοκρατοριών που ήταν αρκετά ισχυρές, ώστε να υποτάσσουν τις μειονότητες.
- f) Τα Οικονομικά αίτια: Πολλά άτομα μεταναστεύουν συνήθως, όταν οι οικονομικές συνθήκες απασχόλησης στην χώρα υποδοχής είναι πιο ευνοϊκές από τις συνθήκες στην χώρα αποστολής και εκτός από τις αμοιβές που είναι πιο υψηλές, παρέχονται με συμβόλαια ανάλογη εργασία, ασφαλιστική κάλυψη, οικογενειακά επιδόματα, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, στέγη και άλλα μέσα που δημιουργούν στον μετανάστη συναίσθημα ασφάλειας όμοιο σχεδόν μ' εκείνο που είχε στην πατρίδα του.
- g) Άλλοι κοινωνικοί λόγοι: «Η μετανάστευση γίνεται επίσης και για οικογενειακούς λόγους, όταν οι γονείς θέλουν να ζήσουν κοντά στα παιδιά τους ή τα εγγόνια τους, για λόγους ανεύρεσης συντρόφου και την δημιουργία οικογένειας, ειδικά για τις γυναίκες, που επιθυμούν να ξεφύγουν από το συχνά στενό κοινωνικό και οικογενειακό περιβάλλον» (Κοντογιάννη, 1994: 214).

Από την πρώτη κιόλας στιγμή της εμφάνισης του φαινομένου της μετανάστευσης στον ελλαδικό χώρο, έγινε αντιληπτό ότι το μεγαλύτερο τμήμα των μεταναστών μετακινούταν στην Ελλάδα είτε για την προσφορά μισθωτής εργασίας είτε για αναζήτηση δουλειάς. Μέχρι και σήμερα η συντριπτική πλειοψηφία των αλλοδαπών ανήκει στη κατηγορία του μετανάστη μισθωτού. Δεν είναι, λοιπόν, τυχαίο, ότι και η ελληνική πολιτεία, επιχειρεί να προσαρμόσει ανάλογα το νομικό καθεστώς για τους αλλοδαπούς.

1.4. Πρόσφυγες

Σύμφωνα με τον ορισμό που δίνεται στην Συνθήκη της Γενεύης της 28^{ης} Ιουλίου 1951, όπως συμπληρώθηκε από το πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης της 31^{ης} Ιανουαρίου 1967, πρόσφυγας είναι «...κάθε πρόσωπο, το οποίο επειδή έχει δικαιολογημένο φόβο διωγμού λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, πολιτικών πεποιθήσεων ή συμμετοχής σε ορισμένη κοινωνική ομάδα, βρίσκεται έξω από τη χώρα της υπηκοότητάς του και δεν μπορεί, ή εξαιτίας αυτού του φόβου, δεν θέλει να προσφύγει στην προστασία της χώρας αυτής» (Καμάλης, 2003: 37).

«Το 2007, η Ελλάδα κατέγραψε 25.113 νέα αιτήματα ασύλου, 8 αναγνωρίσεις προσφυγικού καθεστώτος οι οποίες αντιστοιχούν σε ποσοστό αναγνώρισης 0,04% σε πρώτο βαθμό, ενώ η ιδιότητα του πρόσφυγα αναγνωρίστηκε σε 138 περιπτώσεις στο στάδιο της προσφυγής, αριθμός που αντιστοιχεί σε ποσοστό αναγνώρισης 2,05% σε β' βαθμό. Σε σύγκριση με άλλα Κράτη-Μέλη της Ε.Ε. με ανάλογους αριθμούς αιτήσεων, τα ποσοστά αναγνώρισης στην Ελλάδα παραμένουν ανησυχητικά χαμηλά.

Το 2007, το Ηνωμένο Βασίλειο παρέλαβε 27.905 αιτήσεις ασύλου και χορήγησε καθεστώς σε ποσοστό 30% σε α' βαθμό και 24% σε β' βαθμό. Η Σουηδία παρέλαβε 36.370 αρχικά αιτήματα και χορήγησε καθεστώς σε ποσοστό 56% σε α' βαθμό και 14% σε β' βαθμό. Η Γερμανία παρέλαβε 19.164 αιτήσεις σε α' βαθμό το 2007 και αναγνώρισε το 20% σε α' βαθμό και 94% σε αιτήματα που επανεξετάστηκαν» (Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες 2008: 5).

«Μία μελέτη που εκπονήθηκε από την Ύπατη Αρμοστεία το 2007 για την εφαρμογή της Οδηγίας για τον Καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα σε επιλεγμένα Κράτη-Μέλη της Ε.Ε., ρίχνει φως σε κάποιες προκλήσεις που αντιμετωπίζει σήμερα το ελληνικό σύστημα ασύλου. Διαπιστώθηκε ότι και οι 305 αποφάσεις σε πρώτο βαθμό που εκδόθηκαν μεταξύ Οκτωβρίου 2006 και Απριλίου 2007 από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης – επί αιτημάτων ασύλου αιτούντων από το Αφγανιστάν, το Ιράκ, τη Σομαλία, τη Σρι Λάνκα και το Σουδάν ήταν αρνητικές. Καμία από τις αποφάσεις αυτές δεν αναφερόταν στα πραγματικά δεδομένα ούτε περιείχε κάποιο νομικό σκεπτικό. Όλες περιείχαν μια τυποποιημένη παράγραφο που ανέφερε ότι ο αιτών έφυγε από τη χώρα του προκειμένου να αναζητήσει εργασία και γενικότερα να αναζητήσει καλύτερες συνθήκες ζωής. Με τη συγκατάθεση του Υπουργείου

Δημόσιας Τάξης, εξετάστηκαν οι φάκελοι των υποθέσεων αυτών. Οι 294 (από τις 305) υποθέσεις που ερευνήθηκαν σε πρώτο βαθμό δεν περιείχαν τις απαντήσεις των αιτούντων στις τυποποιημένες ερωτήσεις που φέρονται να διατυπώνουν οι αστυνομικοί που διενεργούν τη συνέντευξη. Καμία άλλη πληροφορία δεν περιέχεται σε αυτούς τους φακέλους όσον αφορά τα αιτήματα των αιτούντων άσυλο. Στη συντριπτική πλειοψηφία των υποθέσεων που εξετάστηκαν, οι αστυνομικοί που διενεργούν τη συνέντευξη, καταγράφουν ως αιτίες για τη φυγή από την χώρα καταγωγής τους οικονομικούς λόγους» (Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, 2007: 8).

«Ο μεγάλος αριθμός εκκρεμών αιτήσεων στο ελληνικό σύστημα ασύλου και οι μακροχρόνιες περίοδοι αναμονής για την εξέταση των υποθέσεων των αιτούντων άσυλο είναι επίσης ανησυχητικά. Στο τέλος του 2007, 19.015 προσφυγές εκκρεμούσαν για να παραπεμφθούν στη Γνωμοδοτική Επιτροπή Ασύλου. Οι περίοδοι αναμονής είναι από δύο μήνες μέχρι και τέσσερα χρόνια, ανάλογα με την εθνικότητα και τα ατομικά στοιχεία κάθε υπόθεσης. Η Ύπατη Αρμοστεία δεν έχει πληροφόρηση για το πώς σκοπεύει η Ελλάδα να μειώσει την περίοδο αναμονής, αναβαθμίζοντας παράλληλα τις διαδικαστικές εγγυήσεις» (Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, 2008: 8).

«Είναι σημαντικό να παρέχεται στους αιτούντες άσυλο η δυνατότητα να αυτοσυντηρούνται κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ασύλου, όχι μόνο από σεβασμό στα δικαιώματά τους, αλλά και προκειμένου να διασφαλισθεί μια δίκαιη και αποτελεσματική διαδικασία ασύλου. Η Οδηγία για τις Συνθήκες Υποδοχής απαιτεί από τα Κράτη-Μέλη να διασφαλίσουν ένα ικανοποιητικό βιοτικό επίπεδο που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες υγείας και διαβίωσης των αιτούντων» (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2003:4).

Στις 13 Νοεμβρίου 2007, η Ελλάδα εξέδωσε Προεδρικό Διάταγμα που ενσωματώνει στην ελληνική νομοθεσία τις διατάξεις της Οδηγίας για τις Συνθήκες Υποδοχής 25. Σύμφωνα με το Διάταγμα αυτό, το Κράτος οφείλει να παρέχει στέγη στους αιτούντες άσυλο και ένα ημερήσιο οικονομικό βοήθημα που να ικανοποιεί τις βασικές τους ανάγκες (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 2007).

Η παροχή στέγης στους αιτούντες άσυλο, αποτελεί σημαντικό πρόβλημα στην Ελλάδα. Στο τέλος του 2007, υπήρχαν δέκα κέντρα υποδοχής στην Ελλάδα που διοικούνται από το κράτος ή από Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ),

χωρητικότητα 770 θέσεων. Με τρεις δομές να προβλέπονται αποκλειστικά για ασυνόδευτα ανήλικα παιδιά, οι συνολικές εγκαταστάσεις που προβλέπονται για οικογένειες, γυναίκες ή άνδρες μόνους τους, είναι εξαιρετικά περιορισμένες. «Η κατάσταση αυτή επιδεινώνεται καθώς το ημερήσια οικονομικό βοήθημα που δικαιούνται, εκκρεμούσης της έκδοσης υπουργικής απόφασης, δεν διατίθεται ακόμα. Πρόσβαση στην εργασία υπάρχει μόνο εάν διαπιστωθεί ότι Έλληνες ή πολίτες της Ε.Ε. ή αναγνωρισμένοι πρόσφυγες ή ομογενείς δεν έχουν εκδηλώσει ενδιαφέρον για την προσφερόμενη θέση» (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως 1998: Άρθρο 4, § 1). Οι προβληματικές συνθήκες υποδοχής για τα ασυνόδευτα ανήλικα, και ιδιαίτερα όσον αφορά την πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας, πρόνοιας και εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια την διαδικασίας ασύλου, έχουν, επίσης, διαπιστωθεί από την Ύπατη Αρμοστεία.

«Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες χαιρετίζει τα βήματα που έγιναν από την Ελληνική Κυβέρνηση για την ενδυνάμωση του συστήματος ασύλου σύμφωνα με τις επιταγές των διεθνών και ευρωπαϊκών προτύπων. Η ενδυνάμωση του ελληνικού συστήματος ασύλου ώστε να συμβαδίζει με τα διεθνή πρότυπα και το ευρωπαϊκό *κεκτημένο* στον τομέα αυτόν, είναι πρωταρχικά ευθύνη της Ελληνικής Κυβέρνησης. Η Ύπατη Αρμοστεία, ενθαρρύνει τις κυβερνήσεις και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να ενισχύσουν την υποστήριξή τους στην Ελλάδα για την αντιμετώπιση των υπάρχοντων δομικών και ποιοτικών ελλειμμάτων στο σύστημα και στις πρακτικές του ασύλου» (Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες 2008: 9).

Η μετανάστευση αποτελεί μια μόνιμη ή προσωρινή μεταβολή του τόπου εγκατάστασης ενός ατόμου ή ενός κοινωνικού συνόλου. Τα αίτια των μεταναστεύσεων είναι οικονομικά, πολιτικά, θρησκευτικά και κοινωνικά. Η Ελλάδα, χώρα κατ' εξοχήν αποστολής μεταναστών στο παρελθόν, απέκτησε, στη δεκαετία του 1990, ένα σημαντικό αριθμό μεταναστών (νόμιμων και μη) που υπολογίζεται περίπου στο 7%-10% του πληθυσμού της.

Στο επόμενο κεφάλαιο θα γίνει προσπάθεια να παρουσιαστούν οι παράγοντες που οδήγησαν στη μεταβολή της Ελλάδας απο χώρα αποστολής σε χώρα υποδοχής μεταναστών, επίσης θα παρουσιαστούν ορισμένα χαρακτηριστικά των μεταναστών που βιώνουν στη χώρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2:

ΤΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2.1. Η Ελλάδα ως χώρα αποστολής μεταναστών

«Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα αναπτύχθηκε ένα μεταναστευτικό ρεύμα από χώρες της Νότιας Ευρώπης προς την Αμερική. Ισπανοί, Πορτογάλοι μετακινήθηκαν στη Λατινική Αμερική, ενώ πλήθος Ελλήνων επέλεξε την Βόρειο Αμερική. Την περίοδο 1900-1924, 420.000 Έλληνες μετανάστευσαν σε πόλεις των Ηνωμένων Πολιτειών» (Αμίτσης και Λαζαρίδης, 2001β:26). Οι λόγοι μετακίνησης του πληθυσμού προς την Αμερική οφείλονται στη κακή οικονομική κατάσταση του γεωργικού τομέα, με κυριότερο παράδειγμα την περιοχή της Πελοποννήσου, όπου το «σταφιδικό» πρόβλημα έχει προκαλέσει φτώχεια και ανεργία. Μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο εισροή μεταναστών παρατηρήθηκε στις χώρες της Βόρειας Αμερικής, της Αυστραλίας και της Κεντρικής Ευρώπης (Γαλλία, Γερμανία, Βέλγιο, Μεγάλη Βρετανία). «Κατά την περίοδο 1950-1970, περίπου 10 εκατομμύρια Ισπανοί, Ιταλοί, Έλληνες, Τούρκοι, Γιουγκοσλάβοι και Βοραιοαφρικανοί αναζήτησαν αγορά εργασίας και καλύτερες συνθήκες διαβίωσης σε αναπτυσσόμενες οικονομικά τότε χώρες της Ευρώπης, (Γερμανία, Βέλγιο, Ελβετία) ως φτηνό εργατικό δυναμικό» (Αμίτσης και Λαζαρίδης, 2001β:26). Η αλλαγή κατεύθυνσης των Ελλήνων μεταναστών προς τις ευρωπαϊκές χώρες οφείλεται κυρίως στην οικονομική κρίση των ΗΠΑ.

Κατά την περίοδο 1974 έως σήμερα αρχίζει η βαθμιαία κάμψη της μετανάστευσης ενώ, αντίθετα, παρατηρείται ολοένα αυξανόμενη παλιννόστηση Ελλήνων μεταναστών. «Γενικά, έχει παρατηρηθεί ότι οι Έλληνες που μεταναστεύουν στην Δυτική Ευρώπη προέρχονται κυρίως (70% περίπου) από τις αγροτικές περιοχές της Βόρειας Ελλάδας, ενώ οι Έλληνες που ξενιτεύονται στην Αμερική, τον Καναδά και την Αυστραλία προέρχονται κυρίως από την Νότια Ελλάδα και τα νησιά. Το μεγαλύτερο όμως, ποσοστό (60% περίπου) των Ελλήνων μεταναστών είναι άντρες από 15 – 44 ετών και το 55% - 60% απ' αυτούς πριν από την αναχώρησή τους ήταν στην χώρα οικονομικά ενεργοί» (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος, 2000:2).

Τα αίτια των μεταναστεύσεων είναι οικονομικά (η αναζήτηση εργασίας, η ανεργία, η φτώχεια η πείνα της Αφρικανικής και Ασιατικής ηπείρου, πολιτικά (διώξεις

από καθεστώτα τα οποία είναι καταπιεστικά), πολιτιστικά (διάδοση της δυτικής εκπαίδευσης και του δυτικής πολιτικής συγκρότησης στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης και η αλλοίωση των εθνικών και τοπικών ταυτοτήτων). «Σαν αποτέλεσμα αυτών των παραγόντων οι πιο ανεπτυγμένες χώρες της Ευρώπης, ιδίως αυτές του Βορρά, απέκτησαν μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, μεταναστευτικές μειονότητες, που έφταναν μέχρι και το 10% του εθνικού πληθυσμού, με τη Γερμανία, τη Βρετανία, την Ολλανδία, το Βέλγιο, τη Γαλλία, να αποτελούν τις πρώτες χώρες που μετατράπηκαν σε χώρες υποδοχής» (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος, 2000:2).

Αυτές οι χώρες, παρά τα προβλήματά τους μετά τις καταστροφές που υπέστησαν από τις πολεμικές συρράξεις, είχαν να αντιμετωπίσουν το μεταναστευτικό ρεύμα και τις οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές που επέφερε και να αναπτύξουν μεταναστευτική πολιτική ενσωμάτωσης των μεταναστών.

2.2. Η Ελλάδα ως χώρα υποδοχής μεταναστών

«Η Ελλάδα παραδοσιακά ήταν και είναι χώρα μεταναστών από τις αρχές του αιώνα και μέχρι τη δεκαετία του '60, ενώ από χώρα αποστολής μεταβλήθηκε σταδιακά από τα μέσα της δεκαετία του '80 σε χώρα υποδοχής μεταναστών. Αποτελεί πόλο έλξης ατόμων που προέρχονται από μεσογειακές χώρες (Μαρόκο, Τυνησία, Λίβανο), από την Αφρική, την Ασία, την Ανατολική και Κεντρική Ευρώπη όπως η πρώην Γιουγκοσλαβία, Πολωνία, Αλβανία και άλλες χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης. Βασικό στοιχείο που χαρακτηρίζει το σύγχρονο μεταναστευτικό φαινόμενο, είναι το γεγονός ότι η μετανάστευση δεν έχει τον οργανωμένο χαρακτήρα που είχε σε παλαιότερες εποχές και η αύξηση του αριθμού των μεταναστών οφείλεται κατά κύριο λόγο στην είσοδο στη χώρα μας με παράνομο τρόπο» (Baldwin-Edwardsβ, 2002: 167-168).

Η μετανάστευση λαών και πληθυσμιακών ομάδων αποτελεί ένα ιστορικό και κοινωνιολογικό φαινόμενο η δε λαθρομετανάστευση μπορεί να θεωρηθεί σαν μια μορφή μετανάστευσης η οποία όμως διαφοροποιείται ως προς το στοιχείο της νομιμότητας. «Το κύριο αίτιο του φαινομένου της μετανάστευσης και κατ' επέκταση της λαθρομετανάστευσης είναι η αναζήτηση καλύτερων συνθηκών διαβίωσης σε χώρες οικονομικά, πολιτικά και κοινωνικά αναπτυγμένες» (Baldwin-Edwards 2002β: 168).

Πιο συγκεκριμένα, τα αίτια μετανάστευσης στην Ελλάδα είναι τα εξής:

1. «Η γεωγραφική θέση της χώρας και η μορφολογία του εδάφους της. Η μεγάλη έκταση των ακτών της (33.000 χιλ.) και η έκταση των περιφερειακών συνόρων της (1.170 χιλ.) καταστούν αδύνατη τη φύλαξη των συνόρων της. Τα σύνορα της παραμένουν αφύλακτα με αποτέλεσμα η προσπάθεια εισόδου παράνομων μεταναστών να πραγματοποιείται καθημερινά. Υποστηρίζεται πως η πλειοψηφία παράνομων αλλοδαπών δεν είναι άτομα των οποίων έχουν λήξει η νόμιμη άδεια εισόδου αλλά άτομα που έχουν εισέλθει στη χώρα παρανόμως» (Κατρουγάλος 1997:9).
2. Οι ενδιαφερόμενοι μετανάστες επιλέγουν την παραμονή τους σε χώρες του Μεσογειακού Νότου καθώς θεωρούν ευκολότερη την πρόσβαση στη Νότιο Ευρώπη, παρά σε παραδοσιακές χώρες υποδοχής μεταναστών. Επίσης αρκετοί

- παραμένουν στη χώρα με στόχο μελλοντικά να αποχωρήσουν και σε κάποιες περιπτώσεις μετατρέπεται σε προορισμό επιθυμητό.
3. Οικονομικά αίτια. Πολλά άτομα μεταναστεύουν συνήθως, όταν οι οικονομικές συνθήκες απασχόλησης στην χώρα υποδοχής είναι πιο ευνοϊκές από τις συνθήκες στην χώρα αποστολής και εκτός από τις αμοιβές που είναι πιο υψηλές, παρέχονται με συμβόλαια ανάλογη εργασία, ασφαλιστική κάλυψη, οικογενειακά επιδόματα, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, στέγη και άλλα μέσα που δημιουργούν στον μετανάστη συναίσθημα ασφάλειας όμοιο σχεδόν μ' εκείνο που είχε στην πατρίδα του. Οι μετανάστες προσφέρουν χαμηλά αμειβόμενη ανειδίκευτη εργασία, δίνοντας έτσι τη δυνατότητα σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις κυρίως να αντιμετωπίσουν τον αυξανόμενο ανταγωνισμό συμπιέζοντας το κόστος τους. «Η αποδυνάμωση της κοινωνικής προστασίας, η ανάγκη για ευελιξία στις εργασιακές σχέσεις και οι αναδιάρθρωση της οικονομίας, συμβάλλουν στην ένταση του φαινομένου της απασχόλησης μεταναστών. Παράλληλα παρατηρείται μια στροφή των Ελλήνων στον επαγγελματικό τους προσανατολισμό με την αναζήτηση θέσεων εργασίας υψηλότερης ποιότητας λόγω ανάπτυξης του τομέα των υπηρεσιών και της ανόδου του μορφωτικού και βιοτικού επιπέδου του Ελληνικού λαού. Τα παραπάνω έχουν ως συνέπεια, επαγγέλματα που δεν πληρούν τις κατάλληλες προϋποθέσεις, καθώς και όσα είναι εποχιακής φύσεως (γεωργία, τουρισμός, κατασκευές) να καταλαμβάνονται συχνά από μετανάστες, οι οποίοι λόγω της οικονομικής τους δυσπραγίας, καθίστανται ευέλικτο εργατικό δυναμικό» (Αμίτσης και Λαζαρίδης 2001β:29).
 4. Ένα ακόμα αίτιο της μαζικής εισροής των μεταναστών στη χώρα αφορά στη αδυναμία του κράτους και στην έλλειψη οργανωμένης μεταναστευτικής πολιτικής για την εφαρμογή αυστηρού πλαισίου απομάκρυνσης παράνομων αλλοδαπών και ουσιαστική φροντίδα και διαδικασίες ενσωμάτωσης των νόμιμων. Η απουσία τεχνογνωσίας και η έλλειψη εμπειρίας διοικητικών υπαλλήλων συμβάλει στην διατήρηση και διαίωνιση αυτής της κατάστασης. Ειδικότερα η Ελλάδα πρέπει να εφαρμόζει μια μεταναστευτική πολιτική για να αντιμετωπίσει τα σοβαρά προβλήματα που έχουν ήδη δημιουργηθεί, η οποία επικεντρώνεται κυρίως στο να θέσει υπό κάποιον έλεγχο τον μεγάλο αριθμό λαθρομεταναστών

που ανεξέλεγκτα ήδη διαβεί στη χώρα μας, να αντιμετωπίσει τις οικονομικές απώλειες που υφίστανται (παραοικονομία, απώλεια εσόδων κ.λπ.) και σε συνδυασμό με διαδικασίες κατευθυνόμενης νομίμου εισόδου και διαμονής, στην χώρα εργατικού δυναμικού οικονομικών μεταναστών να ισορροπήσει και ενισχύσει επιλεκτικά την αγορά εργασίας ανάλογα με τις εκάστοτε ανάγκες (Αμίτσης και Λαζαρίδης, 2001β).

2.3. Χαρακτηριστικά των μεταναστών στην Ελλάδα

Η Ελλάδα από τις αρχές της δεκαετίας του 1970, αρχίζει να γνωρίζει το πρώτο κύμα μεταναστών προς το εσωτερικό της. Οι πρώτοι μετανάστες που έρχονται εκείνη τη χρονική περίοδο στην Ελλάδα, είναι Άραβες που εγκαταλείπουν το τόπο τους, λόγω της συνεχιζόμενης κρίσης στη Μέση Ανατολή και εγκαθίστανται στην περιφέρεια της πρωτεύουσας. Την ίδια χρονική περίοδο παρατηρείται είσοδος στην Ελλάδα ξένων εργατών από το Πακιστάν, τις Φιλιππίνες, την Αίγυπτο, το Μαρόκο, οι οποίοι απασχολούνται σε εργασίες τις οποίες οι Έλληνες απορρίπτουν (Μουσούρου, 1991α).

«Μετά από έρευνες για τη μελέτη των χαρακτηριστικών των μεταναστών στη χώρα, παρατηρείται πολυμορφία και ανομοιογένεια σε σχέση με το εκπαιδευτικό τους επίπεδο, το πολιτιστικό τους υπόβαθρο, την εθνικότητα τους και την εργατική τους εμπειρία στη χώρα υποδοχής τους» (Αμίτσης και Λαζαρίδης 2001β: 29). Το φαινόμενο της μετανάστευσης στην Ελλάδα δεν έχει απογραφεί με ακρίβεια. Δεν υπάρχει καθαρή εικόνα δηλαδή, αλλά οι έρευνες είναι περιορισμένες και αποσπασματικές. «Το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστών στη χώρα καλύπτεται από Αλβανούς, σε μικρότερο ποσοστό από Ρουμάνους και Βουλγάρους. Τα Βαλκάνια αποτελούν την περιοχή που τροφοδοτεί την μετανάστευση στην Ελλάδα. Ακολουθούν οι χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, από αυτές τις χώρες ξεχωρίζουν η Ουκρανία και η Γεωργία» Εθνικό Παρατηρητήριο Απασχόλησης, στοιχεία αιτήσεων προσωρινής κάρτας εργασίας (Ινστιτούτο Στρατηγικών και Αναπτυξιακών Μελετών, 2000).

«Επίσης, πέρα από τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, μετανάστες έχουν εισέλθει και από χώρες της Κεντρικής Ευρώπης, όπως η Πολωνία. Ακόμη χώρες της Ινδοπακιστανικής χερσονήσου, (Ινδία, Πακιστάν, Μπαγκλαντές) με σημαντικότερο το Πακιστάν. Τέλος η ομάδα των Αραβικών χωρών στην οποία συμπεριλαμβάνονται η Αίγυπτος, η Συρία και το Ιράκ, εμφανίζει μία σχετική αξιόλογη συμμετοχή. Όσον αφορά τα χαρακτηριστικά του φύλου, άντρες αλλοδαποί απασχολούνται κυρίως σε αγροτικές και χειρονακτικές εργασίες ενώ οι γυναίκες απασχολούνται ως οικιακοί βοηθοί ή νοσηλεύτριες. Επίσης γυναίκες, κυρίως της πρώην Σοβιετικής Ένωσης δραστηριοποιούνται στο χώρο του «θεάματος» (Μαρβάκης και συν., 2001:81).

«Η πλειοψηφία των αλλοδαπών βρίσκεται στις πιο παραγωγικές ηλικίες δηλαδή μεταξύ των 20 και 44 ετών. Οι γυναίκες αλλοδαπές είναι κατά μέσο όρο μεγαλύτερης

ηλικίας από τους άνδρες. Οι μεταναστευτικές εισροές συντέλεσαν στην αύξηση του πληθυσμού της χώρας, παρά τους χαμηλούς δείκτες φυσικής αύξησης την τελευταία δεκαετία. Από το επίπεδο εκπαίδευσης των μεταναστών φαίνεται ότι το μεγαλύτερο μέρος τους έχει δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση και λιγότεροι είναι οι αναλφάβητοι» (Ινστιτούτο Στρατηγικών και Αναπτυξιακών Μελετών, 2000:1).

Η Ελλάδα από χώρα αποστολής μεταναστών στο παρελθόν, έγινε από τις αρχές της δεκαετίας 1990, χώρα υποδοχής.. Η Ελλάδα γίνεται πόλος έλξης οικονομικών μεταναστών εκ του γεγονότος ότι αποτελεί γεωγραφικό κομβικό σημείο και προσελκύει τόσο από την Ευρώπη όσο και από άλλες Μεσογειακές χώρες, καθώς και από χώρες της Ασίας και της Αφρικής. Η μορφολογία των Ελληνικών συνόρων και η δυσκολία φύλαξής τους, διευκολύνει την είσοδο αλλοδαπών.

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί θα γίνει ανάλυση των συνεπειών της μετανάστευσης στην Ελλάδα, αναλύοντας αρχικά τις προσεγγίσεις που διέπουν το φαινόμενο της μετανάστευσης, την κοινωνική και την οικονομική προσέγγιση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΑΝ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

3.1. Κοινωνική προσέγγιση

Με βάση τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουν οι χώρες υποδοχής μεταναστών τον εαυτό τους, διακρίνονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες στην πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει τις χώρες υποδοχής πολιτών, οι οποίοι αναμένεται ότι θα συμβάλλουν στην παραγωγή και στη δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνει τις χώρες υποδοχής εργατών, οι οποίοι δεν αναμένεται ότι θα αποκτήσουν την ιδιότητα του πολίτη. Στις πρώτες κατατάσσονται κατά κύριο λόγο οι χώρες υπερπόντιας μετανάστευσης (Η.Π.Α., Καναδάς, Αυστραλία). Στις δεύτερες ανήκουν οι μεταναστευτικές χώρες της Δυτικής Ευρώπης.

«Πολλοί μελετητές διακρίνουν την Μ. Βρετανία και την Γαλλία από τις άλλες Ευρωπαϊκές μεταναστευτικές χώρες. Η διάκριση γίνεται με βάση το σκεπτικό ότι η κατάσταση είναι τελείως διάφορη στη Μ. Βρετανία και στην Γαλλία, όπου οι μετανάστες θεωρείται ότι έχουν εγκατασταθεί μόνιμα – ενώ οι μετανάστες στις άλλες Ευρωπαϊκές χώρες θεωρείται ότι βρίσκονται εκεί προσωρινά, δηλαδή για να καλύψουν πρόσκαιρες ανάγκες των χωρών αυτών σε εργατικό δυναμικό» (Μουσούρου, 1991α: 87).

«Γεγονός πάντως είναι ότι οι περισσότεροι μετανάστες κατέχουν κατώτερη θέση στις χώρες υποδοχής αλλά και για την ένταξη τους στην ταξική δομή των χωρών αυτών» (Λαμπριανίδης και Λυμπεράκη 2000: 47). Πολλοί μελετητές της κοινωνικής ιστορίας έχουν επισημάνει την εμπειρία τους αναφορικά με τους μετανάστες εργάτες σε σχέση με τις χαμηλές αποδοχές, την ανασφάλεια απασχόλησης, τις κακές συνθήκες στέγασης κ.τ.λ.

«Οι μετανάστες χαρακτηρίζονται από το σύνολο των γηγενών ως μία ομάδα χαμηλής κοινωνικής θέσης, απασχολούνται συνήθως στις χειρότερες εργασίες έχοντας περιορισμένες προοπτικές και προσδοκίες, στερούμενοι εντελώς γοήτρου. Πρόκειται για αντιλήψεις και στάσεις που ενισχύουν τις προκαταλήψεις και τις διαδικασίες

αποκλεισμού και περιθωριοποίησης της ομάδας των μεταναστών» (Skordas και Sitaropoulos, 2004: 52).

«Σύμφωνα με τη θεωρία του λειτουργισμού, η κοινωνική θέση των μεταναστών θεωρείται ρεαλιστική: Οι μετανάστες έχουν ένα συγκεκριμένο κοινωνικό ρόλο καθώς προμηθεύουν την κοινωνία με την ανειδίκευτη εργατική δύναμη που της είναι απαραίτητη» (Μουσούρου 1991α: 92).

«Θα λέγαμε ότι υπάρχει μία αναδόμηση της εργατικής τάξης στην κοινωνία και όχι η δημιουργία μίας τάξης καινούργιας, δηλαδή ενός νέου προλεταριάτου ή ενός υποπρολεταριάτου καθώς η ενσωμάτωση, ως πολιτική προσέγγιση για την επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες στη χώρα υποδοχής, σε πολλές περιπτώσεις χωλαίνει κατά την υλοποίηση της.

Όπως επισημαίνουν οι Κάσλς και Κόζακ οι σημαντικότερες οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές επιπτώσεις της αναδόμησης της εργατικής τάξης είναι σαν αποτέλεσμα του εμπλουτισμού της με το αλλοδαπό εργατικό δυναμικό» (Μουσούρου, 1991α: 93).

«Τις τελευταίες δύο δεκαετίες θα ήταν λάθος να αναφερθεί κάποιος στις κοινωνικές επιπτώσεις τις μετανάστευσης, χωρίς να υπογραμμίζει ένα καίριας σημασίας κοινωνικό-πολιτισμικό γεγονός. Το γεγονός αυτό έχει να κάνει με την μετατροπή μιας πρόσκαιρης εργατικής δύναμης, αποτελούμενης από αλλοδαπούς διαφόρων προελεύσεων που βρίσκονται πλέον μόνιμα εγκατεστημένες στις διάφορες χώρες. Ένα άλλο ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο είναι η δημιουργία των εθνικών μειονοτήτων που δημιούργησε η μετανάστευση» (Sitaropoulos, 2001: 234).

Η μετατροπή σε μειονότητα θα λέγαμε ότι είναι «μια διαδικασία με την οποία κυρίαρχες κοινωνικές ομάδες αποδίδουν στους νεοφερμένους μερικά (πραγματικά ή φανταστικά) χαρακτηριστικά και τα χρησιμοποιούν προκειμένου να δικαιολογήσουν την απόδοση σ' αυτούς συγκεκριμένων οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών ρόλων. Σαν αντίδραση της εμπειρίας που έχουν, οι μετανάστες και οι απόγονοι τους αναπτύσσουν τις δικές τους κουλτούρες και θεσμούς και αντιλαμβάνονται τους εαυτούς τους ως ξεχωριστές ομάδες μέσα στην κοινωνία» (Μουσούρου, 1991α: 98).

Τα μεγάλα ποσοστά μετανάστευσης ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, έχουν δημιουργήσει αυξανόμενες πιέσεις στις χώρες υποδοχής για την κοινωνική και

πολιτισμική ένταξη των μεταναστών. Οι πιέσεις αυτές έχουν σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία εκρηκτικών καταστάσεων. Το παραπάνω εξηγείται ως εξής: Από την μία μεριά, οι μετανάστες και η δίκαιη απαίτηση τους να συμμετέχουν στη ζωή της χώρας στην οποία εργάζονται αλλά με παράλληλη διαφύλαξη των πολιτισμικών τους χαρακτηριστικών και από την άλλη, η κοινή γνώμη στις χώρες υποδοχής που αντιστέκεται στις συνέπειες της διαμόρφωσης και της παραμονής των εθνικών μειονοτήτων στη χώρα και που συχνά εκφράζεται εχθρικά για τους μετανάστες (Pteroudis, 1996). Βέβαια σημαντικό είναι κατά πόσο οι διάφορες εθνικές μειονότητες επιτυγχάνουν ή αποτυγχάνουν να ξεπεράσουν τα εμπόδια, να αφομοιώσουν, να διατηρήσουν τα πολιτισμικά τους στοιχεία και να αντιμετωπίσουν μη επώδυνα την όποια περιθωριοποίηση.

«Η παρουσία λοιπόν των εθνικών μειονοτήτων αποτελεί ζήτημα και κοινωνικό (εφόσον αυτές εντάσσονται σε μια συγκεκριμένη κοινωνική δομή και συμβάλλουν στην διαμόρφωση της δυναμικής της), αλλά και κοινωνικο-πολιτισμικό, εφόσον η παρουσία καθαυτή όσο και οι αντιδράσεις σ' αυτήν διαμορφώνουν μία καινούργια κοινωνικό-πολιτισμική κατάσταση. Επίσης η παρουσία των μεταναστών έχει πρωτεύουσα σημασία για την διαμόρφωση της εθνικής ταυτότητας της χώρας υποδοχής. Οι μετανάστες φέρουν την πολιτισμική ταυτότητα της χώρας τους και ζουν σε μια χώρα όπου η πραγματικότητα διαφέρει σε μικρό ή μεγαλύτερο βαθμό. Όσο μεγαλύτερες είναι οι διαφορές των δυο πολιτισμών τόσο μεγαλύτερο είναι το άγχος του μετανάστη και εντονότερη η πίεση από την κοινωνία υποδοχής για αφομοίωση» (Lianos, 2001: 3-4).

«Δεν θα πρέπει όμως να παραβλέπουμε και το γεγονός ότι οι εθνικές μειονότητες στις χώρες υποδοχής θα πρέπει να προσαρμοστούν στην κοινωνικό-πολιτισμική πραγματικότητα που διαμορφώνεται εκεί και με την παρουσία τους και με την αντίδραση των ντόπιων στην παρουσία αυτήν» (Ντόκος, 2002:49).

3.2. Οικονομική προσέγγιση

Όταν αναφέρονται στις οικονομικές επιπτώσεις της μετανάστευσης στη διεθνή βιβλιογραφία εννοούν κυρίως τις επιδράσεις που επέρχονται στην αγορά εργασίας. «Πιστεύεται ότι η χρησιμοποίηση μεταναστών αυξάνει την ανεργία των ανειδίκευτων εργατών, από τη στιγμή που θεωρείται ότι υπάρχει πλήρης υποκατάσταση των ντόπιων ανειδίκευτων εργατών από τους μετανάστες» (Τσαρδανίδης, 1998: 228).

«Οι μετανάστες τόσο στην Βόρεια όσο και στη Νότια Ευρώπη χαρακτηρίζονται ως απειλή για το κράτος και τις κοινωνικές υπηρεσίες αυτού» (Τσαρδανίδης 1998: 230). Αντιμετωπίζονται ανταγωνιστικά από τους γηγενείς καθώς κατηγορούνται πως διεκδικούν εργασίες από τους ίδιους και συμβάλλουν στην πτώση των μισθών και στην οικονομική υπανάπτυξη της χώρας. «Αντίθετα με αυτή την αντίληψη και μετά από μελέτες διαπιστώθηκε πως η συμμετοχή μεταναστών αυξάνει το ΑΕΠ, δημιουργώντας θέσεις εργασίας, μειώνοντας την ανεργία. Επίσης, εργασίες απαξιωτικές από το σύνολο των πολιτών, όπως είναι ο αγροτικός τομέας καλύφθηκαν από πολλούς μετανάστες» (Κλόκας, 2008: 108).

«Η εμπειρία της μετανάστευσης τη μεταπολεμική περίοδο προς τις αναπτυγμένες ευρωπαϊκές χώρες ανέδειξε πολύ σημαντικά οικονομικά οφέλη για τις χώρες αυτές. Πέτυχαν σημαντικούς ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης χάρη στη χρησιμοποίηση των μεταναστών» (Λιαργκόβας, χ.χ.: 4).

Η μετακίνηση των μεταναστών από τις φτωχές χώρες προς τις πλουσιότερες χώρες περιορίζει τις πιέσεις που ασκούνται στην αγορά εργασίας των χωρών τους. «Ας μην ξεχνάμε ότι το ίδιο συνέβη και στην περίπτωση της Ελλάδας την περίοδο 1955 – 1965, όταν οι Έλληνες μετανάστευσαν προς τη Δυτική Γερμανία, το Βέλγιο και αλλού. Μάλιστα, επειδή αυτή η μετανάστευση γινόταν με τη σύμφωνη γνώμη του κράτους, το οποίο και την ενθάρρυνε, συνιστούσε μια ιδιόμορφη «πολιτική απασχόλησης» (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος, 2000:2).

«Εκτός όμως από τις πιέσεις στην αγορά εργασίας, μια άλλη θετική επίδραση στις χώρες των μεταναστών είναι τα μεταναστευτικά εμβάσματα. Ο μετανάστης στέλνει πίσω στο σπίτι του ένα μεγάλο μέρος του μισθού του, το οποίο είτε διοχετεύεται στην κατανάλωση είτε αποταμιεύεται με σκοπό την επένδυση. Σε κάθε περίπτωση τα μεταναστευτικά εμβάσματα επηρεάζουν θετικά την οικονομία της

χώρας. Για την Ελλάδα οι τρεις σημαντικοί παράγοντες της μεταπολεμικής οικονομικής της ανάπτυξης ήταν ο κλάδος της ναυτιλίας, ο κλάδος των κατασκευών και η μετανάστευση» (Τσαρδανίδης, 1998: 235).

Πολλοί μετανάστες δουλεύουν παράνομα ή είναι και οι ίδιοι «παράνομοι». Πόσο συμβάλει αυτή η εργασία στην παραοικονομία της Ελλάδας; Κάτι τέτοιο είναι πολύ δύσκολο να το προσεγγίσει κανείς. «Η παραοικονομία υπολογίζεται περίπου στο 35% του ΑΕΠ» (Κλόκας, 2008: 109).

Συχνά οι μετανάστες κατηγορούνται πως δημιουργούν ανισότητες εργασιακές ή ακόμα λειτουργούν ανταγωνιστικά σε σχέση με τους αυτόχθονες αποκλείοντας τους από την αγορά εργασίας. Αντίθετα έχει διαπιστωθεί η συμβολή των μεταναστών στην ενίσχυση του ΑΕΠ και στην οικονομική ανάπτυξη πολλών επιχειρηματικών πρωτοβουλιών με αποτέλεσμα να δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας για τους γηγενείς (Κλόκας, 2008).

«Είναι σίγουρο, ότι οι μετανάστες έχουν βοηθήσει στην οικονομία της χώρας. Τα οφέλη από την παράνομη εργασία των μεταναστών ήταν άμεσα και για τους εργοδότες καθώς δεν φαντάζονταν ποτέ πως θα είχαν τόσο χαμηλούς μισθούς, αλλά αυτό το γεγονός αύξησε σημαντικά την παραγωγικότητα» (Αντωνίου, 2008: 67).

Το επιχείρημα όλων εκείνων που πιστεύουν ότι οι μετανάστες ασκούν αρνητική επίδραση στα δημόσια οικονομικά είναι ότι οι τελευταίοι λαμβάνουν κατά μέσο όρο σχετικά χαμηλούς μισθούς ή δουλεύουν στην υπόγεια οικονομία και κατά συνέπεια πληρώνουν χαμηλούς έως μηδενικούς φόρους, παρόλο που απολαμβάνουν τα δημόσια αγαθά και υπηρεσίες. Επομένως, απομυζούν από τον κυβερνητικό προϋπολογισμό. Όμως υπάρχουν και άλλες μελέτες που καταλήγουν σε αντίθετα συμπεράσματα. «Οι Fixand και Passel, (1994) υποστηρίζουν ότι οι επιπτώσεις της μετανάστευσης στα δημόσια οικονομικά της χώρας υποδοχής είναι συνολικά θετικές. Το επιχείρημα σε αυτήν την περίπτωση είναι ότι συνήθως οι φόροι που καταβάλλονται από τους μετανάστες υπερβαίνουν τις δαπάνες που προκαλεί η παρουσία τους. Αυτό πιθανότατα σχετίζεται με το γεγονός ότι ενώ τυπικά δικαιούνται των ίδιων παροχών, τις απολαμβάνουν σπανιότερα (ίσως γιατί οι μετανάστες είναι συνήθως νέοι) ή ελάχιστα (εάν είναι παράνομοι)» (Λιαργκόβας, χ.χ.: 7).

3.3. Συνέπειες της μετανάστευσης για την Ελλάδα ως χώρα υποδοχής

Η μετανάστευση εκτός από την αριθμητική της διάσταση έχει και έναν έντονο κοινωνικό χαρακτήρα εφόσον μιλάμε για ένα παγκόσμιο κοινωνικό φαινόμενο με επιπτώσεις και αντιδράσεις τόσο στη ζωή των ίδιων των μεταναστών, όσο και των γηγενών. Οι προσπάθειες και οι πολιτικές κρατών για αφομοίωση και ενσωμάτωση των μεταναστών διαμορφώνουν αντιλήψεις και στάσεις ολόκληρης κοινωνίας. Στις δυτικές κοινωνίες οι μετακινήσεις πληθυσμών αρχικά αντιμετωπίστηκαν ως μια φυσιολογική ανάγκη του ανθρώπου για αναζήτηση καλύτερων συνθηκών ζωής. Οι μετανάστες «χρησιμοποιήθηκαν» ως φθηνό εργατικό δυναμικό με κύριο στόχο την οικονομική ενίσχυση στις χώρες υποδοχής. «Στον σύγχρονο κόσμο με την ανάπτυξη και επικράτηση νέων τεχνολογιών και την αντικατάσταση του ανθρώπινου δυναμικού με νέα μοντέλα εργασίας και των λεγόμενων «έξυπνων» μηχανών, οδήγησε στην άνιση κατανομή αγαθών σε παγκόσμια κλίμακα. Η μετανάστευση λοιπόν, μετατράπηκε σε πρόβλημα καθώς δεν είναι οι αλλοδαποί απαραίτητοι για την παραγωγική εργασία, με αποτέλεσμα να χαρακτηρίζονται ως ανεπιθύμητοι» (Λινάρδος και Ρυλμόν, 1993: 76).

Κατά τη διαδικασία της εκ νέου κοινωνικοποίησης των αλλοδαπών στις αξίες, στα ήθη και στα σύμβολα της νέας τους «πατρίδας», σε πολλές περιπτώσεις οι αυτόχθονες διατηρούν καχυποψία, φόβο και αρνητική στάση απέναντι στο ξένο, στο διαφορετικό. «Οι αντιδράσεις αυτές καταλήγουν συχνά στην δημιουργία ρατσιστικών τάσεων εκ μέρους των μόνιμων κατοίκων, που δεν αποδέχονται τους μετανάστες στην οικονομία τους ή στην καθημερινή τους ζωή και προσπαθούν να τους απορρίψουν ή να τους περιορίσουν όσο το δυνατόν πιο πολύ σε ορισμένες γεωγραφικές περιοχές, που πολλές φορές αποτελούν «γκέτο» και περιορίζονται σε ορισμένους μόνο κλάδους της οικονομίας και των γενικότερων δραστηριοτήτων τους, στην χώρα υποδοχής. Ο ρατσισμός αυτός αποτελεί συνήθως, μόνιμη αιτία προστριβών, διαπληκτισμών και εγκληματικών ενεργειών ανάμεσα στις δύο κοινότητες» (Burchardt, 1995: 47).

«Προκαλείται φόβος για απώλεια ελέγχου των συνόρων της χώρας και διάβρωση της παραδοσιακής εθνικής κυριαρχίας, καθώς, τα άτομα ή οι ομάδες που μεταναστεύουν μεταφέρουν μαζί τους αξίες, τα ήθη, τα έθιμα και τις απόψεις τους για τα διάφορα κοινωνικά θέματα όπως, η θρησκεία, η παιδεία κ.ά. Η απειλή της αλλοίωσης της εθνικής ταυτότητας έχει εκφραστεί από πολλούς με αποτέλεσμα να

αναπτύσσονται συναισθήματα ξενοφοβίας και ρατσισμού απέναντι στις μειονότητες που ζουν και εργάζονται στη χώρα μας» (Baldwin-Edwards και Safilios-Rothschild 1999α: 221).

«Η κοινωνική τους απομόνωση και η έλλειψη ισοτιμίας, οδηγεί στην δυσκολία αντιμετώπισης της καθημερινότητας τους με αξιοπρέπεια» (Τσαρδανίδης 1998: 228). «Από την άλλη οι παράνομοι μετανάστες να μην χρησιμοποιούν νοσοκομεία και άλλες υπηρεσίες χωρίς να καταβάλουν φόρο, όμως είναι οι τελευταίοι οι οποίοι επωφελούνται από το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας μιας και δεν δικαιούνται επίδομα ανεργίας, δεν προστατεύονται από τους εργατικούς νόμους, δεν μπορούν να καταγγείλουν τους εργοδότες τους, για όποια τυχόν εκμετάλλευση μπορούν να χρησιμοποιήσουν μόνο το δημόσιο νοσοκομείο». (Houston, 2005:11).

Η αύξηση εγκληματικότητας σε αρκετές χώρες συσχετίζεται ανάμεσα στην μετανάστευση και την εγκληματικότητα, αν και πολλές έρευνες σχετικά με το θέμα δεν συμφωνούν πάντα μεταξύ τους. Είναι όμως γεγονός ότι πολλοί από τους μετανάστες ζουν, τουλάχιστον στην αρχή, κάτω από άθλιες συνθήκες και οι διάφορες παρατηρήσεις που σχετίζονται μ' αυτό αποδεικνύουν ότι η εγκληματικότητα την πρώτης γενιάς των μεταναστών ήταν και είναι γενικά, κάπως μειωμένη λόγω της ανασφάλειας που αισθάνονται και του φόβου που υπάρχει ότι σε περιπτώσεις παρανομίας θα απελαθούν από την φιλοξενούσα χώρα. Αντίθετα, η εγκληματικότητα της δεύτερης γενιάς εμφανίζεται, με βασικά αίτια την ελλιπή ένταξη και την περιθωριοποίηση της, περισσότερο αυξημένη (Γαβρόγλου, 1998).

«Ο κάθε πολιτισμός έχει το χώρο του, αλλά ο χώρος αυτός είναι ανοιχτός προς τον άλλον. Αυτό είναι προϋπόθεση για την επιβίωση του κάθε πολιτισμού. Η υποδοχή του καινούριου είναι πρόοδος. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η μόνη μοιρασιά που κάνει πλουσιότερους αυτούς που μοιράζονται, είναι η μοιρασιά των πολιτισμικών αγαθών. Το άνοιγμα νέων οριζόντων ήταν και είναι πολιτισμικό αίτημα. Η διευρυμένη κοινωνία είτε ως ιδεολογία είτε ως τρόπος ζωής, είναι ένα διαχρονικό φαινόμενο. Η διαπολιτισμική αγωγή είναι μια ανάγκη της εποχής μας, κατά την οποία έθνη και πολιτισμοί βρίσκονται σε μια διαδικασία αλληλοπροσέγγισης και έχει καταστεί πλέον αυτονόητη η διεθνοποίηση της πολιτικής, της οικονομίας και των δυνατοτήτων επικοινωνίας» (Χριστοπούλου, 2006: 87).

Συνοψίζοντας τις συνέπειες του φαινομένου, θα λέγαμε πως η πρώτη συνέπεια εντοπίζεται στην αγορά εργασίας της χώρας υποδοχής. Λόγω της περιγραφόμενης ανισομέρειας, δημιουργείται στη χώρα υποδοχής οικονομική ανισομέρεια, άρα και διαιώνιση του συστήματος που βασίζεται στην εκμετάλλευση των αδυνάτων από τους δυνατούς. Οι κοινωνικές επιπτώσεις είναι πιο πολύπλοκες. Συχνά, οι μετανάστες να γίνονται αντιληπτοί ως «ξένοι» και ως απειλή για την ομοιομορφία και την συνέχεια του έθνους. Ως απειλή γίνονται αντιληπτοί και από τα ξενοφοβικά άτομα, που μπορεί να θεωρούν ότι οι μετανάστες κινούνται ενάντια στην κοινωνική ταυτότητα ή τα συμφέροντα τους.

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί γίνεται η παρουσίαση του όρου κοινωνικός αποκλεισμός, καθώς η εξέλιξη του όρου και τα αίτια εμφάνισης του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

4.1. Ιστορία και εξέλιξη του όρου

Η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού αρχικά ταυτιζόταν με καταστάσεις φτώχειας, περιθωριοποίησης και στέρησης της συμμετοχής στους «κανονικούς» και θεσμοποιημένους τρόπους ζωής. Ακόμα και η μη ικανοποίηση των άμεσων αναγκών, όπως την υγεία, τη στέγαση αλλά και έμμεσων όπως την απασχόληση και την εκπαίδευση (Τσιάκαλος, 1998).

Συνεχίζοντας και θέλοντας να σκιαγραφήσουμε την πορεία της έννοιας του κοινωνικού αποκλεισμού, και εντέλει να παραθέσουμε την τελική του μορφή όπως την γνωρίζουμε σήμερα. Επισημαίνουμε ότι για πρώτη φορά στα κείμενα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας το 1989 ο όρος «φτώχεια» μεταφράζεται ως «κοινωνικός αποκλεισμός», εμφανίζεται «σε επίπεδο θεωρητικών προσεγγίσεων και σε επίπεδο κοινοτικών προγραμμάτων για τις λιγότερες ευνοημένες κοινωνικές ομάδες» (Καβουνίδα, 1992:47).

Στο διάστημα όμως από το 1974 έως το 1989 ο όρος «φτώχεια» που παρουσιάζεται στα προγράμματα καταπολέμησής της, από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα υφίσταται έντονες διαφοροποιήσεις. Αρχικά το 1974 ορίζουν τους φτωχούς ως «τα πρόσωπα ή τις οικογένειες των οποίων οι πόροι είναι τόσο περιορισμένοι, ώστε να τους αποκλείουν από τον ελάχιστο παραδεκτό τρόπο ζωής στις χώρες-μέλη όπου ζουν» (Τσαούσης, 1998: 90-91). Το 1984 στο δεύτερο πρόγραμμα κατά της φτώχειας οι διαφορές εντοπίζονται στα πρόσωπα στα οποία απευθύνεται «πρόσωπα, οικογένειες και σύνολα προσώπων» αλλά και σχετικά με τους πόρους διευκρινίζοντας «πόρους (υλικούς, πολιτιστικούς και κοινωνικούς)» (Τσαούσης, 1998:90-91). Το 1988 μάλιστα η Ευρωπαϊκή Κοινότητα δημοσιεύει ένα κείμενο με τίτλο «κοινωνική ένταξη, την περιθωριοποίηση και τις νέες μορφές φτώχειας». Τέλος το 1989 δεν αναφέρεται ο όρος φτώχεια και την θέση του παίρνει ο όρος του κοινωνικού αποκλεισμού (Τσαούσης 1998).

Η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού παρουσιάζεται με ασάφεια στην υπάρχουσα βιβλιογραφία. Το 1994 στο Πράσινο Βιβλίο της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ο ορισμός αναφέρεται τόσο στο ανεπαρκές εισόδημα, όσο και στους τομείς της

στέγασης, της εκπαίδευσης, της υγείας και της πρόσβασης σε υπηρεσίες (Τσιάκαλος, 1998).

Ο Τσαούσης (1998) κατηγοριοποιεί την έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού με βάση το πλαίσιο αναφοράς του. «Ο κοινωνικός αποκλεισμός αναφέρεται σε τρία διαφορετικά επίπεδα. το πρώτο, το πιο εμφανές, και θα έλεγα κοινωνικά το πιο ανώδυνο, είναι το «οικονομικό: η παρεμπόδιση συμμετοχής στον κοινωνικό πλούτο». Ένα άλλο επίπεδο είναι το «νομικό: η αποστέρηση της νομικής προστασίας και επομένως η αδυναμία ενεργοποίησης ενός δικαιώματος». Ένα τρίτο επίπεδο είναι «το κοινωνικό: Και στα τρία επίπεδα ο όρος εκφράζει δύο διαφορετικά πράγματα: μια κατάσταση και μια διαδικασία» (Τσαούσης, 1998: 91-92).

Παρατηρούμε ότι ο συγκεκριμένος ορισμός κάνει σαφές ότι ο κοινωνικός αποκλεισμός ξεπερνά την φτώχεια ως κριτήριο, δεν είναι μόνο ο φτωχός αποκλεισμένος, δεν είναι μόνο το πενιχρό εισόδημα που σε αποκλείει. Κυρίως η στέρηση των δικαιωμάτων, η ρατσιστική συμπεριφορά γενικά η απώλεια σεβασμού προς το διαφορετικό είναι που αποξενώνει μια ομάδα ανθρώπων και στην περίπτωσή μας μια ομάδα μεταναστών (Τσαούσης, 1998).

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η έκθεση για την κοινωνική ενσωμάτωση από το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2001 (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2001) που αναφέρεται στον όρο «φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός» όπου «Οι όροι «φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός» χαρακτηρίζουν καταστάσεις στις οποίες εμποδίζεται η πλήρης συμμετοχή των πολιτών στην οικονομική και κοινωνική ζωή και στην άσκηση των πολιτικών δικαιωμάτων ή και όταν η πρόσβασή τους σε εισόδημα ή άλλους πόρους (προσωπικούς, οικογενειακούς, κοινωνικούς και πολιτιστικούς) είναι τόσο ανεπαρκής, ώστε να τους αποκλείει από την απόλαυση ενός επίπεδου διαβίωσης και ποιότητα ζωής που θεωρούνται επιτρεπτά από την κοινωνία όπου ζουν. Σε παρόμοιες καταστάσεις, οι πολίτες δεν είναι συνήθως σε θέση να κάνουν πλήρη χρήση των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους» (Αλτάνης, 2001:288)

Παρατηρούμε ότι και οι δυο αναφορές δεν παρουσιάζουν ουσιαστικές διαφορές, επισημαίνεται ως χαρακτηριστικό γνώρισμα το ανεπαρκές εισόδημα, η αδυναμία πρόσβασης σε υπηρεσίες, το επίπεδο και η ποιότητα ζωής (στέγαση, της εκπαίδευση, της υγείας).

Ως στιγμής, στην προσπάθεια μας να περιγράψουμε την πορεία της μορφοποίησης της έννοιας του κοινωνικού αποκλεισμού, έχουμε αναφερθεί και σε έναν άλλο όρο αυτόν της φτώχειας. Η φτώχεια συνδέεται κυρίως με το ανεπαρκές εισόδημα, τη συμμετοχή ατόμων και συνόλων στη εργασιακή ζωή, η στέρηση δηλαδή του τρόπου ζωής του μέσου πολίτη. Ενώ ο κοινωνικός αποκλεισμός υπερβαίνει την έννοια αυτή καθώς «εκδηλώνεται σε τομείς όπως η στέγαση, η εκπαίδευση, η υγεία και η πρόσβαση σε υπηρεσίες, θίγει άτομα που έχουν υποστεί σοβαρή οπισθοδρόμηση αλλά και κοινωνικές ομάδες... που αποτελούν αντικείμενο διάκρισης, διαχωρισμού ή εξασθένησης των παραδοσιακών μορφών των κοινωνικών σχέσεων» (Τσιάκαλος, 2002: 56). Όπως αναφέρει και ο Τσιάκαλος «Ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι η παρεμπόδιση απορρόφησης κοινωνικών και δημόσιων αγαθών... η έλλειψη των οποίων οδηγεί συνήθως και στην οικονομική ανέχεια. Ο όρος κοινωνικός αποκλεισμός χαρακτηρίζει δηλαδή τόσο μία κατάσταση όσο και μία διαδικασία» (Τσιάκαλος, 1999:56).

Ο Weber τώρα περιγράφει τον αποκλεισμό ως μια μορφή κοινωνικής περιχαράκωσης, υποστηρίζει ότι «η αποκλείουσα περιχαράκωση συνιστά προσπάθεια μιας ομάδας να εξασφαλίσει για τον εαυτό της μια προνομιούχα θέση σε βάρος μιας άλλης ομάδας, μέσω μιας διαδικασίας καθυπόταξης» (Οικονόμου και Φέρωνας, 2006:41). Ο Weber παρομοιάζει τον κοινωνικό αποκλεισμό με κοινωνική περιχαράκωση, όπου η κυρίαρχη ομάδα διασφαλίζει τα προνόμια της προσπαθώντας να καθυποτάξει, να δαμάσει την ομάδα από την οποία αισθάνεται απειλή. Ο κίνδυνος αυτός υποχωρεί με την αφομοίωση της ομάδας που μειονεκτεί από την κυρίαρχη (Οικονόμου και Φέρωνας, 2006).

4.2 Αίτια φαινομένου

Εξαιτίας των δυσμενών οικονομικών και κοινωνικών παραγόντων που οδήγησαν ένα μεγάλο αριθμό ατόμων στην μετανάστευση και των δεδομένων κοινωνικοοικονομικών συνθηκών που επικρατούν στις χώρες υποδοχής, οι μετανάστες αποτελούν μία ομάδα ιδιαίτερα ευπαθή στον κοινωνικό αποκλεισμό, γεγονός που οφείλεται, κατά κύριο λόγο, στους παρακάτω παράγοντες:

- «Η συνδικαλιστική έκφραση και διεκδίκηση είναι αδύνατη λόγω γεωγραφικού κατακερματισμού και θρησκευτικών, πολιτισμικών, εθνικών, γλωσσικών διαφορών που προσδιορίζουν την κάθε ομάδα»
- Απαιτείται χρόνος προσαρμογής των ίδιων προκειμένου να ενταχθούν στο «θεσμικό, νομικό λειτουργικό σύστημα της χώρας υποδοχής που διαφέρει με αυτό μέσα στο οποίο κοινωνικοποιήθηκαν».
- Αντιμετωπίζουν δυσκολίες επικοινωνίας και πρόσβασης στις υπηρεσίες, λόγω διαφορετικής γλώσσας.
- Είναι αντιμέτωποι, με τα κενά της μεταναστευτικής πολιτικής, που κυρίως προσδιορίζονται «από οικονομική και πολύ λιγότερο από κοινωνική πολιτική» (ΙΑΠΑΔ, 2002: 37-38).

4.3. Συμπεράσματα

Με το πέρασμα των χρόνων, ανάλογα με τον τόπο και τον χρόνο, η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού μεταβάλλεται καθώς απευθύνεται σε κοινωνικές ομάδες οι οποίες υφίστανται συνεχώς αλλαγές. Οι αλλαγές στις ομάδες προέρχονται από τα άτομα που την αποτελούν αλλά και από τον κοινωνικό τους περιβάλλον. Ένα φαινόμενο όπως ο κοινωνικός αποκλεισμός βιώνεται όχι μόνο από τα άτομα που αποκλείονται αλλά και από τα άτομα που προκαλούν τον αποκλεισμό. Θα βοηθούσε λοιπόν να το εξετάζουμε από τρεις διαφορετικές πλευρές. Πρώτα από την πλευρά του αποκλειόντος, ύστερα από την πλευρά του αποκλειόμενου και τέλος από «την πλευρά της σχέσης που διαμορφώνεται και εκτυλίσσεται μεταξύ αποκλειόντος και αποκλειομένου» (Τσαούσης, 2002:117). Αυτή η προσέγγιση θα μπορούσε να αποτελέσει σημαντικό εργαλείο για την καλύτερη κατανόηση, ερμηνεία και επιπλέον για το σχεδιασμό μιας πολιτικής για το φαινόμενο αυτό. Καθώς ο ορισμός «συμβάλλει στη διαμόρφωση πολιτικής αντιμετώπισης του κοινωνικού προβλήματος αποτελεί μέρος της λύσης ή μέρος της διαιώνισης του προβλήματος» (Τσιάκαλος, 2002:45).

Στο κεφάλαιο αυτό αρχικά περιγράφουμε την ιστορική πορεία της έννοιας του κοινωνικού αποκλεισμού και αναφέρονται διάφοροι ορισμοί που έχουν αναπτυχθεί. Στην συνέχεια παραθέτουμε τα αίτια του φαινομένου και τα συμπεράσματα στα οποία οδηγηθήκαμε. Στο κεφάλαιο που ακολουθεί θα αναλύσουμε την έννοια της πολυπολιτισμικότητας και τις πολιτικές τακτικές που χρησιμοποιούνται για την αντιμετώπιση του μεταναστευτικού φαινομένου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΑΚΤΙΚΕΣ

5.1 Πολιτικές Τακτικές (ενσωμάτωση, αφομοίωση, ένταξη)

Στην συγκεκριμένη ενότητα θα πραγματοποιήσουμε αρχικά μια σύντομη αναφορά στα καθοριστικά σημεία για την διαμόρφωση και εξέλιξη της μεταναστευτικής πολιτικής της χώρας μας, καθώς πληρέστερα στοιχεία δίδονται σε κεφάλαιο που ακολουθεί. Επίσης θα παραθέσουμε τα αποτελέσματα έρευνας με θέμα τις τακτικές ένταξης των μεταναστών και στην συνέχεια θα ορίσουμε και θα αναλύσουμε τις πολιτικές ένταξης που χρησιμοποιούνται. Στο τέλος της ενότητας θα καταθέσουμε τα συμπεράσματα στα οποία καταλήξαμε.

Η απότομη και ραγδαία αύξηση του αριθμού των μεταναστών που σημειώθηκε στις αρχές της δεκαετίας του '90, οδήγησε στη ανάγκη δημιουργίας των πρώτων νόμων. Το ελληνικό κράτος προσπαθεί, έκτοτε, να σχεδιάσει αφενός και να εφαρμόσει αφετέρου ένα νομοθετικό πλαίσιο για τη μετανάστευση, αλλά και γενικότερα να οργανώσει την μεταναστευτική πολιτική του. Πιο συγκεκριμένα, ο πρώτος νόμος ψηφίστηκε το 1991, με τον οποίο νομιμοποιούνται /παίρνουν άδειες παραμονής γύρω στους 26.000 μετανάστες. Ο νόμος 75/91 ουσιαστικά ήθελε να αγνοήσει το μεταναστευτικό φαινόμενο. Σύμφωνα με τον Kiriiano ο νόμος αυτό ήταν πλήρης αποτυχία. Παρά την ογκώδη αποβολή των δεκάδων χιλιάδων αλλοδαπών (οι περισσότεροι από τους οποίους Αλβανοί) και τη δημιουργία μιας πρόσθετης αστυνομικής δύναμης για να προστατεύσει τα σύνορα, η παράνομη είσοδος ξένων στην χώρα δεν περιορίστηκε στο ελάχιστο αλλά μάλλον συνεχίστηκε χωρίς μείωση. Τα διατάγματα για την τιμωρία των παραβατών και για τους παράνομους ξένους εργάτες αλλά και για τους Έλληνες εργοδότες τους, μόλις και με τα βίας εφαρμόστηκαν(κάτι το οποίο δεν ισχύει σήμερα που τιμωρείται ο εργοδότης και όχι ο ίδιος ο μετανάστης) (Kiriianos, 2003). Τα πρώτα βήματα λοιπόν προς αυτή την κατεύθυνση μπορούν να χαρακτηριστούν από απειρία αλλά και χωρίς συγκεκριμένο στόχο. Τελικά μεταφράζεται από μια προσπάθεια που επιδιώκει κυρίως την αποφυγή εισόδου αλλοδαπών από τρίτες χώρες (Αμίσης και Λαζαρίδης, 2001α).

Ο νόμος του 1997 είχε ιδιαίτερη σημασία καθώς υποβάλλονται περίπου 375.000 αιτήσεις με αίτημα την νομιμοποίηση και 120.000 γίνονται δεκτές. Πραγματικές αλλαγές στην μεταναστευτική πολιτική της Ελλάδας παρατηρούνται από το 2001 και μετά. Ο νόμος 2910 «είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην ελληνική επικράτεια-κτήση της Ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις» εμπεριέχει ένα Δεύτερο Πρόγραμμα Νομιμοποίησης, που αποτελεί κομβικό σημείο για τη θεσμοθέτηση νομοθεσίας των μεταναστών. Βασικά σημεία του νόμου είναι η ίδρυση των πρώτων αρμοδίων φορέων/υπηρεσιών αποκλειστικά για θέματα μετανάστευσης, η μείωση της ελάχιστης διάρκειας παραμονής ως προϋπόθεση για την απόκτηση της άδειας αόριστης διάρκειας. Ακόμα κατοχυρώνει κάποια δικαιώματα όπως τα ίσα εργασιακά και ασφαλιστικά δικαιώματα και τέλος ορίζει τις ξενοφοβικές συμπεριφορές / πράξεις για πρώτη φορά ως ποινικά αδικήματα (Αμίτσης και Λαζαρίδης, 2001α). Βέβαια πρέπει να επισημάνουμε ότι η σύνθετη και πολύπλοκη διαδικασία, που επέβαλε ο νόμος, για την υποβολή των αιτήσεων και την συλλογή των δικαιολογητικών χρησίμευε ουσιαστικά στο να καταστήσει αδύνατο για τους πρόσφατα εγκαταστημένους μετανάστες να εισαχθούν στην Ελλάδα (Kiriianos, 2003).

Η ελληνική μεταναστευτική πολιτική εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται από μια σχετική υστέρηση: εμφανίζεται πάντα ως αντίδραση στα γεγονότα παρά ως κατευθυντήρια δύναμη. Περιορίζεται δηλαδή σε μια αποσπασματική προσπάθεια επίλυσης προβλημάτων που έχουν ήδη παγιωθεί στην ελληνική κοινωνία (Τριανταφυλλίδου, 2005). Η αντιμετώπιση των μεταναστών γίνεται «με κριτήρια αγοράς εργασίας και από κρατική σκοπιά επιδιώκεται η ελαχιστοποίηση του κόστους των όποιων μέτρων λαμβάνονται για την βραχυπρόθεσμη παραμονή τους στην Ελλάδα» (Κοντής, 2001: 180). Επίσης, κατά την διάρκεια παραμονής τους στη χώρα μας, ζουν στο περιθώριο, δεν συμμετέχουν στην κοινωνική ζωή και έχουν περιορισμένα δικαιώματα. Είναι στην ουσία «πολίτες «δεύτερης κατηγορίας» αντιμετωπίζονται ως «μετανάστες-εργάτες» και η όποια ενσωμάτωση είναι μερική και αφορά σε ορισμένους, ιδίως εργασιακούς και διοικητικούς τομείς» (Κοντής, 2001:180). Τα περισσότερα προβλήματα εντοπίζονται κυρίως στις διαδικασίες νομιμοποίησης αλλά και στην προσπάθεια της ελληνικής πολιτείας για κοινωνική ένταξη. Οι υπηρεσίες νομιμοποίησης δεν είναι κατάλληλα προετοιμασμένες για να αντιμετωπίσουν τον μεγάλο αριθμό των ατόμων που

θέλουν να εξυπηρετηθούν. Η έλλειψη προσωπικού και ειδικά εξειδικευμένου, αλλά και η γραφειοκρατική αντίληψη που τους χαρακτηρίζει δημιουργούν προβλήματα στην ορθή εξυπηρέτηση των μεταναστών (Ι.Α.Π.Α.Δ. 2002).

Ιδιαίτερες δυσκολίες παρουσιάζονται όσον αφορά την ένταξη των μεταναστών στην αγορά εργασίας «οι χαμηλές αμοιβές και το καθεστώς «μαύρης εργασίας» με συνέπεια την απουσία ασφαλιστικών και συνταξιοδοτικών παροχών» (Ι.Α.Π.Α.Δ., 2002: 93). Επίσης ο περιστασιακός και εποχικός χαρακτήρας της απασχόλησης των μεταναστών, οι άθλιες συνθήκες εργασίας, «η απουσία κατοχύρωσης των επαγγελματικών δικαιωμάτων τους και η καταπάτηση βασικών κανόνων του εργατικού δικαίου» (Ι.Α.Π.Α.Δ., 2002: 93) δημιουργούν προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν με γνώμονα την ισότιμη μεταχείριση, από την ελληνική πολιτεία και την διασφάλιση «των εργασιακών τους δικαιωμάτων όπως οι νόμοι ορίζουν» (Ι.Α.Π.Α.Δ., 2002: 94).

Στο σημείο αυτό θεωρούμε σκόπιμο να παραθέσουμε τα αποτελέσματα της συγκριτικής έρευνας Δείκτης Πολιτικών Ένταξης των Μεταναστών MIPEX (Migrant Integration Policy Index) που πραγματοποιήθηκε κατά το έτος 2007 από το Κέντρο Ερευνών Μειονοτικών Ομάδων, για τις πολιτικές ένταξης των μεταναστών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Η έρευνα αφορούσε 28 χώρες, και οι παράγοντες που ανέλυσε ήταν: μακρά διαμονή, πρόσβαση στην αγορά εργασίας, οικογενειακή επανένωση, πολιτική συμμετοχή, πρόσβαση στην ιθαγένεια πολιτογράφηση, προστασία κατά των διακρίσεων. Η Ελληνική πολιτική για την ένταξη των μεταναστών βρίσκεται στο μέσο όρο των χωρών της Ε.Ε όσον αφορά τους παρακάτω τομείς:

- «Στη νομοθεσία κατά των διακρίσεων, όπου το νομικό οπλοστάσιο είναι καταρχήν επαρκές, παρά την εγγενή αδυναμία της κοινοτικής νομοθεσίας που εξαιρεί τις διακρίσεις λόγω ιθαγένειας.»
- Ωστόσο, οι σχετικές υποθέσεις ετησίως δεν υπερβαίνουν τις 10-20, ενώ για την προστασία από τις διακρίσεις στον ιδιωτικό τομέα ο αριθμός είναι σχεδόν μηδενικός και οι αρμόδιοι φορείς εκτός του Συνηγόρου του Πολίτη δεν

εμφανίζουν ικανοποιητική δραστηριότητα και δεν είναι ανεξάρτητοι από τη διοίκηση.

- Ως προς τα δικαιώματα των μεταναστών που απορρέουν από το καθεστώς μακράς διαμονής.
- Έως τώρα καμία άδεια μακράς διαμονής δεν έχει εκδοθεί, καθώς δεν λειτουργεί η συγκεκριμένη διαδικασία ενώ αυτοί που έχουν το δικαίωμα «να υποβάλλουν σχετική αίτηση είναι μικρός (500-800 ετησίως) και το παράβολο είναι το πιο ακριβό της Ευρωπαϊκής Ένωσης (900€).»
- «Το παράβολο για υποβολή αίτησης για πολιτογράφηση είναι το πιο ακριβό της Ευρωπαϊκής Ένωσης (1500€), ενώ η διοίκηση δεν έχει υποχρέωση απάντησης ή προθεσμία για την εξέταση της αίτησης»
- Η ανύπαρκτη πολιτική συμμετοχή και ο αποκλεισμός των μεταναστών από τη διαμόρφωση πολιτικής και της νομοθεσίας που τους αφορούν, και ως προς το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι.
- Η δυσμενής πρόσβαση και τα περιορισμένα δικαιώματα των μεταναστών στην αγορά εργασίας, «κάτι που συμβάλλει στην άτυπή τους απασχόληση και στην εξώθησή τους σε αντίστοιχα άτυπο («παράνομο») καθεστώς διαμονής» (Παύλου 2007 χ.α).

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα αυτής της μεγάλης έρευνας, η Ελλάδα κατατάσσεται στις τελευταίες θέσεις ανάμεσα στις χώρες της ΕΕ, εμφανίζοντας μια από τις δυσμενέστερες μεταναστευτικές νομοθεσίες και πολιτικές για την κοινωνική ένταξη και τη συμμετοχή των νόμιμων μεταναστών (Παύλου, 2007).

Στην συνέχεια θα ασχοληθούμε με την ανάλυση των όρων αφομοίωση, κοινωνική ενσωμάτωση και κοινωνική ένταξη. Η αφομοίωση «σχετίζεται με τη διαδικασία ενσωμάτωσης ανθρώπων με επιφανειακό τρόπο» (Ζαϊμάκης, 2002: 150). Με την πολιτική αυτή η κυρίαρχη ομάδα αρνείται ουσιαστικά να αναγνωρίσει οτιδήποτε, «οι μειονοτικές ομάδες εγκαταλείπουν τις δικές τους ιδιαίτερες γλωσσικές, θρησκευτικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες και στάσεις, και καλούνται να αποδεχτούν τρόπους και συμπεριφορές που η κυρίαρχη ομάδα υιοθετεί με στόχο την αφομοίωσή τους» (Ζαϊμάκης, 2002:150). Όπως αναφέρει και ο Ray Honeygord η αφομοίωση θεωρείται «η διαδικασία κατά την οποία οι εθνικές μειονότητες είναι αναγκασμένες λιγότερο ή

περισσότερο, να εγκαταλείψουν τους αρχικούς τους πολιτισμούς και να προσλάβουν τον πολιτισμό της χώρας στην οποία έχουν μεταναστεύσει οι ίδιοι οι προγονοί τους». (Honeygord, 1988: 27)

Στην πολιτική αυτή οι εθνικές διαφορές αντιπροσωπεύουν μια απειλή για την εθνική ενότητα και την κοινωνική και πολιτική σταθερότητα- και το λανθασμένο και κακόβουλο δόγμα της φυλετικής καθαρότητας, έχει συχνά λειτουργήσει σαν δικαιολογία(Honeygord, 1988)

Αντίθετα η κοινωνική ενσωμάτωση επιτρέπει «την πολιτισμική ιδιαιτερότητα μέσα σε ορισμένα πλαίσια...με όρους τους οποίους θέτει η κυρίαρχη ομάδα» (Ζαϊμάκης, 2002: 150) στην προσέγγιση αυτή, εντοπίζονται δημοκρατικά στοιχεία, αλλά όχι πλήρης αναγνώριση δικαιωμάτων. Είναι μια που δεν αδιαφορεί για την μειονοτική ομάδα αλλά δεν είναι διατεθειμένη να ακολουθήσει ένα πρόγραμμα που θα επιφέρει ριζικές αλλαγές. Η κυρίαρχη ομάδα διατηρεί τη θέση ισχύος και τις περισσότερες φορές «λειτουργεί ως ένας μηχανισμός προσαρμογής της κυριαρχούμενης ομάδας στις αξίες και τα ιδεώδη της κυρίαρχης» (Ζαϊμάκης, 2002: 151).

Ολοκληρώνοντας, η πολιτική της κοινωνικής ένταξης, «η οποία υποστηρίζει την ένταξη της μειονοτικής ομάδας στο πεδίο των ευρύτερων κοινωνικών θεσμών και στις κοινωνικές και οικονομικές διεργασίες της εθνικής κοινωνίας...διατηρώντας παράλληλα τη διακριτή της ταυτότητα και τις ιδιαίτερες πολιτισμικές στάσεις και αντιλήψεις των μελών της, τέλος προωθεί την ισότιμη πρόσβαση της μειονότητας στις ευκαιρίες για εργασία, εκπαίδευση, υγεία, κοινωνική φροντίδα και κατανάλωση, και την άρση των κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων σε βάρος της» (Ζαϊμάκης, 2002: 151). Η πολιτική αυτή προωθεί αξίες όπως αυτή της δημοκρατίας, της ισότητας καθώς αντιμετωπίζει τα μέλη της μειονοτικής ομάδας ως πολίτες με δικαιώματα και αναγνωρίζει το δικαίωμα συμμετοχής του σε κοινωνικό-οικονομικό επίπεδο. Είναι «η προσπάθεια να δημιουργηθεί «μια κοινωνία για όλους» στην οποία κάθε άτομο έχει δικαιώματα και ευθύνες και διαδραματίζει έναν ενεργό ρόλο». (Huber, 2003:433)

Η κοινωνική ένταξη δεν είναι μια απόπειρα να ωθήσουμε τους ανθρώπους να προσαρμοστούν στην κοινωνία αλλά να μετατρέψουμε την κοινωνία με τέτοιο τρόπο ώστε να δέχεται όλα τα άτομα. Επομένως δεν πρέπει να προσπαθούν να κάνουν τους «παρεκκλίνοντες» ανθρώπους να ενταχθούν όσο γίνεται καλύτερα με τους αποδεκτούς

κανόνες των κοινωνιών αλλά να προάγουν περισσότερο ευέλικτες και ανεκτικές κοινωνίες οι οποίες θα αγκάλιαζαν όλα τα μέλη τους. Η εμπειρία ζωής των διαφορετικών κοινωνικών ομάδων είναι εξίσου πολύτιμη, και ο καθένας έχει το δικαίωμα να συνεισφέρει στην διαμόρφωση προτεραιοτήτων σε τοπικό και εθνικό επίπεδο και να ορίζει το γενικό καλό.(Huber, 2003:433)

Στην 24^η ειδική σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης με θέμα την κοινωνική ανάπτυξη στην Γενεύη το 2002, αναγνωρίστηκε ότι η κοινωνική ένταξη είναι ««μία προσπάθεια για τη δημιουργία μιας αρμονικής, ειρηνικής κοινωνίας που συμπεριλαμβάνει όλα τα μέλη της». (United Nations, Economic and Social Council, 2005:14) Επίσης έγινε ξεκάθαρο, η προώθηση και προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των θεμελιωδών ελευθεριών, η προώθηση του πολιτισμού της ειρήνης, της ανοχής και μη βίας, ο σεβασμός των πολιτιστικών και θρησκευτικών διαφορών, η εξολόθρευση όλων των μορφών διάκρισης, και η εξασφάλιση ίσων ευκαιριών πρόσβασης στις παραγωγικές διαδικασίες και την κυβερνητική συμμετοχή που είναι σημαντική για την κοινωνική ένταξη. (United Nations, Economic and Social Council, 2005)

Συμπερασματικά, η μετανάστευση είναι μία «μόνιμη» κατάσταση για την Ελλάδα. «Ο κόσμος της δήθεν εθνικής και πολιτισμικής ομοιογένειας της ελληνικής κοινωνίας έχει δώσει τη θέση του σε μια κοινωνία της διαφοράς» (Ζαϊμάκης, 2002: 29). Είναι ένα μόνιμο κοινωνικό φαινόμενο και χρήζει μακροπρόθεσμου σχεδιασμού και διαχείρισης. Η αντιμετώπιση του φαινομένου αυτού, ξεκινά από την αναγνώριση του, ως μια νέα πραγματικότητα και την υιοθέτηση μιας στρατηγικής που «οφείλει να «σκέπτεται» μακροπρόθεσμα, να παραθέτει εναλλακτικές λύσεις και να πετυχαίνει αποτελέσματα» (Ζαϊμάκης, 2002: 170). Η πραγματική λύση θα προερχόταν αν θεωρούσαμε δεδομένο για όλους ανεξαρτήτως καταγωγής, εθνικότητας, το δικαίωμα στην διαφορά, αν αντιληφθούμε δηλαδή ότι αυτό που δεν είναι ίδιο με εμάς δεν είναι απαραίτητα και λάθος. Μια πολιτική που θα υιοθετούσε την αρχή αυτή, θα ξεκίναγε με θετικούς οiwονούς, βέβαια δεν είναι αρκετό για να είναι αποτελεσματική. Οι μετανάστες πρέπει να ενταχθούν με «κοινωνική ειρήνη και σταθερότητα, με κοινωνική συνοχή και σεβασμό των δικαιωμάτων και με τρόπο τέτοιο ώστε να είναι παραγωγικό και ωφέλιμο για την οικονομία και τις κοινωνικές δομές» (Παύλου, 2005: 1).

Το κεφάλαιο αυτό χωρίζεται σε δύο ενότητες. Στην πρώτη ενότητα αναφερθήκαμε στην έννοια της πολυπολιτισμικότητας, παρουσιάσαμε διάφορες προσεγγίσεις αυτής και πολιτικές αντιμετώπισής της. Στην δεύτερη ενότητα παρουσιάζονται οι πολιτικές τακτικές που χρησιμοποιούνται για την αντιμετώπιση του μεταναστευτικού πληθυσμού. Αρχικά πραγματοποιείται μια σύντομη ιστορική αναδρομή της πολιτικής που αναπτύχθηκε από την χώρα μας και έπειτα γίνεται προσπάθεια να περιγραφεί η πολιτική που χρησιμοποιείται σήμερα. Η ενότητα ολοκληρώνεται με την ανάλυση των τακτικών της αφομοίωσης, της κοινωνικής ενσωμάτωσης και ένταξης και την παράθεση συμπερασμάτων. Στο κεφάλαιο που ακολουθεί θα επικεντρωθούμε με τις έννοιες του ρατσισμού και της ξενοφοβίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ – ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ

6.1. Έννοια του Ρατσισμού

Η έννοια ρατσισμός προέρχεται από τη λέξη «ράτσα» που σημαίνει γένος, φυλή. Η έννοια της ράτσας έχει ιστορία τουλάχιστον τεσσάρων αιώνων , σε αντίθεση με αυτή του ρατσισμού που για πρώτη φορά εμφανίστηκε μόλις στο μεσοπόλεμο και απέκτησε μεταγενέστερα «το χαρακτήρα πολεμικής με στόχο το δόγμα της φυλετικής ανισότητας των ανθρώπων» (Παπαδημητρίου, 2002: 41).

Ο ρατσισμός όμως με την έννοια της κοινωνικής διάκρισης είναι ένα διαχρονικό φαινόμενο. Όπως αναφέρει και ο Immanuel Geiss «μορφές «πρωτογενούς» ή οιοει ρατσισμού συναντούμε σε όλες ανεξαιρέτως τις ιστορικές κοινωνίες» (Παπαδημητρίου, 2002: 41). Στην μορφή του πρωτογενούς ρατσισμού κυρίως θεωρούνται ότι ανήκουν οι κοινωνικές διακρίσεις ενάντια «των «μιαρών» των «ανέγγιχτων» στο ινδικό σύστημα της κάστας, το αίσθημα της πολιτιστικής υπεροχής των αρχαίων Ελλήνων απέναντι στους «βαρβάρους», η αρνητική αντιμετώπιση των μαύρων στον αραβικό κόσμο του Μεσαίωνα.

Πάνω σε αυτό το σημαντικό κοινωνικό φαινόμενο, που υπάρχει όπου υπάρχει και ανθρώπινη κοινωνία έχουν γραφτεί πολλοί ορισμοί, κάποιους από τους οποίους θα αναφέρουμε παρακάτω .Σύμφωνα με τον παραδοσιακό ορισμό ρατσισμός είναι «το δόγμα με το οποίο οι ανθρώπινες ιδιότητες και ικανότητες είναι φυλετικά προσδιορισμένες. Το ανθρώπινο γένος είναι διαιρεμένο σε «φυλές» οι οποίες βρίσκονται μεταξύ τους σε σχέση «ανωτερότητας» ή «κατωτερότητας» ανάλογα με τα κληρονομικού χαρακτήρα βιολογικά τους γνωρίσματα» (Παπαδημητρίου, 2002:41). Ο παραπάνω ορισμός δίνει έμφαση στα βιολογικά χαρακτηριστικά που μπορούν να προκαλέσουν ρατσισμό, χωρίς έτσι να μπορεί να συμπεριλάβει τα ψυχοκοινωνικά και πολιτισμικά επιχειρήματα του σημερινού ρατσισμού, καθώς και τις θεσμοποιημένες μορφές κοινωνικών διακρίσεων (Παπαδημητρίου, 2002: 41).

Ρατσισμός είναι να θεωρούμε κάποια άλλη ομάδα ανθρώπων ως κατώτερη ή ακόμη και άξια περιφρόνησης, λόγω της φυλετικής ή εθνικής τους καταγωγής. Ο

ρατσισμός ισούται με την απόρριψη των ατόμων λόγω της διαφορετικότητάς τους, τα οποία μέσα από την πίεση που δέχονται οδηγούνται στην αδυναμία άσκησης κάποιων δικαιωμάτων. Είναι «οποιαδήποτε στάση, συμπεριφορά ή πεποίθηση που στρέφεται εναντίον κάποιας κοινωνικής ομάδας λόγω της εθνικότητας, της φυλής ή του χρώματος των μελών της» (Γκίκας, 1994: 110).

Με λίγα λόγια είναι «η κατάσταση μέσα στην οποία ομάδες ανθρώπων ιεραρχούνται με βάση τις διαφορές τους και αναπαριστάνεται συμβολικά με έμφαση στα κοινωνικά, πολιτιστικά και βιολογικά τους χαρακτηριστικά» (Macey 1996 στο Κούτρα, 2007: 35).

Ένας άλλος ορισμός περιγράφει τον ρατσισμό ως: «ένα σύνολο πεποιθήσεων, ιδεολογιών και διαδικασιών που εδραιώνουν διακρίσεις εναντίον άλλων ατόμων με βάση τη συμμετοχή τους σε ορισμένη ομάδα» (Δημάκη και Λαμπίρη, 1998:145). Κάποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που φέρουν τα μέλη μιας ομάδας, αξιολογούνται ως αρνητικά και χρησιμοποιούνται ως δικαιολογία για την διάκριση που αυτά υφίσταται.

Ο ρατσισμός σύμφωνα με τον Mosse, χαρακτηρίζεται από μια ολότητα. Καλύπτει ολόκληρη την ανθρώπινη προσωπικότητα, τα βλέμματα, την συμπεριφορά και την νοημοσύνη. Είναι μια παγκόσμια αντίληψη τόσο ολοκληρωμένη όσο άλλες ιδεολογίες, που εξελίχθηκαν κατά την διάρκεια του 19^{ου} αιώνα, όπως ο σοσιαλισμός και ο συντηρητισμός. Πράγματι, με την αξίωσή του στην σταθερότητα και σε μια αλήθεια που ξεπερνάει τα όρια του ατόμου, ο ρατσισμός μπορεί να αποκαλεστεί ως πολιτιστική θρησκεία και όπως κάθε σύστημα αρχών μιας θρησκείας, δημιουργεί το δικό του κόσμο με μύθους και σύμβολα. Οι φυλετικοί μύθοι είναι αρκετά γνωστοί, ανησυχούν, για τις προελεύσεις από μακριά, τις δυσκολίες και τους θριάμβους μιας φυλής, οδηγώντας σε εξαγορά όταν κερδίζονται οι πόλεμοι των φυλών. Ο ρατσισμός απευθυνόταν και απευθύνεται στην ίδια επιθυμία για σταθερότητα και εξαγορά, είναι πάντα συγκεντρωμένος και δεν αφήνει τίποτα να αλλάξει (Mosse, 1995).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και η προσέγγιση του Taguieff, για τον οποίο ο ρατσισμός έχει τρεις ξεχωριστές διαστάσεις. Ο ρατσισμός λοιπόν αποτελείται από 1) τρόπους σκέψης που περιλαμβάνουν γνώμες, πεποιθήσεις, στερεότυπα και προκαταλήψεις, 2) τρόπους δράσης δηλαδή πρακτικές, συμπεριφορές, ενέργειες με τις

οποίες εκδηλώνεται 3) ιδεολογικές συνθέσεις τις οποίες αποτελούν οι διάφορες θεωρίες, δόγματα στις οποίες βασίζεται ο ρατσισμός.

Ο ρατσισμός ξεκινά αναμφίβολα από προκαταλήψεις που μεταδίδονται από γενιά σε γενιά. Οι ρατσιστές έχουν προσχηματισμένες αρνητικές ιδέες για τα άτομα των άλλων φυλών. Τις προκαταλήψεις αυτές τις υποστηρίζουν, εστιάζοντας στις άσχημες πλευρές που παρουσίαζαν οι άνθρωποι των άλλων φυλών (Γκίκας, 1994).

Το φαινόμενο αυτό συνδέεται μερικές φορές με τον εθνικισμό που ορίζεται ως «η υπερβολική αγάπη για το έθνος και η αποκλειστική προσήλωση στα εθνικά ιδανικά και στα στοιχεία που συγκροτούν την μοναδικότητά του» (Τότσικας, 1997: 239). Αρκετά έθνη βλέπουν τους άλλους σαν βιολογικά κατώτερους, σαν να ανήκουν σε μια κατώτερη φυλή, σαν να είναι φτιαγμένοι από κατώτερο υλικό (Γκίκας, 1994).

6.1.1. Μορφές ρατσισμού

Με βάση τον τρόπο εκδήλωσης του φαινομένου, υπάρχει ο λανθάνοντας ρατσισμός που ορίζεται ως: «μια μορφή μοντέρνου ή συμβολικού ρατσισμού, όπου το αξιακό σύστημα του ατόμου δεν του επιτρέπει να εκδηλώσει αρνητική στάση και συμπεριφορά με αποτέλεσμα να απωθείται ακόμα και από τη συνείδηση του ατόμου και να μην εκδηλώνεται πάρα μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις» (Perez & Mugny 1996 στο Κούτρα 2007: 34). Δηλαδή όταν ένα άτομο αισθάνεται ότι έχει ρατσιστική διάθεση απέναντι σε μια συγκεκριμένη ομάδα, αλλά οι αξίες που πρεσβεύει σαν άνθρωπος τον εμποδίζουν να κάνει πράξη αυτό που πραγματικά βιώνει και αισθάνεται.

Άλλη μία μορφή του ρατσισμού είναι και ο Νεορατσισμός, οι λόγοι εμφάνισής του, είναι κυρίως οικονομικοί και στόχος του είναι οι μετανάστες και οι ξένοι εργάτες. Τα άτομα που συνήθως βιώνουν αυτή την μορφή ρατσισμού είναι επί τω πλείστον άνεργοι και στερούνται οικονομικής ασφάλειας. Ο Νεορατσισμός είναι: «η μαζική κατηγοριοποίηση των μεταναστών σε μεγάλες ομάδες ανεξάρτητα από τις όποιες ιδιαιτερότητες τους, η οποία στη συνέχεια οδηγεί στην ανάπτυξη αρνητικών στερεοτύπων» (Balibar 1988 στο Κούτρα 2007: 38). Μία από τις εκδηλώσεις του φαινομένου, παρατηρείται στην Αμερική όπου τους Κινέζους, τους Ιάπωνες και τους Βιετναμέζους τους αποκαλούν σχιστομάτηδες.

Στην συνέχεια θα αναφέρουμε τις μορφές του ρατσισμού. Με κριτήριο αν είναι εμφανής ή όχι, διακρίνουμε τρεις υποκατηγορίες. Πρώτα ο μεμονωμένος ρατσισμός (individual) «αποτελείται από τις προφανείς πράξεις ατόμων, οι οποίες μπορούν άμεσα να προκαλέσουν το θάνατο, τον τραυματισμό» (Κούτρα, 2007: 35). «Σχετίζεται με ατομικές πράξεις αδικίας που ίσως υποστηρίζονται από προσωπικές πεποιθήσεις στερεοτύπων». (Better, 2002) Ύστερα ο θεσμικός ρατσισμός (institutional) είναι δομημένος μέσα στους κοινωνικούς και πολιτικούς θεσμούς. Εμφανίζεται στις πράξεις φορέων και κυβερνήσεων, όταν κάνουν διακρίσεις είτε σκόπιμα είτε έμμεσα εναντίον συγκεκριμένων ομάδων ανθρώπων για να περιορίσουν τα δικαιώματά τους. Ο θεσμικός ρατσισμός είναι περισσότερο δυσδιάκριτος και λιγότερο ορατός και αναγνωρίσιμος αλλά όχι λιγότερο καταστρεπτικός για την ανθρώπινη ζωή και αξιοπρέπεια. (Anderson and Taylor, 2006). Αποτελεί πτυχή του δομικού ρατσισμού. Εκφράζεται σε όλα τα υποσυστήματα της κοινωνίας (εργασία, εκπαίδευση, υγεία) και ενισχύει τον κοινωνικό ρατσισμό. Αποτελεί εμπόδιο κοινωνικής ένταξης στους θεσμούς (Fellin 1995 στο Ζαϊμάκης, 2002:205).

Ο δομικός ρατσισμός που αναφέραμε παραπάνω, χρησιμοποιείται για να περιγράψει τους τρόπους με τους οποίους η ιστορία, η ιδεολογία, οι δημόσιες πολιτικές, οι θεσμικές πρακτικές, και ο πολιτισμός αλληλεπιδρούν για να διατηρήσουν μια φυλετική ιεραρχία που επιτρέπει στα προνόμια να συνδέονται με τη λευκότητα και τα μειονεκτήματα να συνδέονται με το χρώμα. Ο δομικός ρατσισμός προτείνει ότι τα άτομα δεν έχουν καμία δύναμη να επηρεάσουν την ευημερία τους. Τα άτομα δεν θα έπρεπε να έχουν ευθύνη για τις ζωές τους; (Fulbright-Anderson, 2005).

Τέλος ο πολιτισμικός (cultural) είναι ο συνδυασμός των δύο παραπάνω. Είναι «οι ατομικές και θεσμικές εκφράσεις ανωτερότητας της πολιτισμικής κληρονομιάς μιας φυλής από μια άλλη» (θρησκεία-φιλοσοφία-ιδεολογία-αξίες-ανάγκες-πιστεύω) (Κούτρα 2007: 36). Οπώς αναφέρει και ο Taguieff ο πολιτισμικός ή διαφορικός ρατσισμός εμφανίζεται ως «η αντίδραση στην κινητικότητα των ανθρώπων, που οδηγεί στη συνάθροιση ατόμων με διαφορετική καταγωγή και κουλτούρα στα ίδια μέρη, με σκοπό να «ξαναβάλει τον καθένα στη θέση που του ανήκει».(Taguieff, 1998: 61)

Ο ρατσισμός ξεκινά αναμφίβολα από προκαταλήψεις που μεταδίδονται από γενιά σε γενιά. Οι ρατσιστές έχουν προσχηματισμένες αρνητικές ιδέες για τα άτομα των

άλλων φυλών. Τις προκαταλήψεις αυτές τις υποστηρίζουν, εστιάζοντας στις άσχημες πλευρές που παρουσίαζαν οι άνθρωποι των άλλων φυλών (Γκίκας, 1994).

Το φαινόμενο αυτό συνδέεται μερικές φορές με τον εθνικισμό που ορίζεται ως «η υπερβολική αγάπη για το έθνος και η αποκλειστική προσήλωση στα εθνικά ιδανικά και στα στοιχεία που συγκροτούν την μοναδικότητά του» (Τότσικας, 1997: 239). Αρκετά έθνη βλέπουν τους άλλους σαν βιολογικά κατώτερους, σαν να ανήκουν σε μια κατώτερη φυλή, σαν να είναι φτιαγμένοι από κατώτερο υλικό (Γκίκας, 1994).

Στην συνέχεια θα κάνουμε μια σύντομη αναφορά στις αιτίες και τις συνέπειες του ρατσισμού.

Τα Αίτια Ρατσισμού είναι :

- Ψυχολογικά :Η τάση του ανθρώπου και κάθε λαού για διάκριση και να φαίνονται ανώτεροι από κάποιους άλλους. Οι συμπεριφορές αυτές τους κάνουν να βρίσκουν ελαττώματα ή να υποτιμούν τους άλλους και κυρίως εκείνους που μπορούν να τους απειλήσουν.
- Κοινωνικο – οικονομικά: Οι διακρίσεις προέρχονται από προσπάθειες ορισμένων λαών ή ανθρώπων να εκμεταλλευτούν και να έχουν κοινωνικά και οικονομικά οφέλη σε βάρος κάποιων άλλων.
- Ιστορικά: Στην προσπάθεια υπεράσπισης της εθνικής ιστορίας και παράδοσης.
- Θρησκευτικά: θρησκευτικές προλήψεις που παρουσιάζουν τους σαν άπιστους.
- Σκόπιμη και κατευθυνόμενη πληροφόρηση-προπαγάνδα από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (Μ.Μ.Ε.) (Μαστρομανώλη και Γκορόγια, 1998).

Συνέπειες Ρατσισμού:

- Προσβάλλει την ανθρώπινη προσωπικότητα.
- Συντελεί στην εκμετάλλευση και την υποδούλωση των ανθρώπων και των λαών.
- Καλλιεργεί πάθη, μίσος, φανατισμό, αντεκδίκηση, περιφρόνηση.
- Προκαλεί κοινωνικές αναταραχές, εξεγέρσεις, αιματοχυσίες, εγκλήματα.
- Προκαλεί αδικίες, κοινωνικές ανισότητες (Χατζηθωμά και Αλέφαντου, 1995).

Ολοκληρώνοντας θα αναφερθούμε στο άρθρο 5 § 2 του Συντάγματος, σύμφωνα με το οποίο «όλοι όσοι βρίσκονται στην Ελληνική επικράτεια απολαμβάνουν την απόλυτη προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας τους, χωρίς διάκριση

εθνικότητας, φυλής, γλώσσας και θρησκευτικών πεποιθήσεων» (Εφημερίς της Κυβερνήσεως, 2001: 2). Όμως δεν είναι λίγες οι φορές που εφαρμόζονται «πρακτικές διακρίσεων που παραβιάζουν θεμελιώδεις αρχές του Κράτους Δικαίου» (Παπαδημητρίου, 2002: 299). Παρόλο που η χώρα μας έχει υπογράψει όλες τις διεθνείς συμβάσεις, που αφορούν το σεβασμό και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, οι αυθαιρεσίες στο χώρο της δημόσιας διοίκησης και η προκατειλημμένη συμπεριφορά των οργάνων του κράτους απέναντι σε μέλη μειονοτικών ομάδων, είναι μια πραγματικότητα (Παπαδημητρίου, 2002). Συμπερασματικά θεωρούμε ότι οι μετανάστες πρέπει να αντιμετωπίζονται «σαν μόνιμοι «νέοι» πολίτες, παρά σαν προσωρινοί φιλοξενούμενοι» (Ανθόπουλος, 2002: 57).

6.2. Ξενοφοβία

Τα τελευταία χρόνια με τις πληθυσμιακές αλλαγές και δημογραφικές ανακατατάξεις που έχουν συμβεί σε πολλά ευρωπαϊκά κράτη παρατηρείται έντονο το φαινόμενο της μαζικής μετακίνησης πληθυσμών προς αναζήτηση νέας πατρίδας. Παλαιότερα δεν θα σκεφτόμασταν ποτέ την Ελλάδα σαν μια χώρα υποδοχής μεταναστών, καθώς ήταν αποκλειστικά χώρα αποστολής. Αλλά εδώ και πολλά χρόνια όπως αναφέραμε σε προηγούμενη ενότητα έχει γίνει προορισμός ενός μεγάλου αριθμού μεταναστών. Μια νέα πραγματικότητα δημιουργείται. Η κοινωνία μας εμπλουτίζεται με συνανθρώπους μας, που έχουν διαφορετική εθνικότητα, άλλη πολιτισμική ταυτότητα, άλλη θρησκεία, με τους οποίους και πρέπει να συνυπάρξουμε. Τα φαινόμενα της ξενοφοβίας που παρατηρούνται, προέρχονται από τον φόβο προς το ξένο, το διαφορετικό ή αλλιώς το άγνωστο.

Η ξενοφοβία ως φαινόμενο και ως έννοια μπορεί να οριστεί ως «μια αρνητική στάση ή φόβος απέναντι σε άτομα ή ομάδες που διαφέρουν ή θεωρείται ότι διαφέρουν σε κάποιο βαθμό από την οικεία ομάδα» (Hjerm, 2004:43). Εκφράζει το φόβο μιας ομάδας απέναντι σε μία άλλη, φόβος που συνοδεύεται από μια αρνητική διάθεση των μελών της οικείας ομάδας να αποδεχθούν ως νέα μέλη άτομα που θεωρούνται διαφορετικά. Αναφέρεται δηλαδή στη «συλλογική αρνητική διάθεση να γίνουν δεκτά νέα μέλη που δεν παρουσιάζουν στοιχεία κοινότητας στην εκάστοτε κοινωνία» (Μικράκης, 1998: 729). Ένας φόβος ή μια απέχθεια των ανθρώπων για άλλους πολιτισμούς, φυλές με διαφορετική κουλτούρα ήθη και έθιμα. Είναι ουσιαστικά το αντίθετο της αποδοχής της διαφοράς και της εκμάθησης από τους πολιτισμούς άλλων ανθρώπων, των πεποιθήσεων και των παραδόσεων τους.

Επιπρόσθετα, υποστηρίζεται ότι η συμμετοχή τους στην παραγωγική διαδικασία αυξάνει το ποσοστό ανεργίας. Εδώ πρέπει να επισημάνουμε ότι οι εργοδότες συχνά προτιμούν το ξένο φθηνό εργατικό δυναμικό, θέλοντας να κερδίσουν χρήματα αλλά και ότι μεγάλο ποσοστό αλλοδαπών είναι θύματα εκμετάλλευσης των εργοδοτών τους.

Στο σημείο αυτό θα αναφέρουμε τους παράγοντες που συμβάλουν στην ανάπτυξη και ενίσχυση του φαινομένου της ξενοφοβίας. Η εθνική ταυτότητα αποτελεί παράγοντα ανάπτυξης της ξενοφοβίας, ιδιαίτερα όταν αυτή προσδιορίζεται σε εθνοτικούς όρους και τονίζει την πολιτισμική ομοιογένεια του γηγενούς πληθυσμού. Ακόμα η οικονομική

αγωνία που βιώνουν τα άτομα, καθώς θεωρούν ότι ξένοι μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά την οικονομία τους και την κοινωνική τους άνοδο. Επίσης η σημασία της πληροφόρησης και της γνώσης του πληθυσμού, για τον ακριβή αριθμό των μεταναστών, καθώς η έλλειψη επίσημων στοιχείων για το συγκεκριμένο ζήτημα οδηγεί συχνά σε υπερεκτίμηση του αριθμού αυτού με αποτέλεσμα την ενίσχυση του συναισθήματος απειλής που προκύπτει από την παρουσία των μεταναστών (Citrin και Sides, 2004).

Επιπροσθέτως, ένας λόγος που μπορεί να οδηγήσει στην ανάπτυξη ξενοφοβικών στάσεων είναι ο εθνικισμός, δηλαδή «την τάση να τοποθετείται στο επίκεντρο η οικεία ομάδα για κάθε είδος κρίσης και αξιολόγησης, καθώς και να αξιολογούνται και άλλες ομάδες μόνο αναφορικά με αυτήν» (Mummenday, 1999: 43).

Επιπλέον, ένας ακόμη παράγοντας που μπορεί να δημιουργήσει τις συνθήκες για την ανάπτυξη ξενοφοβίας είναι ο ναρκισσισμός, η έντονη και υπερβολική προβολή και υποστήριξη της εθνικής ταυτότητας. Η ομάδα εκφράζει μοναδικότητα και ανωτερότητα και δεν έχει αντίληψη των πραγματικών συνθηκών. Η στάση αυτή «αποτελεί αμυντική διεργασία απέναντι σε αισθήματα αποδυνάμωσης, που προέρχονται από την απώλεια της αίσθησης του ελέγχου, κύρους εξουσίας και της αίσθησης του ανήκειν, απώλειες που απειλούν την ταυτότητα» (Δραγώνα, 1997: 86).

Τέλος, ενδιαφέρον παρουσιάζει και η έρευνα γνώμης του Ευρωβαρόμετρου «Racism and Xenophobia in Europe» το 1997-2002 όπου περιγράφονται οι συμπεριφορές απέναντι στις μειονοτικές ομάδες στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το ποσοστό των ατόμων που διατίθενται αρνητικά προς τις μειονότητες είναι πολύ πιο πάνω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Συγκεκριμένα στην Ελλάδα, δεν εκδηλώνεται η επιθυμία να αποδεχτούν τους μετανάστες και τους θεωρούν υπαίτιους για την αύξηση της ανεργίας και της ανασφάλειας, που διακατέχει τον ελληνικό πληθυσμό (Γετίμης, 2003).

Στο κεφάλαιο αυτό αναλύουμε τις έννοιες του ρατσισμού και της ξενοφοβίας. Στην ενότητα με θέμα τον ρατσισμό αναλύουμε την έννοια, περιγράφουμε τις μορφές που εμφανίζεται και κάνουμε μια επιγραμματική αναφορά στα αίτια και τις συνέπειες του φαινομένου. Στην ενότητα της ξενοφοβίας, καταθέτουμε ορισμούς αναλύουμε τα αίτια που προκαλούν το φαινόμενο και παρουσιάζουμε τα αποτελέσματα έρευνας του Ευρωβαρόμετρου, για τις συμπεριφορές των ευρωπαίων πολιτών απέναντι στις

μειονοτικές ομάδες. Στο επόμενο κεφάλαιο θα αναφερθούμε στην πρόσβαση των μεταναστών στις δημόσιες υπηρεσίες υγείας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΠΑΡΑΝΟΜΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΓΕΙΑΣ

7.1. Πρόσβαση μεταναστών στις δημόσιες υπηρεσίες υγείας

Η υγεία αποτελεί κοινωνικό δικαίωμα όλων. Το κράτος προσφέρει υπηρεσίες υγείας με σκοπό την χρησιμοποίηση τους από πολίτες που έχουν ανάγκη αυτών των υπηρεσιών. Πλήθος διαταγμάτων και επίσημων κειμένων του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας καθορίζουν την προστασία του δικαιώματος για υγεία. Κατά το Προεδρικό διάταγμα 95/2000 με τίτλο «Αποστολή του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας» σε απόσπασμα της παρ.1 του άρθρου 1 αναφέρονται τα εξής: «Αποστολή του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας είναι η άσκηση κοινωνικής πολιτικής για την Υγεία και την Πρόνοια, που περιλαμβάνει:

- Την προαγωγή, την προστασία, τη διατήρηση και την αποκατάσταση της σωματικής, ψυχικής και κοινωνικής ευεξίας του ατόμου και του κοινωνικού συνόλου.
- Την ισότητα στην παροχή του υψηλότερου δυνατού επιπέδου υπηρεσιών και αγαθών υγείας και πρόνοιας στο κοινωνικό σύνολο και ανάλογα με τις ανάγκες του κάθε ατόμου.
- Τη προστασία των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων κατά την παροχή των υπηρεσιών υγείας και πρόνοιας» (Καψάλης 2003:16).

«Δικαιούχοι των κοινωνικών δικαιωμάτων της υγείας και της κοινωνικής πρόνοιας είναι κατά κανόνα οι Έλληνες πολίτες (άρθρ. 21 παρ. 3 Σ.), ενώ η υποχρέωση του Κράτους να μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση καλύπτει όλους τους εργαζομένους (άρθρ. 22 παρ. 5 Σ.). Δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση και σε συγκεκριμένες προνοιακές παροχές απονέμεται βάσει νόμου και στους μόνιμα και νόμιμα διαμένοντες στην ελληνική επικράτεια αλλοδαπούς (βλ. άρθρ. 71 παρ. 2 ν. 3386/2005, άρθρ. 12 παρ. 1 στοιχ. δ ΠΔ 150/2006), με αποτέλεσμα η εξέταση της νομιμότητας της διαμονής να αποτελεί πρόκριμα για την περαιτέρω διερεύνηση σχετικών αναφορών. Το 88% των αναφερομένων στον Κύκλο Κοινωνικής Προστασίας είναι Έλληνες πολίτες και το 12% αλλοδαποί, ποσοστό που συμπίπτει με το ποσοστό των αλλοδαπών επί του συνόλου του πληθυσμού» (Τζιλιβάκη, 2000: 65).

Στο άρθρο 5 παρ. 2 του Συντάγματος αναφέρεται ότι «όλοι όσοι βρίσκονται στην Ελληνική Επικράτεια απολαμβάνουν την απόλυτη προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας τους, χωρίς διάκριση εθνικότητας, φυλής, γλώσσας και θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων». Με αυτό τον τρόπο κατοχυρώνεται σε μια δημοκρατική χώρα το δικαίωμα ευπαθών ομάδων, μεταξύ των οποίων και μεταναστών, για παροχή ιατρικής και φαρμακευτικής περίθαλψης.

«Για τους αλλοδαπούς νόμιμα ευρισκόμενους στην Ελλάδα, η εγκύκλιος προβλέπει ότι για την παροχή νοσοκομειακής και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης απαιτείται βιβλιάριο υγείας. Δυστυχώς, η καθυστέρηση που σημειώνεται από την ημερομηνία κατάθεσης των δικαιολογητικών για την ανανέωση των αδειών εργασίας και παραμονής μέχρι την τελική τους έκδοση έχει ανυπολόγιστες συνέπειες και στο τομέα της πρόσβασης στις δημόσιες υπηρεσίες υγείας» (Μαράτου και Γκαζόν 2005: 17).

Κατά το διάστημα αυτό που διαρκεί πολλές φορές έως και έξι μήνες, και απουσία νόμιμης άδειας εργασίας, οι ασφαλιστικοί φορείς δεν ασφαλίζουν τους ενδιαφερόμενους αλλοδαπούς. Για την άρση του αδιεξόδου το Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης εξέδωσε μία εγκύκλιο σύμφωνα με την οποία εντός τριμήνου από την λήξη της διάρκειας των αδειών το Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων οφείλει να ασφαλίζει όλους αυτούς τους αλλοδαπούς. Η ασφαλιστική κάλυψη, όμως, αποτελεί μία από τις πολλές προϋποθέσεις για την απόκτηση της άδειας εργασίας και παραμονής με αποτέλεσμα αφενός, να είναι εξαιρετικά δυσχερής η απόκτησή τους, αφετέρου οι ασθενείς να αποκλείονται από την νοσοκομειακή περίθαλψη για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα σε ετήσια βάση (Καψάλης, 2003).

«Φάρμακα χορηγούνται μόνο σε συγκεκριμένες περιπτώσεις προκειμένου να παταχθεί το φαινόμενο της παραοικονομίας και της εξαγωγής φαρμάκων στο εξωτερικό. Δικαιούχοι είναι μόνο οι: α) ασθενείς που έχουν ήδη νοσηλευτεί στο νοσοκομείο κάτω από συγκεκριμένες προϋποθέσεις β) ασθενείς με βιβλιάριο οικονομικής αδυναμίας, άρα μόνο έλληνες πολίτες και ομογενείς και γ) πολιτικοί πρόσφυγες» (Borjas, 2003: 935).

Η πραγματικότητα για αλλοδαπούς δίχως άδεια παραμονής και εργασίας και κατ' επέκταση ανασφάλιστους είναι διαφοροποιημένη. «Τα άτομα αυτά βρισκόμενα στο περιθώριο δέχονται τον κοινωνικό αποκλεισμό σε επίπεδο υγείας και πρόνοιας, καθώς οι παράνομοι μετανάστες, σύμφωνα με απόψεις και πεποιθήσεις πολλών αποτελούν τον

«κίνδυνο» για την διατήρηση της δομής και της ισορροπίας της κοινωνίας μας». (Halliday,, 2006: 141).

Σύμφωνα με απόφαση του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας στις δημόσιες υπηρεσίες υγείας στη χώρα, απαγορεύεται η χορήγηση περίθαλψης σε παράνομους αλλοδαπούς. Για τους ανεπίσημους μετανάστες που ζουν στην Ελλάδα, παρέχονται οι απαραίτητες ιατρικές υπηρεσίες αποκλειστικά και μόνο εάν πρόκειται για επείγοντα περιστατικά και μέχρι να σταθεροποιηθεί η κατάσταση της υγείας τους. «Εάν το περιστατικό δεν κριθεί επείγον οι αλλοδαποί αυτής της κατηγορίας δεν θα γίνονται δεκτοί (άρθρο 51 § 1 του Νόμου 2910/2001), σύμφωνα με το οποίο όλες οι δημόσιες υπηρεσίες υποχρεούνται να μην συναλλάσσονται με ανεπίσημους μετανάστες πλην των νοσοκομείων, θεραπευτηρίων και κλινικών ή σε περίπτωση ανήλικων παιδιών) αλλά θα πρέπει να ειδοποιούνται άμεσα οι αρμόδιες αστυνομικές αρχές για τις περαιτέρω νόμιμες συνέπειες» (Γαϊτανίδου, χ.χ.: 19).

Μια τέτοια πολιτική θα αποθαρρύνει τους μετανάστες χωρίς χαρτιά από το να ζητήσουν οποιαδήποτε ιατρική φροντίδα λόγω του φόβου ότι οι γιατροί θα τους αποκρούσουν ή θα τους καταδώσουν στην αστυνομία. Όσοι είναι άρρωστοι θα αγνοήσουν τα συμπτώματα μέχρι να είναι πολύ αργά, ενώ σε μερικές περιπτώσεις μπορεί να αποτελέσουν κίνδυνο για τη δημόσια υγεία.

Η απόκλιση αυτή αιτιολογείται ως αποτέλεσμα των χρεών των ανασφάλιστων αλλοδαπών στα δημόσια νοσοκομεία. Τα δισεκατομμύρια που χρωστούν απέναντι στο ελληνικό δημόσιο οδήγησε στην απόφαση αυτή. Απόφαση που χαρακτηρίζεται ως ρατσιστική από το σύνολο των υπέρμαχων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Οι ανασφάλιστοι μετανάστες σύμφωνα με το νόμο δεν δικαιούνται δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη από τις δημόσιες υπηρεσίες υγείας, καθώς η πλευρά του Υπουργείου Υγείας χαρακτηρίζει τους ανασφάλιστους αλλοδαπούς ως την βασική αιτία της «μαύρης τρύπας» των νοσοκομείων της χώρας. Παρουσιάζεται ως λύση προκειμένου να προστατευθούν τα συμφέροντα του έλληνα φορολογούμενου, εις βάρος του οποίου νοσηλεύεται δωρεάν ένας μεγάλος αριθμός αλλοδαπών, παρότι δεν έχει αυτό το δικαίωμα. Η ανάγκη για περίθαλψη ήταν άμεση γι ' αυτό δημιουργήθηκαν Μ.Κ.Ο. με κύριο σκοπό την ιατρική φροντίδα των πληθυσμών αυτών. Στο παρακάτω κεφάλαιο

καταγράφονται οι δράσεις μιας Μ.Κ.Ο. που προσφέρει υπηρεσίες υγείας και συμβουλευτικής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΙΑΤΡΟΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ ΑΠΟ Μ.Κ.Ο. PRAKSIS

8.1. Το παράδειγμα της PRAKSIS – Ανάλυση προγραμμάτων της οργάνωσης (Ιστορική Αναδρομή, Στόχοι, Παρεμβάσεις)

Σημαντικός είναι ο ρόλος υποστηρικτικών κοινωνικών δικτύων αλλά και μη κυβερνητικών οργανώσεων (ΜΚΟ) που παρέχουν δωρεάν πρωτοβάθμια υπηρεσίες υγείας και φαρμακευτική περίθαλψη σε μετανάστες που δεν έχουν πρόσβαση στο ΕΣΥ. Διευκολύνουν επίσης την πρόσβαση των εξυπηρετούμενων μεταναστών στα Νοσοκομεία για εξειδικευμένες εξετάσεις ή νοσηλεία μέσω της χρήσης ενός άτυπου δικτύου παραπομπών.

Το 1996 δημιουργείται από τους Γιατρούς Χωρίς Σύνορα Ελλάδας, το πρώτο Πολυιατρείο στην Αθήνα με στόχο την παροχή πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας σε παράνομους, ανασφάλιστους μετανάστες και πρόσφυγες, την επόμενη χρόνια ξεκινά την λειτουργία άλλο ένα Πολυιατρείο με έδρα του την Θεσσαλονίκη. Το Μάρτιο του 2004 το διοικητικό συμβούλιο των Γιατρών Χωρίς Σύνορα δέχεται μια πρόταση για τη δημιουργία μιας ανεξάρτητης οργάνωσης η οποία θα περιλαμβάνει τα προγράμματα που προϋπήρχαν αλλά θα μπορεί να αναπτύξει και νέα.

Το 2004 στη Γενική Συνέλευση των Γιατρών Χωρίς Σύνορα Ελλάδας, γίνεται η αρχή και αποκτούνται τα μέσα για να δημιουργηθεί στη συνέχεια, μια νέα Μη Κυβερνητική Οργάνωση, η PRAKSIS, Το 2005 η PRAKSIS ξεκινάει η υλοποίηση του προγράμματος «ΣΤΕΓΗ» που απευθύνεται σε νεοεισερχόμενους αιτούντες άσυλο και προάγει την αυτόνομη διαβίωσή τους σε προστατευμένα διαμερίσματα. Παράλληλά διοργανώνεται εκστρατεία ενημέρωσης κατά του AIDS. Η PRAKSIS βραβεύεται ως Νησίδα Ποιότητας από την «Κίνηση Πολιτών» και παραλαμβάνει το βραβείο από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας κ. Κάρλο Παπούλια. Το 2006 ξεκινά η λειτουργία του Κέντρου Υποδοχής Αποφυλακισμένων στην Αθήνα επίσης ξεκινάει και η εφαρμογή του Σχεδίου Δράσης Συνοδευτικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών «ΠΡΑΞΙΣ ΕΝΤΑΞΗΣ» με ομάδα στόχου 200 άτομα (μονογονεϊκές οικογένειες, φυλακισμένοι, αποφυλακισμένοι, μετανάστες και πρόσφυγες). Το 2008 στην PRAKSIS λειτουργούν δύο Πολυιατρεία

Αθήνας-Θεσσαλονίκης, δύο Κέντρα Νομικής Αρωγής Αθήνας-Θεσσαλονίκης, δύο Προγράμματα Δημόσιας Υγείας Αθήνας-Θεσσαλονίκης, ένα Κέντρο Υποδοχής Αποφυλακισμένων στην Αθήνα και το Πρόγραμμα Παιδιά της Διπλανής Πόρτας με έδρα τη Θεσσαλονίκη.

Η PRAKSIS είναι μια οργάνωση που βασικό στόχο έχει να προσφέρει βοήθεια σε ομάδες που αποκλείονται κοινωνικά και οικονομικά, τη δημιουργία, εφαρμογή και υλοποίηση προγραμμάτων ανθρωπιστικής και ιατρικής δράσης. Οι πηγές χρηματοδότησης της είναι κυρίως θεσμικοί πόροι.

Στην συνέχεια θα απαριθμήσουμε τα προγράμματα – παρεμβάσεις που λειτουργούν σήμερα στην PRAKSIS. Αρκετά από τα προγράμματα που προαναφέραμε συνεχίζουν την δράση τους, όπως το ΣΤΕΓΗ που όπως προαναφέραμε είναι ένα πρόγραμμα υποδοχής και ένταξης αιτούντων άσυλο/ προσφύγων. Αυτή τη στιγμή η PRAKSIS συμμετέχει στην ευρωπαϊκή πρωτοβουλία «DAPHNE» που αφορά στην εξάλειψη της βίας κατά των παιδιών και των γυναικών. Στα πλαίσια του προγράμματος «Act for Children» και σε συνεργασία με την Αγγλική οργάνωση «Consortium of street children» η PRAKSIS εργάζεται για τη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου οδηγού με καλές πρακτικές για την ανάπτυξη και τη βελτίωση της κοινωνικής εργασίας στο δρόμο (street work).

Ακόμα η PRAKSIS με την κοινοτική Πρωτοβουλία EQUAL η οποία αποσκοπεί στην προώθηση νέων πρακτικών καταπολέμησης όλων των μορφών διακρίσεων και ανισοτήτων στην αγορά εργασίας και την ενθάρρυνση της κοινωνικής και επαγγελματικής ένταξης των αιτούντων άσυλο, συμμετέχει σε έξι Αναπτυξιακές Σύμπραξεις. Οι οποίες αναφέρονται επιγραμματικά παρακάτω.

- Αναπτυξιακή Σύμπραξη «**Ιθάκη**» με ομάδα στόχο τους αιτούντες άσυλο/ πρόσφυγες.
- Αναπτυξιακή Σύμπραξη «**Νόστος**» με ομάδα στόχο τα θύματα διεθνικής σωματεμπορίας.
- Αναπτυξιακή Σύμπραξη "**ΔΙΚΑΔΙ ΡΟΜ**" ομάδα στόχο πληθυσμούς Ρόμα.
- Αναπτυξιακή Σύμπραξη "**Ενδυνάμωση Οικονομικών Μεταναστών**" με ομάδα στόχο μετανάστες και κυρίως μετανάστριες.

- Αναπτυξιακή Σύμπραξη "**Κοινωνικό Επιχειρείν**" με ομάδα στόχο ανέργους άνω 45 ετών.
- Αναπτυξιακή Σύμπραξη "**Μη Κυβερνητική Προοπτική**" με ομάδα στόχο νέους ανέργους.

Τέλος η **PRAKSIS**, σε συνεργασία με τη Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, ξεκίνησε το καλοκαίρι του 2007, την πρωτότυπη και νεανική καμπάνια ενημέρωσης "ΠΡΩΤΑ ΡΩΤΑ" καλύπτοντας θεματικές, στις οποίες οι νέοι εμφανίζονται ιδιαίτερα ευάλωτοι και επιρρεπείς. Η καμπάνια "ΠΡΩΤΑ ΡΩΤΑ" είναι εστιασμένη στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της νεολαίας, έχοντας ως βασική φιλοσοφία την προάσπιση της διασκέδασης και της νεότητας και όχι την ενοχοποίησή τους.

Για **40 μέρες** μέσα στο καλοκαίρι 2007 δραστηριοποιήθηκαν **30 νέοι εθελοντές** προσεγγίζοντας περισσότερους από **65.000 παραθεριστές**. Η ενημέρωση αφορά:

- στις μεθόδους πρόληψης και προφύλαξης από σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα και το AIDS,
- στις βλαβερές συνέπειες της άμετρης κατανάλωσης αλκοόλ και εθιστικών ουσιών καθώς και
- στις βλαβερές συνέπειες του καπνίσματος.

Στα Πολυϊατρεία της PRAKSIS παρέχεται δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη μέσω οργανωμένου γενικού ιατρείου, γυναικολογικού ιατρείου και οδοντιατρείου. Υποστηρικτικά λειτουργεί φαρμακείο, παρέχοντας δωρεάν φάρμακα στους ασθενείς. Κατά το προηγούμενο έτος, περισσότεροι από 9.500 συνάνθρωποί μας από 70 χώρες προσήλθαν στην Ιατρική Υπηρεσία στα Πολυϊατρεία της PRAKSIS σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη. 43% των περιστατικών αφορούσε στο Φαρμακείο (4150 άτομα), ποσοστό 37% το Γενικό Ιατρείο (3584 άτομα), 13% το Οδοντιατρείο (1283 άτομα) και 6% το Γυναικολογικό Ιατρείο (568 άτομα).

Στην Αθήνα, τα μεγαλύτερα ποσοστά των ωφελούμενων προέρχονται από την Ασία (Αφγανιστάν 31%, Μπαγκλαντές 17,5%, Ιράν 16%) ενώ στη Θεσσαλονίκη η συντριπτική πλειοψηφία προέρχεται από όμορες χώρες, χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και της πρώην Σοβιετικής Ένωσης (Αλβανία 48%, Γεωργία 26%, Ρωσία 8%).

Στα δύο Φαρμακεία της PRAKSIS σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη χορηγήθηκε δωρεάν αγωγή σε 4.150 ασθενείς συνολικής αξίας 164.000 ευρώ. Η κύρια πηγή εύρεσης

φαρμάκων είναι δωρεές ιδιωτών από όλη την ελληνική επικράτεια, φαρμακεία και φαρμακευτικές εταιρίες. Αυτά συλλέγονται από εξειδικευμένο προσωπικό της PRAKSIS που πραγματοποιεί ποιοτικό και ποσοτικό έλεγχο των φαρμάκων πριν αυτά διαμοιραστούν δωρεάν στους ασθενείς.

Επίσης πραγματοποιήθηκαν παραπομπές δεν μπορούσαν να εξυπηρετηθούν πρωτοβάθμια από την PRAKSIS, παραπέμφθηκαν στο Εθνικό Σύστημα Υγείας καθώς και στους ιδιώτες εθελοντές ιατρούς.

Τα πολυϊατρεία της PRAKSIS αποτελούν τη συνέχεια των γιατρών χωρίς σύνορα, αναλαμβάνοντας την περίθαλψη των ευάλωτων πληθυσμιακών ομάδων, καλύπτοντας την ιατροφαρμακευτική τους φροντίδα και παρέχοντας ψυχοκοινωνική στήριξη. Τα προγράμματα της οργάνωσης είναι σχεδιασμένα με τέτοιο τρόπο ώστε να καλύπτουν τις ιδιαίτερες ανάγκες των εξυπηρετούμενων, κατόπιν έρευνας και μεθοδικής δουλειάς των επαγγελματιών. Εκπαιδευμένοι επαγγελματίες στο χώρο της υγείας προσφέρουν τις υπηρεσίες τους καθημερινά σε ανασφάλιστους μετανάστες, πρόσφυγες, αποφυλακισμένους, μονογονεϊκές οικογένειες κ.ά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σκοπός της έρευνας είναι να διερευνηθεί ο βαθμός ικανοποίησης των παράνομων μεταναστών από τις παρεχόμενες υπηρεσίες υγείας της Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης PRAKSIS. Το δείγμα αποτελούν 200 άτομα από δύο αστικές περιοχές, Θεσσαλονίκη και Αθήνα. Πρόκειται για άντρες και γυναίκες ηλικίας 18 ετών και άνω, που λαμβάνουν συμβουλευτική και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη από την PRAKSIS.

Όσον αφορά τα κριτήρια επιλογής του δείγματος θα πρέπει να αναφερθεί πως έγινε τυχαία επιλογή αυτού. Την συγκεκριμένη Μ.Κ.Ο. επισκέπτονται αλλοδαποί αποκλειστικά παράνομοι. Με σκοπό την συμπλήρωση των ερωτηματολογίων επισκεφτήκαμε την οργάνωση για ορισμένο χρονικό διάστημα, περίπου 2 εβδομάδες και απευθυνθήκαμε στους εξυπηρετούμενους της υπηρεσίας. Οι περισσότεροι ήταν θετικοί στη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, ελάχιστοι ήταν επιφυλακτικοί και αρνήθηκαν να απαντήσουν.

Οι συντονιστές της οργάνωσης αποδέχθηκαν αμέσως το αίτημα για διεξαγωγή έρευνας. Πρέπει να τονιστεί ότι ήταν ιδιαίτερα υποστηρικτικοί και ενθαρρυντικοί και μας έδωσαν ελευθερία χώρου και χρόνου για να λειτουργήσουμε αποτελεσματικά και άμεσα. Στην άμεση θετική απάντηση για πραγματοποίηση της έρευνας, που δόθηκε από τον πρόεδρο της οργάνωσης, συνέβαλε και το γεγονός πως μια από τις ερευνήτριες πραγματοποίησε την πρακτική της άσκηση στην PRAKSIS στην πόλη της Θεσσαλονίκης. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να γνωρίζουμε πως λειτουργεί το συγκεκριμένο πλαίσιο, τους ανθρώπους που το στελεχώνουν, καθώς και τους εξυπηρετούμενους. Υπήρχε λοιπόν, κλίμα εμπιστοσύνης και σε σχέση με τους επαγγελματίες και σε σχέση με τους εξυπηρετούμενους.

Για την επίτευξη της έρευνας κρίθηκε αναγκαίο να χρησιμοποιηθεί «η εμπειρική μέθοδος, στην οποία γίνεται έλεγχος των υποθέσεων, προκειμένου να διαπιστώσουμε τη μορφή των συσχετίσεων των διαφόρων μεταβλητών. Εφαρμόζονται στατιστικές μέθοδοι επεξεργασίας του ερευνητικού υλικού και οι μεταβλητές εκφράζονται με ποσότητες» (Κασσωτάκη 1978: 23). Ο όρος υπόθεση «σημαίνει μια πρόταση η οποία συνδέει δύο ή περισσότερες μεταβλητές που θεωρείται ότι έχουν κάποια σχέση μεταξύ τους. Ενδέχεται

δηλαδή η μεταβολή της μίας μεταβλητής να επηρεάσει την άλλη» (Παπαναστασίου 1990: 25).

Η εμπειρική έρευνα χρησιμοποιεί στατιστικές μεθόδους για την επεξεργασία του υλικού, εφαρμόζει μετρήσεις και εκφράζει τα δεδομένα με ποσοότητες. Πιο συγκεκριμένα εφαρμόσαμε: την μέθοδο του ερωτηματολογίου, την μέθοδο ανάλυσης περιεχομένου και επεξεργασία του ερευνητικού υλικού.

Η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων έγινε το 2008 και ξεκίνησε από την πόλη των Αθηνών. Στην συνέχεια πραγματοποιήθηκε και η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων στην πόλη της Θεσσαλονίκης. Το δείγμα αφορά ανασφάλιστους ενήλικες μετανάστες, που λαμβάνουν φροντίδα από την συγκεκριμένη Μη Κυβερνητική Οργάνωση. Πρόκειται για τυχαίο δείγμα εξυπηρετούμενων, οι οποίοι δέχθηκαν να συμμετέχουν στην συμπλήρωση των ερωτηματολογίων. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στα ιατρεία της οργάνωσης, τα οποία επισκέπτονται οι εξυπηρετούμενοι για την ικανοποίηση των αιτημάτων τους. Κάποια ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν από τους ίδιους τους ερωτώμενους, ενώ αρκετά συμπληρώθηκαν εμμέσως, δηλαδή εμείς συμπληρώσαμε τα ερωτηματολόγια σύμφωνα με τις δικές τους απαντήσεις.

Υπολογίζοντας τις πιθανές δυσκολίες που θα μπορούσαμε να συναντήσουμε κατά τη διάρκεια της διεξαγωγής του ερευνητικού μέρους της εργασίας μας, σκεφτήκαμε ακριβώς τι θα κάναμε για να τις ξεπεράσουμε ή για να τις αντιμετωπίσουμε.

Μια αντικειμενική δυσκολία που αντιμετωπίσαμε σε κάποιες περιπτώσεις ήταν η δυσκολία επικοινωνίας με μετανάστες που δεν γνώριζαν καλά την ελληνική γλώσσα ή ακόμα δεν μιλούσαν καθόλου ελληνικά. Γνωρίζοντας εκ των προτέρων αυτή τη δυσκολία ήρθαμε σε επικοινωνία με τους διερμηνείς της PRAKSIS, οι οποίοι εργάζονται στην οργάνωση. Τους δόθηκε το ερωτηματολόγιο και κατά τη διάρκεια της έρευνας μετέφραζαν τα ερωτήματα στον ερωτώμενο στη μητρική του γλώσσα. Η συμβολή και η βοήθεια τους ήταν μεγάλη και διευκόλυνε την επικοινωνία και συνεργασία μας. Τα περιστατικά αυτά δεν ήταν πολλά, καθώς στο σύνολο του πληθυσμού έρευνας, ελάχιστοι δεν είχαν γνώση της ελληνικής γλώσσας.

Ενδιαφέρον έχει να αναφερθούμε στον τρόπο που αντέδρασαν οι περισσότεροι ερωτηθέντες: ήταν ανοιχτοί και πρόθυμοι να απαντήσουν. Κάποιοι έδειχναν

επιφυλακτικοί και ελάχιστοι ήταν αυτοί που αρνήθηκαν την συμπλήρωση του ερωτηματολογίου.

Το ερωτηματολόγιο χωρίζεται σε θεματικές ενότητες. Μετά τα κοινωνικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά των ερωτώμενων, ακολουθούν ερωτήματα που αφορούν στην πρόσβαση τους σε δημόσιες υπηρεσίες υγείας και Μ.Κ.Ο., καθώς και στο βαθμό ικανοποίησης τους από τις παρεχόμενες υπηρεσίες.

Σε όλο το ερωτηματολόγιο χρησιμοποιούνται κλειστές ερωτήσεις και ο ερωτώμενος καλείται να επιλέξει μεταξύ αυτών που προτείνονται. Έτσι θα λέγαμε πως διατυπώθηκαν ερωτήσεις κλειστού τύπου με προτεινόμενες απαντήσεις που διακρίνονται σε διαζευκτικές ή τύπου σωστό, λάθος ή διχοτομικές, και πολλαπλής επιλογής, όπου ο ερωτώμενος μπορεί να επιλέξει ανάμεσα σε προτεινόμενες απαντήσεις

Δύσκολα μπορεί να υπάρξει ασάφεια μεταξύ των ερωτήσεων κλειστού τύπου, γίνονται εύκολα κατανοητές, είναι εύκολο να απαντηθούν και αυτό βοηθά και τον ερευνητή καθώς δεν συναντά ιδιαίτερες δυσκολίες κατά την αποδελτίωση και ανάλυση τους. Επίσης τέθηκαν ερωτήματα «κλιμάκωσης ή ιεράρχησης των απαντήσεων, όπου ο ερωτηθείς καλείται να κλιμακώσει μια σειρά στοιχείων με βάσει ένα ορισμένο κριτήριο (ένταση, σπουδαιότητα κτλ.) π.χ. Πώς σας αντιμετώπισαν; (θετικά, αρνητικά, ουδέτερα)» (Βαμβούκα 1997: 246).

Το ερωτηματολόγιο ξεκινά με απλές ερωτήσεις ώστε να χαλαρώσει ο ερωτώμενος. Είναι γραμμένες απλά, για να είναι κατανοητές καθώς ο πληθυσμός έρευνας αφορά άτομα προερχόμενα από άλλη χώρα.

Η καταχώρηση των στοιχείων έγινε σε βάση δεδομένων στο SPSS (Statistical Package for Social Sciences), με την χρήση H/Y από όπου έγινε και η στατιστική ανάλυση. Αριθμήσαμε τα ερωτηματολόγια του πληθυσμού έρευνας και καταχωρήθηκαν οι απαντήσεις τους στη βάση δεδομένων, κατόπιν υπολογίστηκαν οι συχνότητες των απαντήσεων και τα ποσοστά τους. Προχωρήσαμε στη δημιουργία πινάκων και γραφικών παραστάσεων, όπου και χρησιμοποιήθηκαν στο ερευνητικό μέρος της πτυχιακής εργασίας.

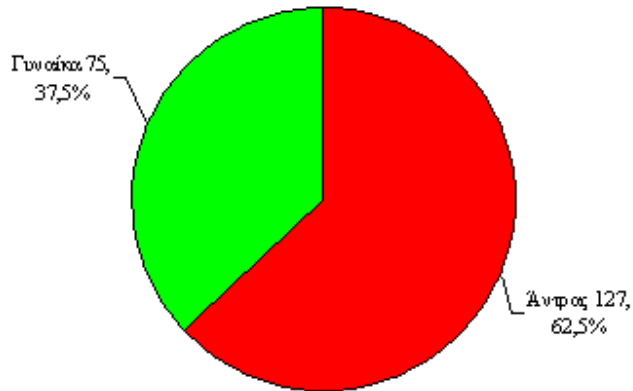
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1

Α1 Φύλο

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Άντρας	125	62,5	62,5	62,5
	2 Γυναίκα	75	37,5	37,5	100,0
	Total	200	100,0	100,0	

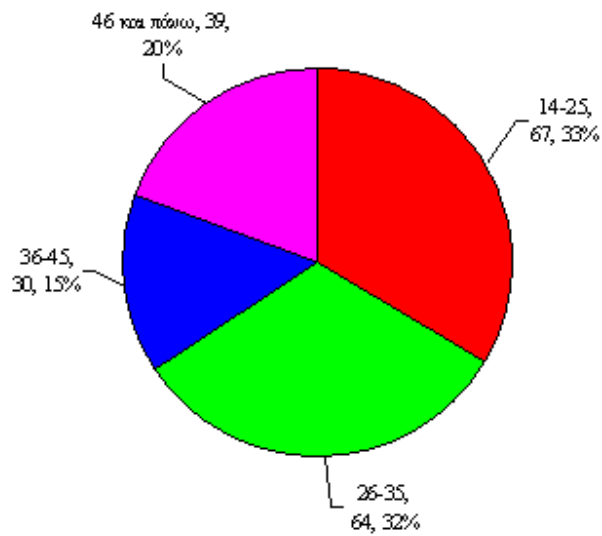

Από ότι βλέπουμε, σχετικά με το φύλο, οι 127 (ποσοστό 62,5%) είναι άντρες και οι 75 (ποσοστό 37,5%) είναι γυναίκες.

Πίνακας 2

Α2 Ηλικία

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 14-25	67	33,5	33,5	33,2
	2 26-35	64	32,0	32,2	65,3
	3 36-45	30	15,0	15,1	80,4
	4 46 και πάνω	39	19,5	19,6	100,0
	Total	200	100,0	100,0	

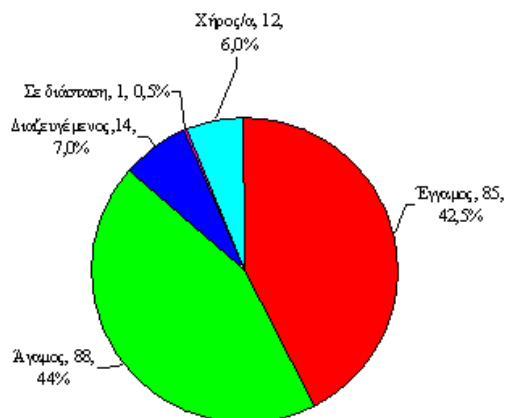

Τα άτομα κατανέμονται σε τέσσερις ηλικιακές ομάδες. Το 33% είναι ηλικίες μεταξύ 14-25, το 32% αφορά στις ηλικίες 26-35. Το 15% των ερωτηθέντων είναι ηλικίες 36-45 και το 19,5% 45 ετών και άνω.

Πίνακας 3

A3 Οικογενειακή κατάσταση

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1 Έγγαμος	85	42,5	42,5	42,5
2 Άγαμος	88	44,0	44,0	86,5
3 Διαζευγμένος	14	7,0	7,0	93,5
4 Σε διάσταση	1	0,5	0,5	94,0
5 Χήρος/α	12	6,0	6,0	100,0
Total	200	100,0	100,0	

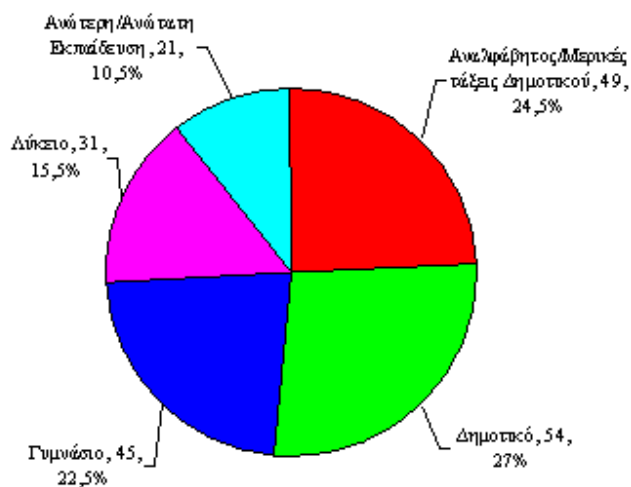

Περίπου το ήμισυ των μεταναστών είναι έγγαμοι (42,5%), το 44% άγαμοι, χήροι το 6%, διαζευγμένοι το 7% και σε διάσταση το 0,5% αυτών.

Πίνακας 4

A4 Εκπαίδευση

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Αναλφάβητος / Μερκές τάξεις δημοτικού	49	24,5	24,5	24,5
	2 Δημοτικό	54	27,0	27,0	51,5
	3 Γυμνάσιο	45	22,5	22,5	74,0
	4 Λύκειο	31	15,5	15,5	89,5
	5 Ανώτερη / Ανώτατη Εκπαίδευση	21	10,5	10,5	100,0
	Total	200	100,0	100,0	

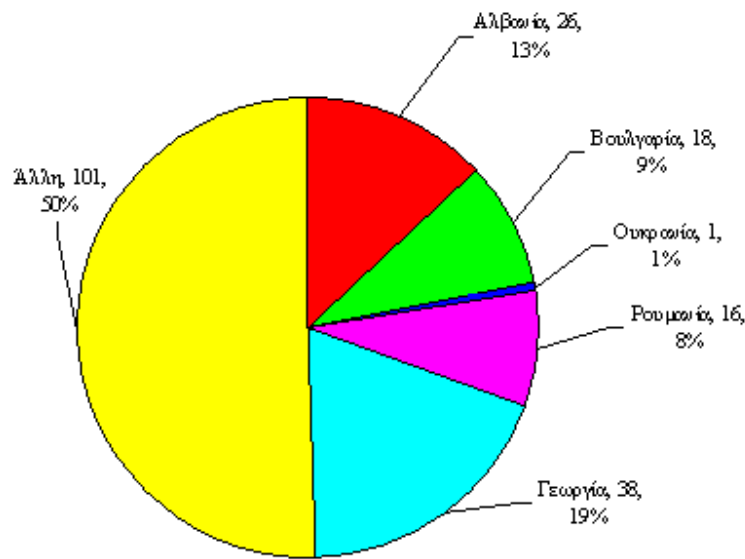

Ως προς το μορφωτικό επίπεδο, το 24,5% είναι αναλφάβητοι ή έχουν πάει σε μερικές τάξεις του Δημοτικού, Έχει τελειώσει το Δημοτικό το 27% ενώ οι απόφοιτοι Γυμνασίου είναι το 22,5%. Τέλος, ανώτερη ή ανώτατη εκπαίδευση έχει το 10,5%.

Πίνακας 5

A5 Χώρα προέλευσης

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1 Αλβανία	26	13,0	13,0	13,0
2 Βουλγαρία	18	9,0	9,0	22,0
3 Ουκρανία	1	1,0	1,0	22,5
4 Ρουμανία	16	8,0	8,0	30,5
5 Γεωργία	38	19,0	19,0	49,5
6 Άλλη	101	50,0	50,0	100,0
Total	200	100,0	100,0	

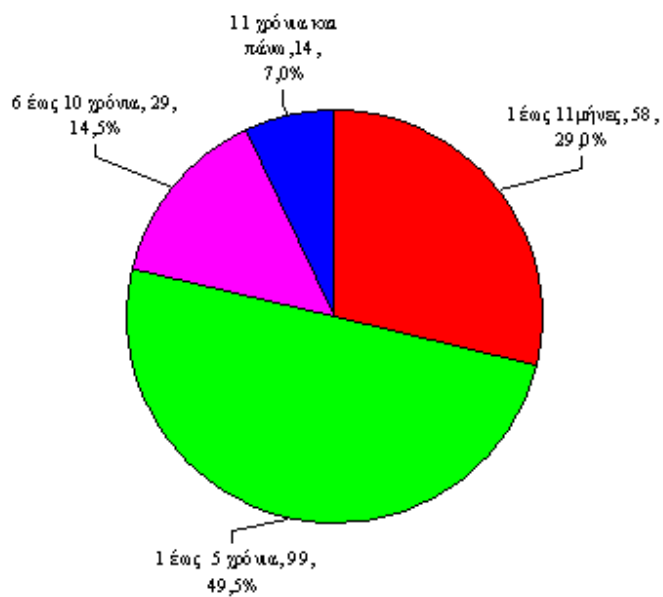

Οι 26 (ποσοστό 13%) μεταναστών προέρχεται από την Αλβανία, το 9% από την Βουλγαρία, το 8% από την Ρουμανία και το 19% από την Γεωργία. Μόλις το 0.5% προέρχεται από την Ουκρανία. Το ποσοστό 50.5% προέρχεται από “κάποια άλλη χώρα, κυρίως τη Συρία, το Ιράκ και το Πακιστάν. Παρατηρούμε πως το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστών καλύπτουν τα άτομα ερχόμενα από Γεωργία και Αλβανία.

Πίνακας 6

A6 Χρόνος παραμονής στην Ελλάδα

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 1 έως 11 μήνες	58	29,0	29,0	29,0
	2 1 έως 5 χρόνια	99	49,5	49,5	78,5
	3 6 έως 10 χρόνια	29	14,5	14,5	93,0
	4 11 χρόνια και πάνω	14	7,0	7,0	100,0
	Total	200	100,0	100,0	

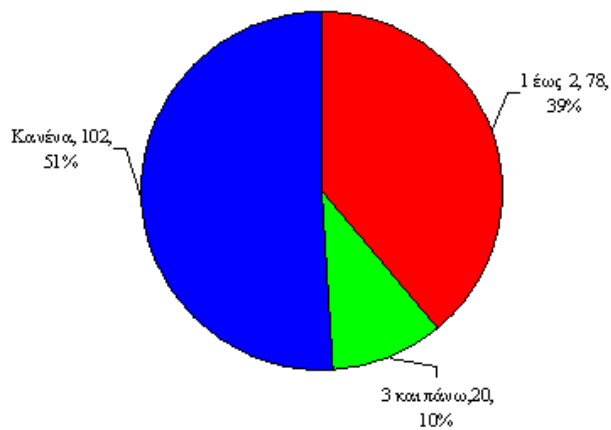

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων ζει στην Ελλάδα 1 έως 5 χρόνια σε ποσοστό 49,5%, το 14,5% 6 έως 10 χρόνια ενώ περισσότερα από 11 χρόνια διαμένει στη χώρα μόλις το 7%. Τέλος, το 29% βρίσκεται στη χώρα τους τελευταίους 1 έως εννιά μήνες.

Πίνακας 7

A7 Αριθμός παιδιών

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 1 έως 2	78	39,0	39,0	39,2
	2 3 και πάνω	20	10,0	10,0	49,2
	3 Κανένα	102	51,0	51,0	100,0
Total		200	100,0	100,0	

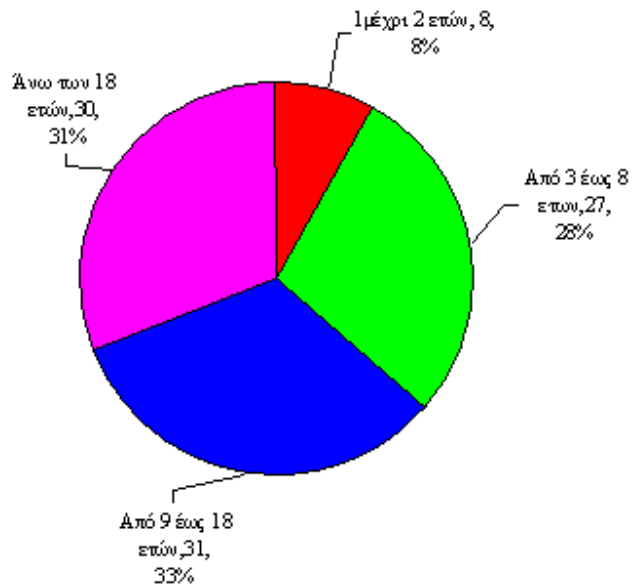

Το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστών είναι άτεκνοι 50,8%, ενώ το 39% έχει 1 έως και 2 τέκνα. Τέλος, το 10% έχει 3 παιδιά και άνω.

Πίνακας 8

A8 Ηλικίες παιδιών

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Μέχρι 2 ετών	8	8,0	8,0	8,3
	2 Από 3 έως 8 ετών	27	28,0	28,0	36,5
	3 Από 9 έως 18 ετών	31	33,0	33,0	68,8
	4 Άνω των 18 ετών	30	31,0	31,0	100,0
	Total	96	100,0	100,0	

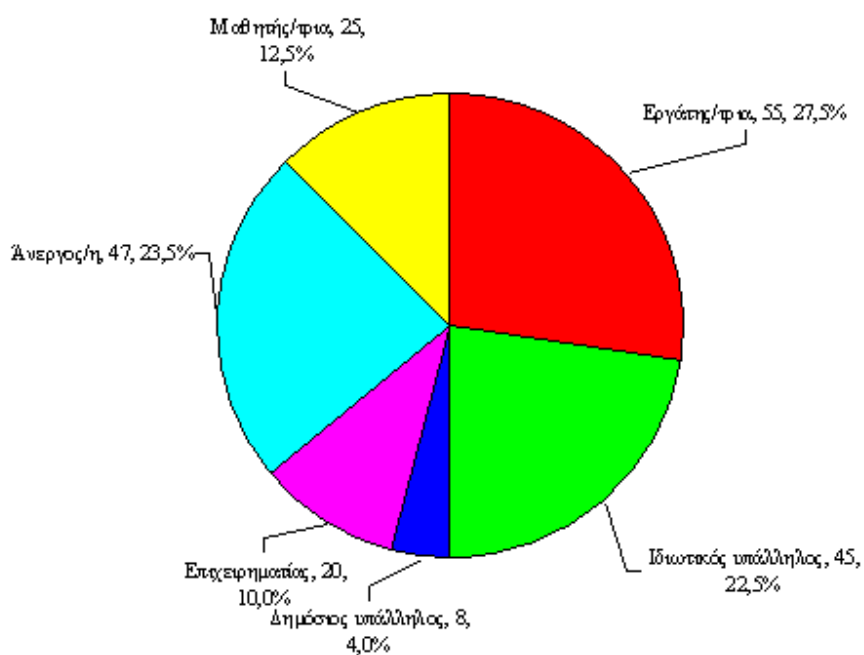

Από τους 96, το 15% των ερωτηθέντων έχουν ενήλικα τέκνα, το 15,5% από 9 έως 18, από 3 έως 8 ετών καλύπτουν το 13,5% ενώ μόλις το 4% έχει ανήλικα τέκνα μέχρι 2 ετών.

Πίνακας 9

A9 Επάγγελμα στην χώρα προέλευσης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Εργάτης/τρια	55	27,5	27,5	27,5
	2 Ιδιωτικός/ή υπάλληλος	45	22,5	22,5	50,0
	3 Δημόσιος υπάλληλος	8	4,0	4,0	54,0
	4	20	10,0	10,0	64,0
	Επιχειρηματίας	47	23,5	23,5	87,5
	5 Άνεργος/η	25	12,5	12,5	100,0
	6 Μαθητής/τρια	200	100,0	100,0	
	Total				

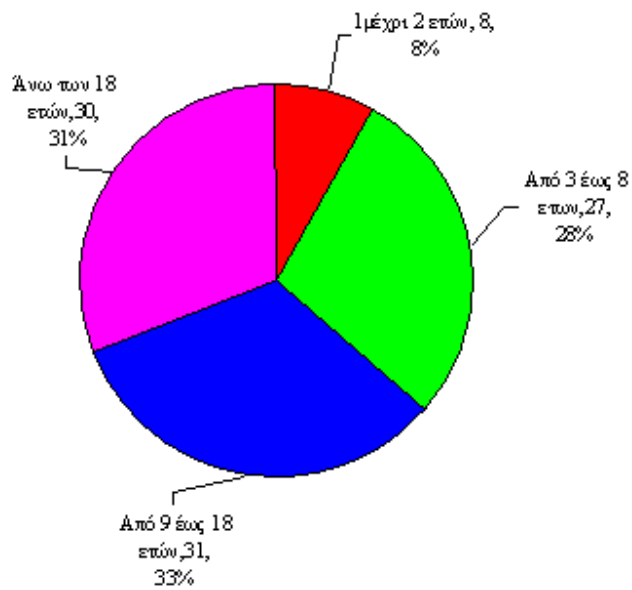

Περισσότερο από το $\frac{1}{4}$ περίπου του συνόλου των μεταναστών εργαζόταν στη χώρα του ως εργάτης/τρια, οι υπάλληλοι σε ιδιωτικές επιχειρήσεις αποτελούν το 22,5% ενώ υψηλό είναι το ποσοστό των ανέργων, αγγίζει το 23,5%. Οι μαθητές περιλαμβάνουν το 12,5% και οι επιχειρηματίες το 10%. Μόλις το 4% καταλάμβανε θέσεις δημοσίου.

Πίνακας 8

A8 Ηλικίες παιδιών

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Μέχρι 2 ετών	8	8,0	8,0	8,3
	2 Από 3 έως 8 ετών	27	28,0	28,0	36,5
	3 Από 9 έως 18 ετών	31	33,0	33,0	68,8
	4 Άνω των 18 ετών	30	31,0	31,0	100,0
	Total	96	100,0	100,0	

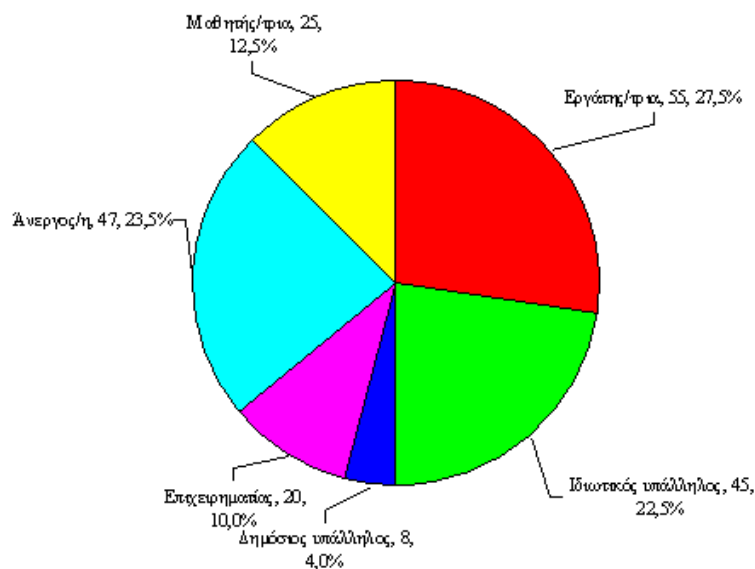

Το 15% των ερωτηθέντων έχουν ενήλικα τέκνα, το 15,5% από 9 έως 18, από 3 έως 8 ετών καλύπτουν το 13,5% ενώ μόλις το 4% έχει ανήλικα τέκνα μέχρι 2 ετών.

Πίνακας 9

A9 Επάγγελμα στην χώρα προέλευσης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Εργάτης/τρια	55	27,5	27,5	27,5
	2 Ιδιωτικός/ή υπάλληλος	45	22,5	22,5	50,0
	3 Δημόσιος υπάλληλος	8	4,0	4,0	54,0
	4 Επιχειρηματίας	20	10,0	10,0	64,0
	5 Άνεργος/η	47	23,5	23,5	87,5
	6 Μαθητής/τρια	25	12,5	12,5	100,0
	Total	200	100,0	100,0	

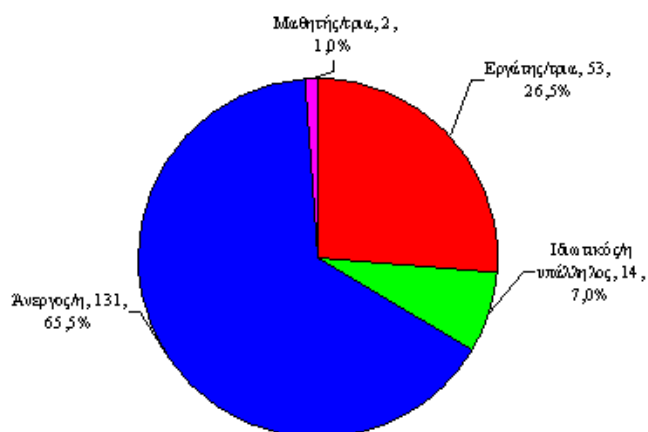

Περισσότερο από το $\frac{1}{4}$ περίπου του συνόλου των μεταναστών εργαζόταν στη χώρα του ως εργάτης/τρια, οι υπάλληλοι σε ιδιωτικές επιχειρήσεις αποτελούν το 22,5% ενώ υψηλό είναι το ποσοστό των ανέργων, αγγίζει το 23,5%. Οι μαθητές περιλαμβάνουν το 12,5% και οι επιχειρηματίες το 10%. Μόλις το 4% καταλάμβανε θέσεις δημοσίου.

Πίνακας 10

A10 Επάγγελμα στην χώρα υποδοχής

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Εργάτης/τρια	53	26,5	26,5	26,5
	2 Ιδιωτικός/ή υπάλληλος	14	7,0	7,0	33,5
	3 Άνεργος/η	131	65,5	65,5	99,0
	4 Μαθητής/τρια	2	1,0	1,0	100,0
	Total	200	100,0	100,0	

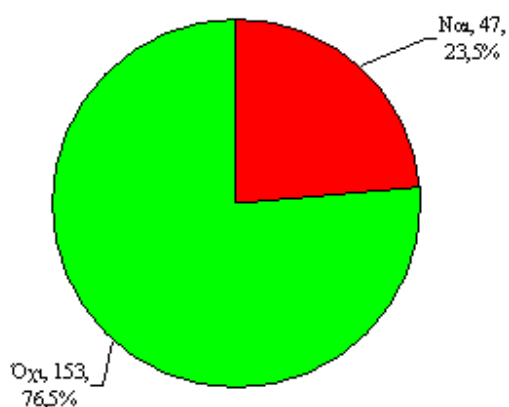

Σχετικά με το επάγγελμα των μεταναστών στη χώρα υποδοχής (Ελλάδα), παρατηρούμε ότι οι 53 (ποσοστό 26,5%) απασχολούνται ως εργάτες/τριες, και οι 14 (ποσοστό 7%) ως ιδιωτικοί/ές υπάλληλοι. Συντριπτικό θα χαρακτηρίζαμε το ποσοστό των ανέργων (65,5%), στοιχείο που θέτει πολλά ερωτήματα και προβληματισμούς για τον τρόπο εύρεσης πόρων και το επίπεδο διαβίωσης αυτών των ανθρώπων. Μόλις το 1% φοιτά ως μαθητής/ρια.

Πίνακας 11

B11 Η προσαρμογή σας στην χώρα υποδοχής ήταν εύκολη και χωρίς ιδιαίτερες δυσκολίες;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1 Ναι	47	23,5	23,5	23,5
2 Όχι	153	76,5	76,5	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Count

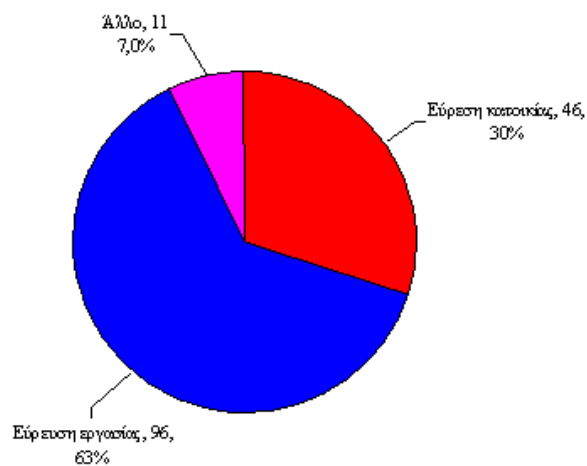
		B11 Η προσαρμογή σας στην χώρα υποδοχής ήταν εύκολη και χωρίς ιδιαίτερες δυσκολίες;		Total
		1 Ναι	2 Όχι	
A5 Χώρα προέλευσης	1 Αλβανία	4	22	26
	2 Βουλγαρία	8	10	18
	3 Ουκρανία	1		1
	4 Ρουμανία	6	10	16
	5 Γεωργία	15	23	38
	6 Άλλη	13	88	101
Total		47	153	200

Στο ερώτημα για το εάν οι ερωτηθέντες αντιμετώπισαν δυσκολίες στη χώρα υποδοχής, το 76,5% απάντησε αρνητικά ενώ το 23,5% απάντησε θετικά. Ειδικότερα παρατηρούμε στον παραπάνω πίνακα πως περισσότερα προβλήματα κατά την έλευση τους αντιμετώπισαν μετανάστες προερχόμενοι από την Γεωργία, την Βουλγαρία και την Ρουμανία. Αντίθετα κάτοικοι της Αλβανίας και της Ρουμανίας δεν αντιμετώπισαν ιδιαίτερες δυσκολίες, το ίδιο ισχύει και για τους κατοίκους άλλων χωρών όπως το Πακιστάν, το Ιράν και η Συρία.

Πίνακας 12

B12 Αν όχι, ποιες ήταν αυτές οι δυσκολίες;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Εύρεση κατοικίας	46	30,0	30,0	30,1
	2 Εύρεση εργασίας	96	63,0	63,0	92,8
	3 Άλλο	11	7,0	7,0	100,0
	Total	153	100,0	100,0	

Crosstab

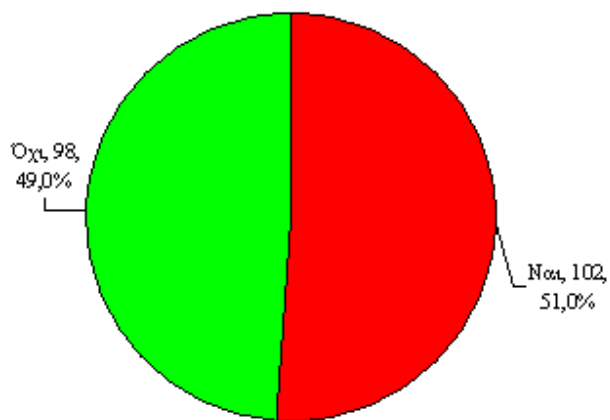
Count		B12 Αν όχι, ποιες ήταν αυτές οι δυσκολίες;			Total
		1 Εύρεση κατοικίας	2 Εύρεση εργασίας	3 Άλλο	
A5 Χώρα προέλευσης	1 Αλβανία	8	14		22
	2 Βουλγαρία	3	7		10
	4 Ρουμανία	1	9		10
	5 Γεωργία	4	19		23
	6 Άλλη	30	47	11	88
	Total		46	96	11

Οι σημαντικότερες δυσκολίες που συνάντησαν οι μετανάστες αφορούσαν στην εύρεση εργασίας 48% και λιγότερο στην εύρεση κατοικίας που καλύπτει το 23%.

Πίνακας 13

B13 Πιστεύετε πως η προέλευση σας από άλλη χώρα συντέλεσε στην εμφάνιση δυσκολιών;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Ναι	102	51,0	54,3	54,3
	2 Όχι	98	49,0	52,7	100,0
	Total	200	100,0	100,0	

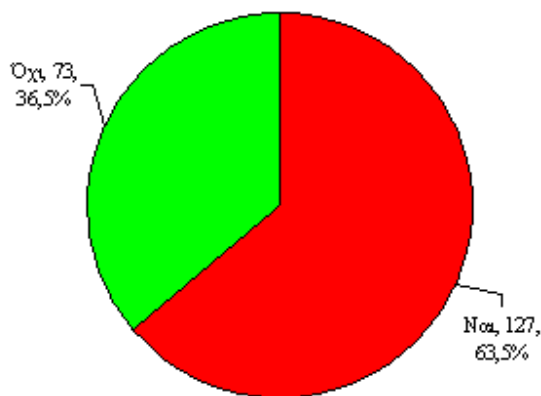
Count		B13 Πιστεύετε πως η προέλευση σας από άλλη χώρα συντέλεσε στην εμφάνιση δυσκολιών;		Total
		1 Ναι	2 Όχι	
A5 Χώρα προέλευσης	1 Αλβανία	16	10	26
	2 Βουλγαρία	9	9	18
	3 Ουκρανία		1	1
	4 Ρουμανία	8	8	16
	5 Γεωργία	21	17	38
	6 Άλλη	48	41	89
Total		102	86	188

Τα ποσοστά στο παραπάνω ερώτημα που κλήθηκαν να απαντήσουν οι μετανάστες σχεδόν ταυτίζονται, το 51% δεν θεωρεί πως ο τόπος καταγωγής του συμβάλει στις τυχόν δυσκολίες που αντιμετώπισε, αντίθετα το 49% απάντησε θετικά. Εδώ παρατηρείται μια διαφορετικότητα απόψεων που διχάζει τους ερωτηθέντες με πολύ μικρή διαφορά. Πιο αναλυτικά, μετανάστες προερχόμενοι από την Αλβανία και την Βουλγαρία θεωρούν πως η χώρα προέλευσης συνέβαλλε στην εμφάνιση δυσκολιών που αντιμετώπισαν. Το ίδιο ισχύει και για τους κατοίκους των άλλων χωρών (Πακιστάν, Ιράν, Συρία).

Πίνακας 14

Γ14 Έχετε απευθυνθεί σε δημόσιες υπηρεσίες υγείας κατά το παρελθόν;

		Γ14 Έχετε απευθυνθεί σε δημόσιες υπηρεσίες υγείας κατά το παρελθόν;		
		1 Ναι	2 Όχι	Total
A1 Φύλο	1 Άντρας	68	57	125
	2 Γυναίκα	59	16	75
Total		127	73	200

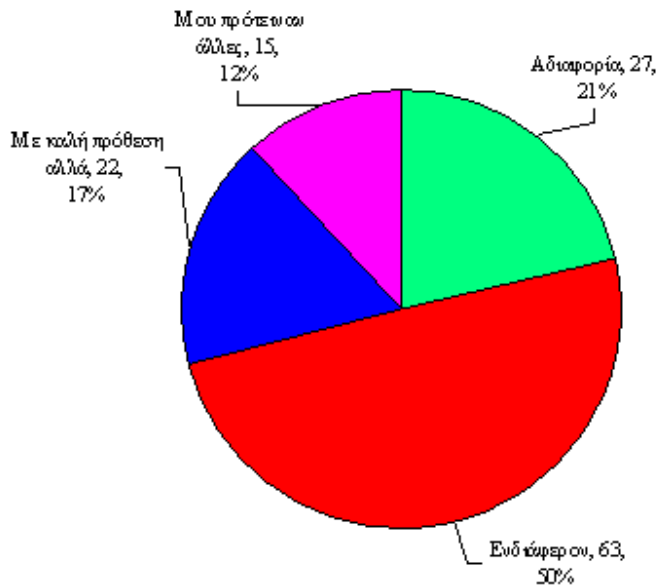

Σύμφωνα με το παραπάνω σχεδιάγραμμα, από το γενικό σύνολο των ερωτηθέντων, οι 127 (ποσοστό 63,5%) έχουν απευθυνθεί σε δημόσιες υπηρεσίες υγείας κατά το παρελθόν, ενώ οι υπόλοιποι 73 (ποσοστό 36,5%) δεν έχουν επισκεφτεί ποτέ κάποια δημόσια υπηρεσία υγείας. Πιο αναλυτικά από τους 200 ερωτηθέντες, οι 125 είναι άντρες και οι 75 είναι γυναίκες. Στους 125 που είναι άντρες, παρατηρούμε ότι τα αποτελέσματα των απαντήσεων μοιράζονται καθώς λίγο περισσότεροι από τους μισούς, οι 68 απαντούν θετικά ότι έχουν επισκεφτεί δημόσιες υπηρεσίες υγείας κατά το παρελθόν και οι υπόλοιποι 57 ότι δεν έχουν επισκεφτεί ποτέ. Αντίθετα στις γυναίκες - που είναι 75 - η πλειοψηφία (n= 59) από το γενικό σύνολο δηλώνουν ότι έχουν επισκεφτεί δημόσιες υπηρεσίες υγείας κατά το παρελθόν και μόλις οι 16 απάντησαν αρνητικά στην ερώτηση.

Πίνακας 15

Γ15 Αν ναι, ανταποκρίθηκαν στο αίτημα σας με:

		Γ15 Αν ναι, ανταποκρίθηκαν στο αίτημα σας με:				
		1 Αδιαφορία	2 Ενδιαφέρον	3 Με καλή πρόθεση αλλά χωρίς να θέλουν πραγματικά να βοηθήσουν	4 Μου πρότειναν άλλες υπηρεσίες που θα μπορούσα να απευθυνθώ.	Total
A5 Χώρα προέλευσης	1 Αλβανία	8	8	2	2	20
	2 Βουλγαρία	5	6	3		14
	3 Ουκρανία	1				1
	4 Ρουμανία	2	8	3	1	14
	5 Γεωργία	7	20	6	1	34
	6 Άλλη	4	21	8	11	44
Total		27	63	22	15	127

Σύμφωνα με το σχεδιάγραμμα οι 63 (ποσοστό 31,5%) απάντησαν ότι ανταποκρίθηκαν με ενδιαφέρον στα αιτήματά τους, όταν χρειάστηκε να επισκεφτούν δημόσιες υπηρεσίες υγείας. Οι 27 (ποσοστό 13,5%) απάντησαν ότι αντιμετωπίστηκαν με αδιαφορία, οι 22 (ποσοστό 11,0%) απάντησαν ότι υπήρχε καλή πρόθεση αλλά χωρίς

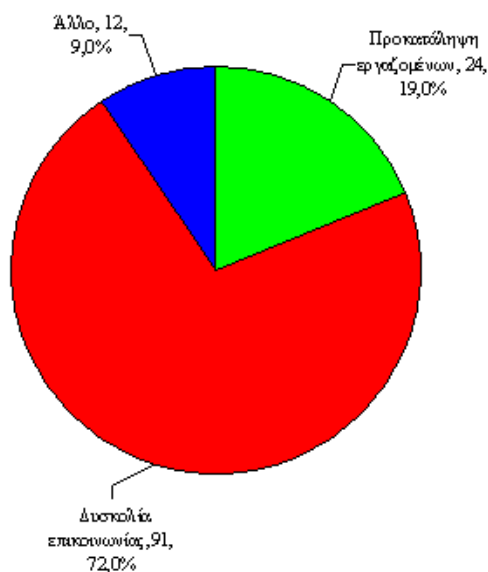
όμως να θέλουν πραγματικά να βοηθήσουν και τέλος σε 15 άτομα (ποσοστό 7,5%) προτάθηκαν άλλες υπηρεσίες που θα μπορούσαν να απευθυνθούν. Πιο αναλυτικά με βάση τον πίνακα που παρουσιάζει τα αποτελέσματα των απαντήσεων των ερωτηθέντων με βάση και την χώρα προέλευσής τους είναι τα εξής: από τους 127 ερωτηθέντες οι 44 προέρχονται από άλλες χώρες, οι 34 προέρχονται από την Γεωργία, οι 20 από την Αλβανία, οι 14 από την Βουλγαρία. Οι υπόλοιποι 14 έχουν χώρα προέλευσης από Ρουμανία και τέλος 1 από την Ουκρανία.

Παρατηρούμε ότι τα άτομα που κατάγονται από την Γεωργία είχαν καλύτερη αντιμετώπιση σε σχέση με τα άτομα με αλβανική καταγωγή, καθώς η πλειοψηφία των μεταναστών από την Γεωργία απάντησαν ότι οι εργαζόμενοι ανταποκρίθηκαν με ενδιαφέρον στο αίτημά τους. Αντίθετα τα άτομα με αλβανική καταγωγή αντιμετωπίστηκαν τόσο με αδιαφορία όσο και με ενδιαφέρον καθώς οι απαντήσεις τους μοιράζονται.

Πίνακας 16

Γ16 Δυσκολίες που αντιμετωπίσατε:

	Γ16 Δυσκολίες που αντιμετωπίσατε:			Total
	1 Προκατάληψη εργαζομένων	2 Δυσκολία επικοινωνίας	3 Άλλο	
A4 Εκπαίδευση	1 Αναλφάβητος / Μερκές τάξεις δημοτικού	24	3	29
	2 Δημοτικό	25	3	31
	3 Γυμνάσιο	14	5	25
	4 Λύκειο	17		25
	5 Ανώτερη / Ανώτατη Εκπαίδευση	5	1	17
Total		24	12	127

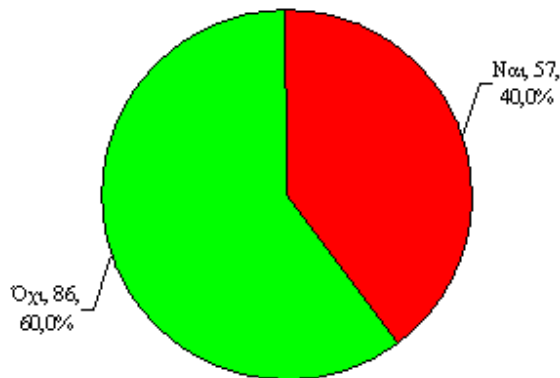

Από το σύνολο των ερωτηθέντων που είναι 127 οι 91 (ποσοστό 45,5%) είχαν προβλήματα επικοινωνίας, οι 24 (ποσοστό 12,0%) αντιμετώπισαν πρόβλημα λόγω προκαταλήψεων των εργαζομένων απέναντί τους και τέλος οι 12 (ποσοστό 6,0%) είχαν άλλου είδους δυσκολίες (κυρίως απώλεια βιβλιαρίου υγείας). Πιο συγκεκριμένα σύμφωνα με τον πίνακα Γ16 σε συνδυασμό με το επίπεδο εκπαίδευσης (ερώτηση Α4) των ερωτηθέντων, παρατηρούμε ότι τα άτομα που είναι αναλφάβητοι ή έχουν ολοκληρώσει μερικές τάξεις του Δημοτικού, που σε σύνολο είναι 29, από αυτούς μόνο οι 2 αντιμετώπισαν προβλήματα εξαιτίας προκαταλήψεων των εργαζομένων, παρόμοια αποτελέσματα έχουν και τα άτομα που έχουν ολοκληρώσει μέχρι και τις τάξεις του Δημοτικού. Αντίθετα, οι ερωτηθέντες με υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης παρουσιάζουν περισσότερες περιπτώσεις προκατάληψης από τους εργαζομένους, καθώς από τα άτομα που έχουν ολοκληρώσει το Λύκειο ($n = 25$) οι 8 αντιμετώπισαν δυσκολίες προερχόμενες από τις προκαταλήψεις των εργαζομένων, παρόμοια αποτελέσματα έχουν και τα άτομα που ολοκλήρωσαν την υποχρεωτική εκπαίδευση, Γυμνάσιο και την Ανώτερη/ Ανώτατη εκπαίδευση.

Πίνακας 17

Γ17 Για την παροχή ιατρικής φροντίδας αρχικά επισκέπτεστε τις δημόσιες υπηρεσίες υγείας;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Ναι	57	40,0	40,0
	2 Όχι	86	60,0	100,0
Total	143	100,0	100,0	

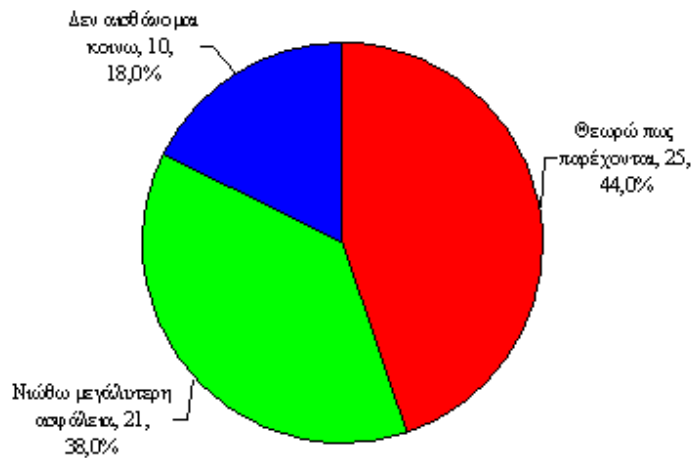

Οι 86 (ποσοστό 60,0%) έδωσαν αρνητική απάντηση στην ερώτηση αν επιλέγουν αρχικά τις δημόσιες υπηρεσίες υγείας για την παροχή ιατρικής φροντίδας και οι υπόλοιποι 57 (ποσοστό 40,0%) απάντησαν ναι, ότι είναι η πρώτη τους επιλογή.

Πίνακας 18

Γ18 Αν ναι, γιατί;

		Γ18 Αν ναι, γιατί;			Total
		1 Θεωρώ πως παρέχονται αποτελεσματικότερες υπηρεσίες.	2 Νοιώθω μεγαλύτερη ασφάλεια.	3 Δεν αισθάνομαι κοινωνικά αποκλεισμένος.	
A4 Εκπαίδευση	1 Αναλφάβητος / Μερκές τάξεις δημοτικού	7	3	1	11
	2 Δημοτικό	7	6	2	15
	3 Γυμνάσιο	7		3	10
	4 Λύκειο	3	7	2	12
	5 Ανώτερη / Ανώτατη Εκπαίδευση	1	5	2	8
Total		25	21	10	56

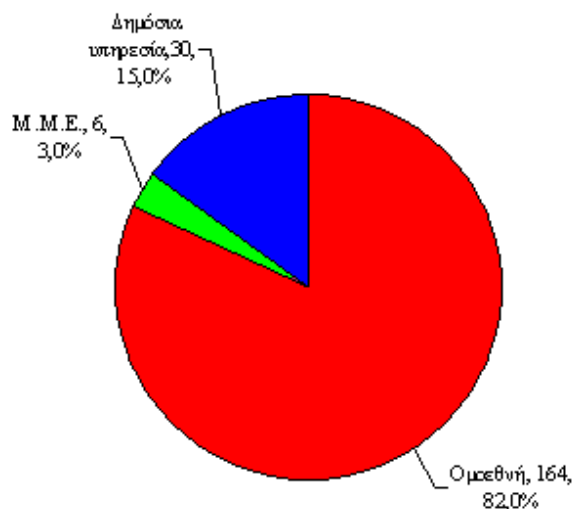

Στο παραπάνω σχεδιάγραμμα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των δεύτερων απαντήσεων της ερώτησης Γ17 (Για την παροχή ιατρικής φροντίδας αρχικά επισκέπτεστε τις δημόσιες υπηρεσίες υγείας;) που είναι τα εξής: Από το γενικό σύνολο των ερωτηθέντων που είναι 56 οι 25 (ποσοστό 44,0%) απάντησαν ότι θεωρούν πως παρέχονται αποτελεσματικότερες υπηρεσίες, οι 21 (ποσοστό 38,0%) ότι επιλέγουν αρχικά τις δημόσιες υπηρεσίες υγείας γιατί νοιώθουν μεγαλύτερη ασφάλεια και τέλος οι 10 (ποσοστό 18,0%) ότι τις επιλέγουν γιατί δεν αισθάνονται κοινωνικά αποκλεισμένοι

Πίνακας 19

Δ19 Παραπομπή στην Μ.Κ.Ο. PRAKSIS

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Ομοεθνή	164	82,0	82,0	82,0
	2 Μ.Μ.Ε.	6	3,0	3,0	85,0
	3 Δημόσια υπηρεσία	30	15,0	15,0	100,0
	Total	200	100,0	100,0	

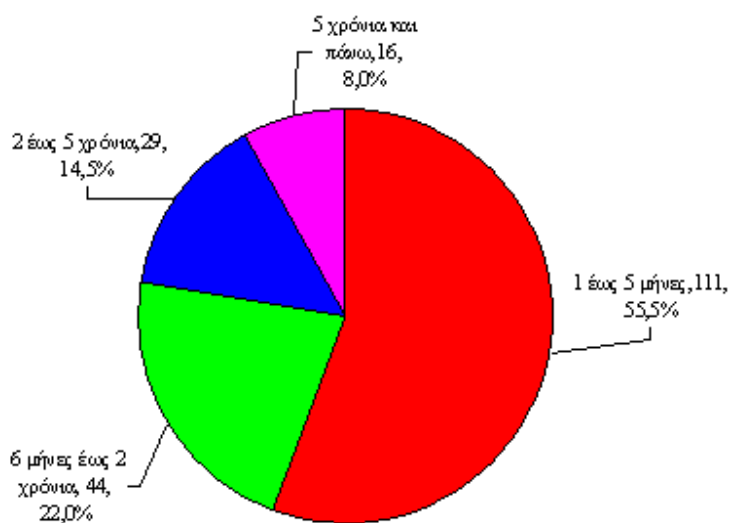

Οι 164 (ποσοστό 82,0%) έμαθαν για την οργάνωση από ομοεθνής τους, οι 30 (ποσοστό 15,0%) παραπέμφθηκαν από δημόσια υπηρεσία στην Μ.Κ.Ο. PRAKSIS, και οι υπόλοιποι 6 (ποσοστό 3,0%) από τα Μ.Μ.Ε.

Πίνακας 20

Δ20 Χρονικό διάστημα που επισκέπτεστε την οργάνωση

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 1 έως 5 μήνες	111	55,5	55,5	55,5
	2 6 μήνες έως 2 χρόνια	44	22,0	22,0	77,5
	3 2 έως 5 χρόνια	29	14,5	14,5	92,0
	4 5 χρόνια και πάνω	16	8,0	8,0	100,0
	Total	200	100,0	100,0	

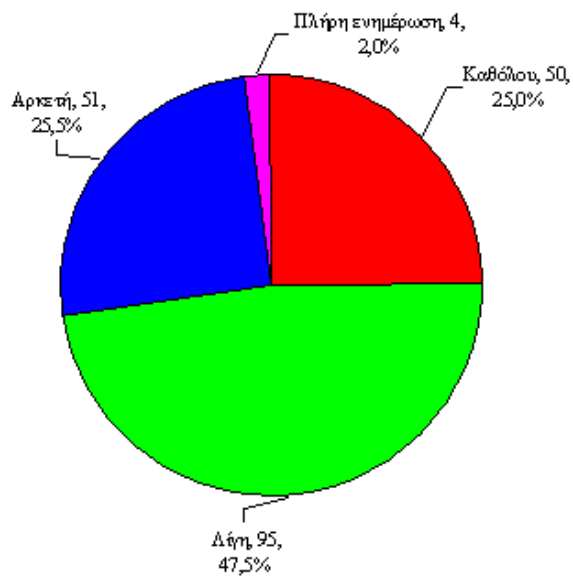

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε πως οι 111 (ποσοστό 55,5%) απάντησαν ότι επισκέπτονται την οργάνωση από 1 έως 5 μήνες, οι 44 (ποσοστό 22,0%) από 6 μήνες έως 2 χρόνια. Οι 29 (ποσοστό 14,5%) απάντησαν από 2 έως 5 χρόνια και οι υπόλοιποι 16 (ποσοστό 8,0%) από 4 έως 5 χρόνια.

Πίνακας 21

Δ21 Πριν επισκεφτείτε την οργάνωση, είχατε πληροφόρηση για τις υπηρεσίες που παρέχει;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Καθόλου	50	25,0	25,0	25,0
	2 Λίγη	95	47,5	47,5	72,5
	3 Αρκετή	51	25,5	25,5	98,0
	4 Πλήρη ενημέρωση	4	2,0	2,0	100,0
	Total	200	100,0	100,0	

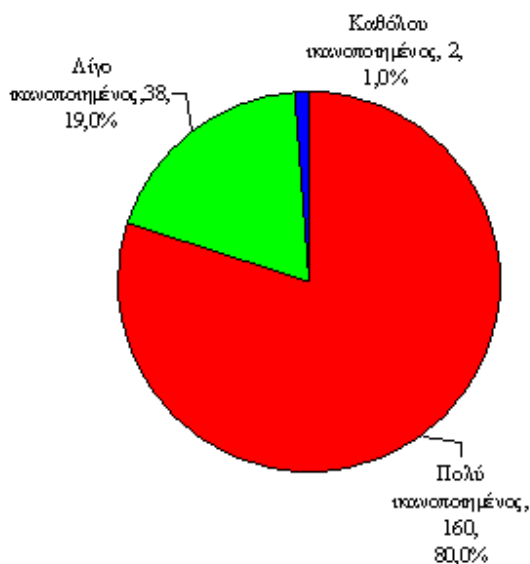
Από το γενικό σύνολο οι 95 (ποσοστό 47,5%) απάντησαν ότι πριν επισκεφτούν την οργάνωση η πληροφόρηση που είχαν ήταν λίγη, οι 51 (ποσοστό 25,5%) απάντησαν ότι είχαν αρκετή ενημέρωση. Οι 50 ποσοστό (25,0%) απάντησαν ότι δεν είχαν καθόλου ενημέρωση για τις υπηρεσίες που προσφέρει η οργάνωση, πριν την επισκεφτούν και μόλις 4 (ποσοστό 2,0%) απάντησαν ότι είχαν πλήρη ενημέρωση.

Πίνακας 22

Δ22 Είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες που παρέχει η Μ.Κ.Ο. PRAKSIS: Crosstab

Count

		Δ22 Είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες που παρέχει η Μ.Κ.Ο. PRAKSIS:			
		1 Πολύ ικανοποιημένος/η	2 Λίγο ικανοποιημένος/η	3 Καθόλου ικανοποιημένος/η	Total
A4 Εκπαίδευση	1 Αναλφάβητος / Μερκές τάξεις δημοτικού	40	9		49
	2 Δημοτικό	42	12		54
	3 Γυμνάσιο	37	6	2	45
	4 Λύκειο	26	5		31
	5 Ανώτερη / Ανώτατη Εκπαίδευση	15	6		21
Total		160	38	2	200

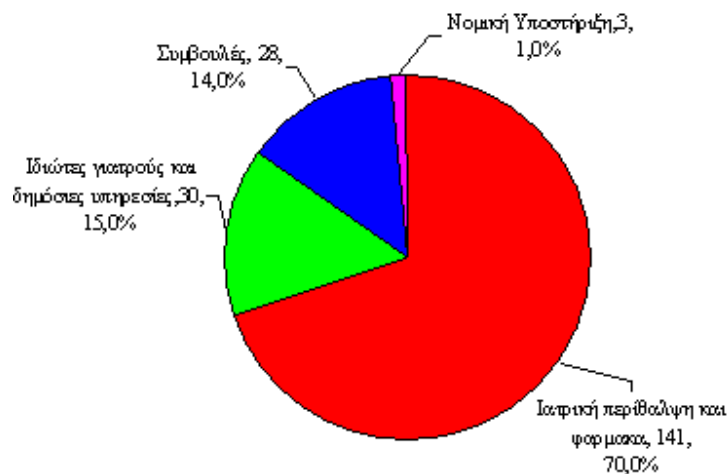
Οι 160 ερωτηθέντες (ποσοστό 80,0%) απάντησαν ότι είναι πολύ ικανοποιημένοι από τις υπηρεσίες που παρέχει η Μ.Κ.Ο. PRAKSIS, οι 38 (ποσοστό 19,0%) απάντησαν ότι είναι λίγο ικανοποιημένοι και οι υπόλοιποι 2 (ποσοστό 1,0%) ότι δεν είναι καθόλου ικανοποιημένοι από τις υπηρεσίες που παρέχονται.

Πιο αναλυτικά σύμφωνα με τον πίνακα Δ22 σε συνάρτηση με το επίπεδο εκπαίδευσης (ερώτηση Α4) των ερωτηθέντων έχουμε τα εξής αποτελέσματα: τα άτομα τα οποία έχουν δηλώσει αναλφάβητοι ή ότι έχουν ολοκληρώσει μερικές τάξεις του Δημοτικού που είναι 49 από αυτούς οι 40 είναι πολύ ικανοποιημένοι, παρόμοια αποτελέσματα έχουν και τα άτομα που έχουν ολοκληρώσει τις τάξεις του Δημοτικού. Τα άτομα που έχουν ολοκληρώσει μέχρι και το γυμνάσιο που είναι 45 από αυτούς οι 37 δηλώνουν πολύ ικανοποιημένοι ενώ 2 από αυτούς απάντησαν ότι δεν είναι καθόλου ικανοποιημένοι από τις υπηρεσίες που παρέχονται.

Πίνακας 23

Δ23 τι υπηρεσίες λαμβάνω από την οργάνωση M.K.O. PRAKSIS:

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Ιατρική περίθαλψη και Φάρμακα	141	70,5	70,5	70,5
	2 Ιδιώτες γιατρούς και δημόσιες υπηρεσίες υγείας	30	15,0	15,0	50,0
	3 Συμβουλές	28	14,0	14,0	45,6
	4 Νομική υποστήριξη	3	1,0	1,0	100,0
	Total	200	100,0	100,0	

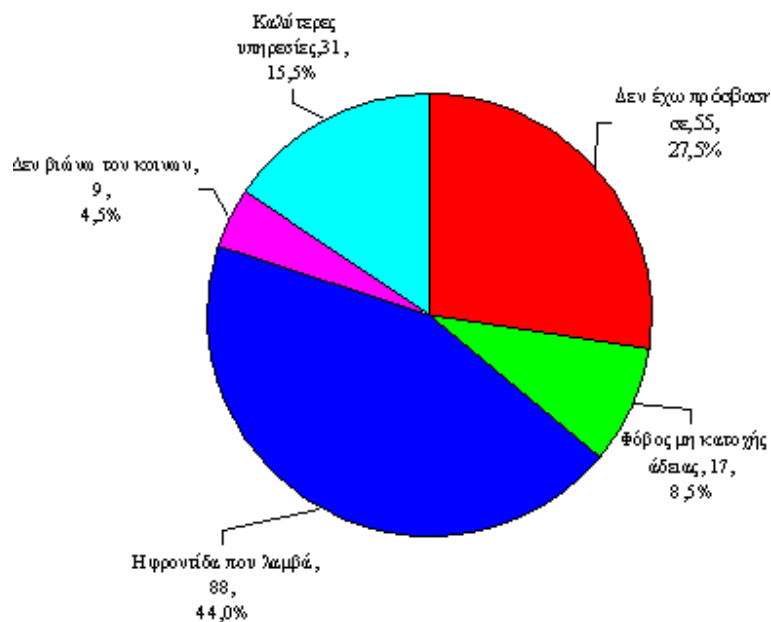

Ο παραπάνω πίνακας μας δείχνει τις υπηρεσίες που λαμβάνει κάθε ερωτώμενος από την οργάνωση, οι 141 (ποσοστό 70,5%) απάντησαν ότι λαμβάνουν ιατρική περίθαλψη και φάρμακα, οι 30 (ποσοστό 15,0) ότι βρίσκουν με την βοήθεια της οργάνωσης ιδιώτες γιατρούς και δημόσιες υπηρεσίες υγείας που μπορούν να απευθυνθούν. Οι 26 (ποσοστό 12,0%) απάντησαν ότι οι υπηρεσίες που λαμβάνουν από την M.K.O. PRAKSIS είναι συμβουλευτική και οι 3 (ποσοστό 2,5%) ότι λαμβάνουν νομική υποστήριξη.

Πίνακας 24

Δ24 Λαμβάνω υπηρεσίες από την Μ.Κ.Ο. γιατί:

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Δεν έχω πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες υγείας.	55	27,5	27,5	27,5
	2 Φόβος μη κατοχής άδειας διαμονής	17	8,5	8,5	36,0
	3 Η φροντίδα που λαμβάνω είναι δωρεάν.	88	44,0	44,0	80,0
	4 Δεν βιώνω τον κοινωνικό αποκλεισμό.	9	4,5	4,5	84,5
	5 Καλύτερες υπηρεσίες σε σχέση με τις δημόσιες.	31	15,5	15,5	100,0
	Total	200	100,0	100,0	

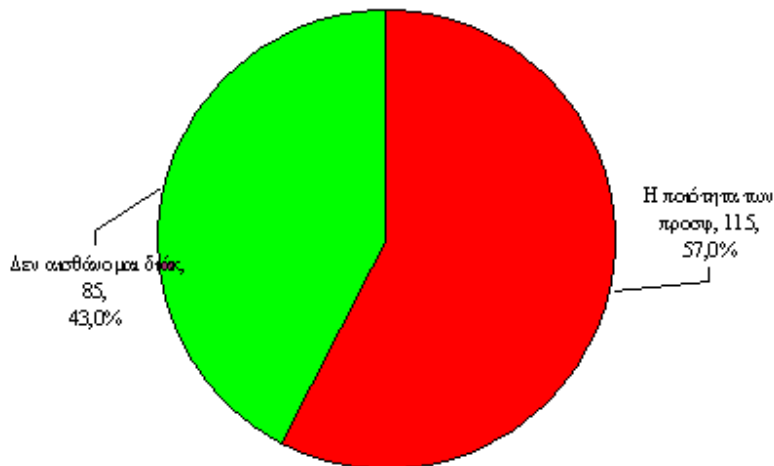
Από το σύνολο του πληθυσμού έρευνας που είναι 200 οι 88 (ποσοστό 44,0%) απάντησαν ότι λαμβάνουν υπηρεσίες από την Μ.Κ.Ο. PRAKSIS γιατί η φροντίδα που λαμβάνουν είναι δωρεάν, οι 55 (ποσοστό 27,5%) γιατί δεν έχουν πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες υγείας, οι 17 (ποσοστό 8,5%) από φόβο μη κατοχής άδειας διαμονής. Οι 31 (ποσοστό 15,5%) λαμβάνουν υπηρεσίες γιατί πιστεύουν ότι παρέχονται καλύτερες σε

σχέση με τις δημόσιες και τέλος οι 9 (ποσοστό 4,5%) γιατί στην Μ.Κ.Ο. PRAKSIS δεν βιώνουν τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Πίνακας 25

Δ25 Θα προτιμούσα να εξυπηρετούμαι από το δημόσιο σύστημα υγείας γιατί

		Δ25 Θα προτιμούσα να εξυπηρετούμαι από το δημόσιο σύστημα υγείας γιατί;		Total
		1 Η ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών είναι καλύτερη.	2 Δεν αισθάνομαι διάκριση και κοινωνικό αποκλεισμό	
A4 Εκπαίδευση	1 Αναλφάβητος / Μερκές τάξεις δημοτικού	33	16	49
	2 Δημοτικό	41	12	53
	3 Γυμνάσιο	22	21	43
	4 Λύκειο	11	23	34
	5 Ανώτερη / Ανώτατη Εκπαίδευση	8	13	21
Total		115	85	200

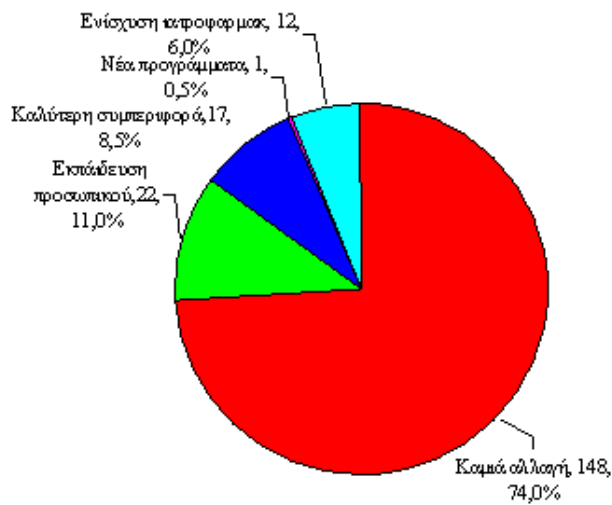
Στην ερώτηση για το εάν θα προτιμούσαν οι εξυπηρετούμενοι να λαμβάνουν φροντίδα από δημόσιες υπηρεσίες υγείας οι 114 (ποσοστό 57.0%) θα προτιμούσαν να εξυπηρετούνται από το δημόσιο σύστημα υγείας γιατί η ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών είναι καλύτερη και οι υπόλοιποι 83 (ποσοστό 41,5%) γιατί δεν αισθάνονται

την διάκριση και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Πιο αναλυτικά στον πίνακα Δ 25 σε συνάρτηση και με το επίπεδο εκπαίδευσης των ερωτηθέντων παρατηρούμε ότι τα άτομα με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης έχουν απαντήσει στην πλειοψηφία τους ότι η ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών είναι καλύτερη και λιγότεροι από τους μισούς απαντούν ότι δεν αισθάνονται διάκριση και δεν βιώνουν τον κοινωνικό αποκλεισμό. Αντίθετα, τα άτομα που είχαν ολοκληρώσει ανώτερες βαθμίδες εκπαίδευσης (λύκειο, ανώτερη/ ανώτατη εκπαίδευση), στην πλειοψηφία τους απαντούν ότι θα προτιμούσαν να εξυπηρετούνται από το δημόσιο σύστημα υγείας γιατί δεν αισθάνονται την διάκριση και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Το μεγάλο ποσοστό ικανοποίησης στους αναλφάβητους δηλώνει τις μειωμένες απαιτήσεις που έχουν για τις υπηρεσίες που λαμβάνουν.

Πίνακας 26

Δ26 Τι θα μπορούσατε να προτείνετε με σκοπό την βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών από την Μ.Κ.Ο. PRAKSIS

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Καμία αλλαγή	148	74,0	74,0	74,0
	2 Έκπαίδευση προσωπικού	22	11,0	11,0	85,0
	3 Καλύτερη συμπεριφορά-εξυπηρέτηση από το προσωπικό	17	8,5	8,5	93,5
	4 Νέα προγράμματα	1	0,5	0,5	94,0
	5 Ενίσχυση ιατροφαρμακευτικού εξοπλισμού	12	6,0	6,0	100,0
	Total	200	100,0	100,0	

Σε αυτήν την ερώτηση οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να δώσουν τις δικές τους προτάσεις για την παροχή αποτελεσματικότερων υπηρεσιών της οργάνωσης. οι 148 (ποσοστό 74,0%) απάντησαν ότι δεν χρειάζεται να πραγματοποιηθεί καμιά αλλαγή, οι 22 (ποσοστό 11,0%) απάντησαν ότι χρειάζεται εκπαίδευση του προσωπικού. Οι 17 (ποσοστό 8,5%) ότι θα ήθελαν η συμπεριφορά και η εξυπηρέτηση από το προσωπικό της οργάνωσης να είναι καλύτερη, οι 12 (ποσοστό 6,0%) ότι χρειάζεται ενίσχυση του ιατροφαρμακευτικού εξοπλισμού και 1 (ποσοστό 0,5%) ότι χρειάζονται να αναπτυχθούν νέα προγράμματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από το σύνολο των ερωτηθέντων που είναι 200, η πλειοψηφία είναι άντρες νεαρής ηλικίας και οι περισσότεροι είναι είτε αναλφάβητοι, είτε είχαν παρακολουθήσει μερικές τάξεις του δημοτικού, είτε είχαν ολοκληρώσει το δημοτικό. Το επίπεδο εκπαίδευσης είναι χαμηλό, γεγονός που αιτιολογείται καθώς στις χώρες προέλευσης των ερωτηθέντων οι συνθήκες δεν ήταν ευνοϊκές και πρόσφορες για καλύτερη εκπαίδευση καθώς επικρατούσε κρίση και η επιβίωση ήταν ο πρωταρχικός στόχος. Οι μετανάστες που συμμετείχαν στην έρευνα προέρχονται κυρίως από την Γεωργία, το Πακιστάν, το Αφγανιστάν, το Ιράκ.

Σύμφωνα με την έρευνα, προκύπτει πως το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων 49,5% διαμένει από 1 έως 5 χρόνια στην Ελλάδα. Πέραν των 5 ετών σε μικρότερο ποσοστό χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες της PRAKSIS, καθώς προφανώς καλύπτουν τις ανάγκες τους είτε από άλλες υπηρεσίες υγείας, είτε έχουν νομιμοποιηθεί και χρησιμοποιούν το δημόσιο σύστημα υγείας. Επομένως οι συνθήκες διαβίωσης των μεταναστών βελτιώνονται σταδιακά αναλογικά με τα χρόνια που έχουν εγκατασταθεί, Βέβαια, σύμφωνα με τα παραπάνω στοιχεία, ένας μετανάστης χρειάζεται περισσότερα από 5 χρόνια για να μπορέσει να καλύψει τις βασικές του ανάγκες (τροφή, στέγαση κ.α.) διάστημα προσαρμογής που μπορεί να χαρακτηριστεί απελπιστικό. Οι μετακινούμενοι πληθυσμοί υποχρεώνονται να ζουν και να εργάζονται σε κάποιες περιπτώσεις κάτω από συνθήκες πλήρους εκμετάλλευσης και εξαθλίωσης. Χαρακτηριστικό είναι σύμφωνα με την έρευνα που διεξήγαγαν οι Γιατροί χωρίς Σύννορα, μεταξύ 770 νόμιμων και παράνομων μεταναστών, που εργάζονταν, αποκάλυψε ότι: Το 40% ζούσαν σε

εγκαταλελειμμένα κτίρια, το 30% μοιράζονταν το κατάλυμά τους με άλλους και οι μισοί απ' αυτούς δεν είχαν τουαλέτα και τρεχούμενο νερό, ενώ το 70% είχε κάποια χρόνια πάθηση (actionnemesi, 2009).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν και τα αποτελέσματα για το επάγγελμα στην χώρα προέλευσης και στην χώρα υποδοχής, καθώς οι περισσότεροι μετανάστες στην χώρα τους ήταν εργάτες και ιδιωτικοί υπάλληλοι ενώ αντίθετα στην χώρα μας η συντριπτική πλειοψηφία από αυτούς δήλωσαν άνεργοι, σε ποσοστό 65,5%. Συχνά χαρακτηρίζονται ως απειλή από τους γηγενείς στην αγορά εργασίας, υπάρχει επιφυλακτικότητα και έλλειψη εμπιστοσύνης παρόλα ταύτα χρησιμοποιούνται από τους εργοδότες, καθώς με μικρότερο κόστος φέρουν περισσότερα κέρδη. Παραπάνω παρατηρούμε τους υψηλούς δείκτες ανεργίας και ίσως σε αυτό συμβάλει το γεγονός πως αναφερόμαστε σε παράνομους μετανάστες. Σε τέτοιες περιπτώσεις η ανασφάλεια και η καχυποψία των ντόπιων ενισχύεται και δεν επιλέγονται για παροχή εργασίας. Επιπλέον κάποιοι από τους παράνομους μετανάστες εργάζονται για μικρά χρονικά διαστήματα σε διαφορετικές δουλειές παραμένοντας τον περισσότερο χρόνο άνεργοι.

Η προσαρμογή στην χώρα μας για τους μετανάστες ήταν ιδιαίτερα δύσκολη. Τα μεγαλύτερα προβλήματά τους συνδέονται με την εύρεση εργασίας καθώς σύμφωνα και με δηλώσεις των ερωτηθέντων αντιμετωπίζουν μεγάλες δυσκολίες για να βρουν δουλειά, το ημερομίσθιό τους είναι συχνά ταπεινωτικό και δεν αντιστοιχεί ούτε στις ώρες ούτε και στο είδος εργασίας τους.

Οι περισσότεροι υποστηρίζουν ότι η καταγωγή τους είναι αλληλένδετη με την εμφάνιση των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν. Με άλλα λόγια θεωρούν ότι η καταγωγή τους, λειτουργεί αρνητικά και τους δημιουργεί προβλήματα στην καλύτερη εξέλιξη τους.

Οι μετανάστες γίνονται αντιληπτοί ως «ξένοι» και ως απειλή για την ομοιομορφία και την συνέχεια του έθνους. Ως απειλή γίνονται αντιληπτοί και από τα ξενοφοβικά άτομα, που μπορεί να θεωρούν ότι οι μετανάστες κινούνται ενάντια στην κοινωνική ταυτότητα ή τα συμφέροντα τους.

Το μεγαλύτερο μέρος του συνόλου των ερωτηθέντων έχει επισκεφτεί δημόσιες υπηρεσίες υγείας κατά το παρελθόν. Τα αποτελέσματα των απαντήσεων των ερωτηθέντων στο μεγαλύτερο μέρος τους υποστήριξαν ότι το προσωπικό ανταποκρίθηκε στα αιτήματά τους με ενδιαφέρον, αντιμετώπισαν κυρίως δυσκολίες επικοινωνίας. Αξιοσημείωτο είναι το ποσοστό της τάξης του 19%, που απάντησε ότι οι δυσκολίες που αντιμετώπισε προέρχονταν από τις προκαταλήψεις των εργαζομένων. Οι μετανάστες στην πλειοψηφία τους δεν επιλέγουν αρχικά να εξυπηρετηθούν από το δημόσιο σύστημα υγείας. «Για τους ανεπίσημους μετανάστες που ζουν στην Ελλάδα, παρέχονται οι απαραίτητες ιατρικές υπηρεσίες αποκλειστικά και μόνο εάν πρόκειται για επείγοντα περιστατικά και μέχρι να σταθεροποιηθεί η κατάσταση της υγείας τους, όλες οι δημόσιες υπηρεσίες υποχρεούνται να μην συναλλάσσονται με ανεπίσημους μετανάστες πλην (των νοσοκομείων, θεραπευτηρίων και κλινικών ή σε περίπτωση ανήλικων παιδιών) αλλά θα πρέπει να ειδοποιούνται άμεσα οι αρμόδιες αστυνομικές αρχές για τις περαιτέρω νόμιμες συνέπειες» (Γαϊτανίδου χ.χ.: 19).

Μια τέτοια πολιτική θα αποθαρρύνει τους μετανάστες χωρίς χαρτιά από το να ζητήσουν οποιαδήποτε ιατρική φροντίδα λόγω του φόβου ότι οι γιατροί θα τους αποκρούσουν ή θα τους καταδώσουν στην αστυνομία με αποτέλεσμα να απευθύνονται σε Μ.Κ.Ο. για ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.

Αναφορικά με την Μ.Κ.Ο. PRAKSIS οι μετανάστες ενημερώνονται για την ύπαρξη της οργάνωσης επί τω πλείστον από ομοεθνείς τους, ελάχιστοι είναι αυτοί που παραπέμφθηκαν από δημόσιες υπηρεσίες. Το μέσο χρονικό διάστημα που επισκέπτονται την οργάνωση είναι 1 έως 5 μήνες και μέχρι και 2 χρόνια. Πριν επισκεφτούν την PRAKSIS η πληροφόρηση που έχουν οι περισσότεροι είναι λίγη και αρκετοί μετανάστες δεν είχαν καμία ενημέρωση για τις υπηρεσίες που παρέχει η οργάνωση, μόνο όσες πληροφορίες είχαν λάβει από τους ομοεθνείς τους. Πρέπει να επισημάνουμε ότι ίσως χρειάζεται περισσότερη προβολή αλλά και ενημέρωση τόσο για τους στόχους όσο και για τις υπηρεσίες που προσφέρει η οργάνωση.

Επιπροσθέτως συντριπτική είναι η πλειοψηφία όσων υποστηρίζουν ότι δεν χρειάζεται να γίνει οποιαδήποτε αλλαγή και ότι είναι ικανοποιημένοι σχετικά με την λειτουργία και τις υπηρεσίες αυτής. Ενδιαφέρον όμως παρουσιάζουν και οι προτάσεις των ερωτηθέντων για αλλαγές. Προτείνουν κυρίως εκπαίδευση και καλύτερη συμπεριφορά του προσωπικού που στελεχώνεται από την οργάνωση, να αναλάβουν νέα προγράμματα και να ενισχύσουν το ιατροφαρμακευτικό υλικό. Τέλος οι μετανάστες λαμβάνουν κυρίως ιατρική περίθαλψη και φάρμακα, επιλέγουν στην πλειοψηφία τους την Μ.Κ.Ο. PRAKSIS γιατί οι υπηρεσίες παρέχονται δωρεάν αλλά και γιατί δεν έχουν πρόσβαση στις δημόσιες υπηρεσίες υγείας.

Υποθέσεις έρευνας

Με βάση τα ερευνητικά ερωτήματα που είχαμε θέσει πριν την διεξαγωγή του ερευνητικού μέρους της εργασίας μας και στηριζόμενοι στην ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας που προηγήθηκε, καταλήγουμε στην επιβεβαίωση ή τη διάψευση των υποθέσεων εργασίας.

Πιο συγκεκριμένα: Όσον αναφορά την 1η ερευνητική υπόθεση, παρά την μη ικανοποίησή τους από τις υπηρεσίες υγείας των Μ.Κ.Ο. οι παράνομοι μετανάστες αναγκαστικά τις χρησιμοποιούν επειδή δεν έχουν πρόσβαση στα δημόσια νοσοκομεία. Η υπόθεση αυτή δεν ισχύει γιατί παρόλο που υπάρχουν μετανάστες που χρησιμοποιούν την Μ.Κ.Ο. γιατί δεν έχουν πρόσβαση στα δημόσια νοσοκομεία, στο μεγαλύτερο όμως μέρος τους (80%) είναι απόλυτα ικανοποιημένοι από την Μ.Κ.Ο. PRAKSIS. Πιο αναλυτικά απόλυτως ικανοποιημένοι είναι κυρίως μετανάστες με μειωμένο μορφωτικό επίπεδο, γεγονός που αποδεικνύει πως άτομα προερχόμενα από χαμηλό κοινωνικοπολιτιστικό status είναι περισσότερο διαλλακτικοί και λιγότερο απαιτητικά στις υπηρεσίες που λαμβάνουν.

Κατά την ανάλυση της δεύτερης υπόθεσης εργασίας παρατηρούμε πως δεν επαληθεύεται καθώς παρά την ικανοποίηση των ερωτηθέντων από την παρεχόμενη φροντίδα της Μ.Κ.Ο., στο σύνολο τους δεν θα επέλεγαν να εξυπηρετηθούν από το δημόσιο σύστημα υγείας. Επίσης, αξίζει να αναφερθεί πως το 40% του δείγματος θα επέλεγε μια δημόσια υπηρεσία υγείας για να καλύψει τις ιατροφαρμακευτικές του ανάγκες. Οι ανασφάλιστοι μετανάστες σύμφωνα με το νόμο δεν δικαιούνται δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη από τις δημόσιες υπηρεσίες υγείας και με το φόβο της απέλασης επιλέγουν την ασφάλεια των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων.

«Οι παράνομοι αλλοδαποί βρισκόμενοι στο περιθώριο δέχονται τον κοινωνικό αποκλεισμό σε επίπεδο υγείας και πρόνοιας, σύμφωνα με απόψεις και πεποιθήσεις πολλών, αποτελούν τον «κίνδυνο» για την διατήρηση της δομής και της ισορροπίας της κοινωνίας μας» (Halliday 2006: 141). Μόλις το 18% φοβούμενο να βιώσει τον κοινωνικό αποκλεισμό απευθύνεται αρχικά σε κρατικές υπηρεσίες υγείας, Αντίθετα οι περισσότεροι

θεωρούν τις υπηρεσίες αποτελεσματικότερες και αποδοτικότερες. Η ακόλουθη υπόθεση επίσης δεν επαληθεύεται. Παρά την ικανοποίησή τους από τις προσφερόμενες υπηρεσίες φροντίδας των ΜΚΟ, οι παράνομοι μετανάστες θα προτιμούσαν να έχουν πρόσβαση στα δημόσια νοσοκομεία για να μην βιώνουν τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Ολοκληρώνοντας με την τέταρτη υπόθεση εργασίας η οποία υποστηρίζει ότι παρά την μη ικανοποίησή τους από τις υπηρεσίες υγείας των ΜΚΟ οι παράνομοι μετανάστες αναγκαστικά τις χρησιμοποιούν επειδή οι υπηρεσίες παρέχονται δωρεάν, παρατηρούμε ότι δεν ισχύει, διότι παρόλο που οι περισσότεροι ερωτηθέντες απάντησαν θετικά, είναι πλήρως ικανοποιημένοι από το προσωπικό και τις υπηρεσίες που παρέχει η οργάνωση.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

1) Ύπαρξη ανάγκης να ληφθούν συγκεκριμένα μέτρα για μετανάστες που στερούνται των νομιμοποιητικών εγγράφων παραμονής στην Ελλάδα, προκειμένου να ξεπεραστούν οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν, ώστε να μπορούν να έχουν πρόσβαση στους φορείς υγείας, καθώς και η εκπαίδευση ειδικευμένου προσωπικού, καλά πληροφορημένου και με γλωσσικές δεξιότητες.

2) Αναβάθμιση των κλειστών κέντρων προσωρινής κράτησης μεταναστών, στα οποία οι συνθήκες διαβίωσης είναι ιδιαίτερα άσχημες, ενώ παρουσιάζονται πολλά προβλήματα στις εγκαταστάσεις και στην απουσία βασικού ιατρικού εξοπλισμού.

3) Οι μεγάλες καθυστερήσεις για την έκδοση ή ανανέωση αδειών παραμονής ή την έκδοση των ειδικών δελτίων του αιτούντος άσυλο αλλοδαπού, έχουν ως συνέπεια την παρεμπόδιση της πρόσβασης πολλών μεταναστών στις δημόσιες υπηρεσίες υγείας για μεγάλα χρονικά διαστήματα. Προτείνεται ο περιορισμός της γραφειοκρατίας, η κατάργηση των μεγάλων λιστών αναμονής και η βελτίωση των είδη παρεχόμενων υπηρεσιών.

4) Εμπόδια στην επικοινωνία, όπως η αντικειμενική δυσκολία επικοινωνίας των ασθενών με το ιατρικό προσωπικό λόγω της ελλιπούς γνώσης της ελληνικής γλώσσας αλλά και η ελλιπής ενημέρωση σχετικά με τη λειτουργία του συστήματος υγείας, επηρεάζουν την προσβασιμότητα των αλλοδαπών σε υπηρεσίες υγείας. Συμμετοχή διερμηνέων στα δημόσια νοσοκομεία αλλά και στα κέντρα διοικητικής κράτησης και σε άλλες δομές που απευθύνονται σε μετανάστες περιορίζει τη δυνατότητα του ιατρικού προσωπικού να διασφαλίσει την ποιότητα των υπηρεσιών υγείας που παρέχει σε αλλοδαπούς.

5) Η εξειδίκευση του προσωπικού, η ανάπτυξη της τεχνογνωσίας και η δημιουργία εξειδικευμένων δομών (π.χ. διερμηνέων, διαπολιτισμικών διαμεσολαβητών, ενημερωτικών φυλλαδίων σε γλώσσες διαφόρων εθνικοτήτων) θα ενημερώσουν τους μετανάστες σχετικά με τα δικαιώματά και τις υποχρεώσεις τους και τις σχετικές διαδικασίες για την διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- 1) Αδάμ – Χριστοπούλου, Φ. (2006) «Πολυπολιτισμικότητα», σελ: 3. <http://www.kathimerini.gr> [πρόσβαση στις 28 Φεβρουαρίου 2008]
- 2) Αμήρα, Α. (1980) «Κοινωνικο-οικονομικά χαρακτηριστικά και κίνητρα μεταναστεύσεως των Ελλήνων επιστημόνων που επαναπατρίστηκαν την περίοδο 1960-1971», *μετανάστες στην Ελλάδα*, Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών σελ: 225-230.
- 3) Αμίτσης, Γ., Λαζαρίδη, Γ. (Επιμ.) (2001) *Νομικές και Κοινωνικοπολιτικές Διαστάσεις της Μετανάστευσης στην Ελλάδα*, Αθήνα: Παπαζήσης.
- 4) Αμίτσης, Γ., Λαζαρίδη, Γ. (2001) *Οι πολιτικές ρυθμίσεις της μετανάστευσης στην Ελλάδα*, Αθήνα: Παπαζήσης.
- 5) Βάμβουκα, Μ.Ι. (1997) *Εισαγωγή στην ψυχοπαιδαγωγική Έρευνα και Μεθοδολογία*, Αθήνα: Εστία.
- 6) Βγενόπουλος, Κ. (1998) *Πρόσφυγες και μετανάστες στην ελληνική αγορά εργασίας*, Αθήνα: ΕΚΕΜ.
- 7) Γαβρόγλου, Σ. (1998) *Μετανάστευση και ακροδεξιά αντίδραση στην Ευρώπη*, Αθήνα: Σιδέρης.
- 8) Γετίμης Π., Πετρινώτη Ξ. (2003) *Έρευνα για την ανίχνευση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν στελέχη του Δημόσιου στην εξυπηρέτηση των μεταναστών-παλιννοστούντων-προσφύγων*, Αθήνα: Πολις.
- 9) Γιάννη, Μ. (2004) *Η σημασία της μετανάστευσης*, Αθήνα: Πατάκη.
- 10) Γκίκας, Σ. (1994) *Κοινωνικά Προβλήματα*, Αθήνα: Σαββάλας.

- 11) Δημακη –Λαμπίρη, Ι.(1998) *Για μια παιδεία εναντίον των άμεσων και έμμεσων διακρίσεων ανάλογα το φύλο, την φυλή, την θρησκεία, την εθνικότητα ή άλλα χαρακτηριστικά, Συλλογικό Έργο, Μετανάστες, ρατσισμός και Ξενοφοβία. Ελληνικές Εμπειρίες διακρίσεων*, Αθήνα: Σάκουλας.
- 12) Δραγωνά Θ.,(1997), *Όταν η εθνική ταυτότητα απειλείται: ψυχολογικές στρατηγικές αντιμετώπισης -Τι είν' η πατρίδα μας; Εθνοκεντρισμός στην Εκπαίδευση*, Αθήνα:Αλεξάνδρεια.
- 13) Ζαιμακης, Γ. (2002) *Κοινοτική εργασία και τοπικές κοινωνίες: ανάπτυξη, συλλογική δράση, πολυπολιτισμικότητα*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- 14) Καβουνίδη, Τ. (2002) *Τα χαρακτηριστικά των μεταναστών*, Αθήνα: Σάκουλας.
- 15) Καραντινός, Δ., Μαράτου-Αλιπράντη, Λ., Φρονίμου, Ε., *Διαστάσεις του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα: Κύρια θέματα και προσδιορισμός προτεραιοτήτων πολιτικής*, Αθήνα: ΕΚΚΕ.
- 16) Κασσωτάκη, Μ. (1978) *Η εμπειρική έρευνα στις επιστήμες της αγωγής*, Αθήνα: Ιδεοκίνηση.
- 17) Κατρουγκάλος, Γ. (1996) *Τα κοινωνικά δικαιώματα των παράνομων αλλοδαπών*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- 18) Καψάλης Α., (2003), *Ευρωπαϊκό δίκτυο για συνεργασία και ανταλλαγές σε θέματα κοινωνικού αποκλεισμού και υγείας μεταναστών*, αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή, πανεπιστήμιο Αθηνών.
- 19) Κασιμάτη, Κ. (2002) *Κοινωνικός Αποκλεισμός η Ελληνική Εμπειρία*, Αθήνα: Gutenberg.

- 20) Κλόκα Ν. (2008), «Στηρίζουν την ελληνική οικονομία οι μετανάστες», σελ:1. <http://www.chiosnews.com/default.asp> [πρόσβαση στις 19 Μαΐου 2007]
- 21) Κουτρα, Κ. (2007) *Σημειώσεις Μαθήματος Διαπολιτισμικής Κοινωνικής Εργασίας*, Ηρακλειο.
- 22) Κοντογιάννη, Χ., Στρατή, Π., Τσίαντη, Β, (1990), «Παιδιά διαπολιτισμικών γονιών σε διάφορες χώρες», *Κοινωνική Εργασία*, (18), σ. 107-114.
- 23) Λαμπριανίδης, Λ. και Λυμπεράκη, Α. (2001), *Αλβανοί μετανάστες στη Θεσσαλονίκη Διαδρομές ευημερίας και παραδρομές δημόσιας εικόνας*, Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής.
- 24) Λιαργκόβας Π., (1996), *Οικονομικές διαστάσεις της μετανάστευσης*, αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή, πανεπιστήμιο Πελοποννήσου.
- 25) Λινάρδος-Ρυλμόν, Π., (1992), «Μετανάστευση και Αγορά Εργασίας στην Ελλάδα : Πρώτες Διαπιστώσεις», *Ενημερωτικό Δελτίο ΙΝΕ-ΓΣΕΕ* , σελ: 37-44. [http: // www.kathimerini.gr](http://www.kathimerini.gr) [πρόσβαση στις 28 Φεβρουαρίου 2008]
- 26) Μαρβάκης, Αθ., Παρσανόγλου, Δ., Παύλου, Μ. *Μετανάστες στην Ελλάδα*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- 27) Μουσούρου, Λ. (1990) *Μετανάστες και μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα και στην Ευρώπη*, Αθήνα: Gutenberg.
- 28) Μουσούρου, Λ. (1990), «Οικογένειες και μετανάστευση: προβλήματα και προβληματική», *Εκλογή*, (87), σελ: 147-153.

- 29) Μικρακης, Α. (1998) *Εμείς και οι άλλοι, οι διαφορετικοί, οι ξένοι. Η σύγκρουση στο συμβολικό πεδίο- Κοινωνικές Ανισότητες και Κοινωνικός Αποκλεισμός*, Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα, Αθήνα: Εξάντας
- 30) Ντόκος, Α. Π. (2002) *Οι συνέπειες της μετανάστευσης για την περιφερειακή σταθερότητα και την ελληνική εθνική ασφάλεια*, Αθήνα: Ίαμος.
- 31) Οικονόμου, Χ., Φερόνας, Α. (2006) *Οι εκτός των τειχών*, Αθήνα: Διόνικος.
- 32) Παπαναστασίου Κ., (1990) *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας*, Κύπρος: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου.
- 33) Παύλου, Μ. (2007) *Δείκτης Πολιτικών Ένταξης των Μεταναστών*, Αθήνα. www.hlhr.gr/hlhr-kemo/docs/Pavlou-mipex2007.ppt [πρόσβαση στις 20 Οκτωβρίου 2008]
- 34) Παύλου, Μ. (2005) *Οι πολιτικές “ένταξης” των μεταναστών στην ΕΕ και στην Ελλάδα – Οι κοινές βασικές αρχές», ΚΕΜΟ: Εθνικός Διάλογος για τη μετανάστευση*, www.hlhr.gr/hlhr-kemo/docs/ND1-pavlou-integration.pdf [πρόσβαση στις 7 Οκτωβρίου 2008]
- 35) Πετράκου, Η. (1997) *Η κατασκευή της μετανάστευσης στην ελληνική κοινωνία*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- 36) Ταιηλορ, Τ. (1997) *Πολυπολιτισμικότητα- Εξετάζοντας την πολιτική της αναγνώρισης*, Αθήνα: Πολις.
- 37) Τριανταφυλλίδου Α. (2005) *Ελληνική Μεταναστευτική Πολιτική: Προβλήματα κατευθύνσεις*“ Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (Ελιαμεπ), Αθήνα. central.radiopod.gr/wp-content/uploads/2008/07/triand.pdf [πρόσβαση στις 14 Ιανουαρίου 2009]

38) Τσαρδανίδης, Χ. (1998) *Η μετανάστευση και η εξωτερική πολιτική της Ελλάδας*, Αθήνα: Τροχαλία.

39) Χλέτσος, Μ. (2002) *Η πολιτική οικονομία της μετανάστευσης*, Αθήνα: Εξάντας.

40) Action nemesis (2009) *Μετανάστες: Χωρίς ιατρική φροντίδα, ασφάλιση και περίθαλψη*, www.actionnemesis.com [πρόσβαση στις 20 Μαρτίου 2009]

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

41) Anderson, J. και Taylor, C. (2006) *What is Institutional Racism?*, <http://institutionalracism.net/default.aspx> [πρόσβαση στις 10 Ιανουαρίου 2009]

42) Baldwin-Edwards, M. (1999), «An analytic commentary on the Greek Immigration Law», *MMO*, (1), σελ: 221-238. [πρόσβαση στις 20 Μαΐου 2007] http://www.uehr.panteion.gr/data_en/3541.htm [πρόσβαση στις 15 Νοεμβρίου 2008]

44) Baldwin-Edwards, M. και Safilios-Rothschild, C. (1999), «Immigration and Unemployment in Greece: Perceptions and Realities», *South European Society & Politics*, σελ: 206- 450. http://www.uehr.panteion.gr/data_en/3541.htm [πρόσβαση στις 15 Μαΐου 2007]

45) Baldwin-Edwards, M. (2002), «Immigration and the Welfare State: A European Challenge to American Mythology», *MMO*, (4), σελ: 41-43. http://www.uehr.panteion.gr/pdf/MMO_WP4.pdf^[2] [πρόσβαση στις 18 Μαΐου 2007]

46) Baldwin-Edwards, M. (2002), «Southern European Labour Markets and Immigration: A structural and Functional Analysis», *MMO*, (5), σελ: 78-95. http://www.uehr.panteion.gr/pdf/MMO_WP5.pdf^[4] [πρόσβαση στις 15 Νοεμβρίου 2007]

47) Better, S. (2002) *Institutional Racism: A Primer on Theory and Strategies for Social Change*, Maryland: Rowman and Littlefield. http://books.google.gr/books?id=Qt-DDXx07hwC&printsec=frontcover&source=gb_s_summary_r&cad=0#PPT1,M1

[πρόσβαση στις 15 Ιανουαρίου 2009]

48) Castles S, Miller M. J., (1998), «*The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*». *Macmillan*, σελ: 780- 1238. [http:// sciencedirect.com](http://sciencedirect.com)

[πρόσβαση στις 4 Ιουνίου 2008]

49) Cavounidis, J. (2003), «Gendered patterns of migration to Greece», *The Greek Review of Social Research*, σελ: 221-222. <http://www.rdg.ac.uk/EIS/research>

[πρόσβαση στις 20 Μαΐου 2007]

50) Citrin J., Sides J. (2004), «Public Opinion about Immigration: The role of identities, Interests and Information», *British Journal of Political Science*, (37), σελ.: 477-504.

igs.berkeley.edu/people/faculty_biographies/citrin.html [πρόσβαση στις 18 Ιανουαρίου 2009]

51) Economic and Social Council, (2005) *Achieving the internationally agreed development goals, including those contained in the Millennium Declaration, as well as implementing the outcomes of the major United Nations conferences and summits: progress made, challenges and opportunities*, New York.

www.un.org/docs/ecosoc/documents/2005/reports/esc05%20HLSreportFINALrev3may.sgl.pdf [πρόσβαση στις 18 Ιανουαρίου 2009]

52) Fulbright, K., Anderson, S., Lawrence, K., Sutton, S., Susi, G., Kubisch, A. (2005) *Structural Racism and Youth Development: Issues, Challenges, and Implications*, Washington, D.C.: The Aspen Institute.

53) George J. Borjas, (2003), «Welfare reform, labor supply, and health

Insurance in the immigrant population», Journal of Health Economics, σελ.: 935-1200.
<http://www.sciencedirect.com> [πρόσβαση στις 18 Μαΐου 2007]

54) Hjerm, M.(2004), «Defending Liberal Nationalism. At what cost?», Journal of Ethnic and Migration Studies, 1, (30), σελ.:41-57. <http://newfirstsearch.oclc.org>
[πρόσβαση στις 3 Νοεμβρίου 2008]

55) Huber, B. (2003),«The concept of social integration: a policy-research agenda»,
International Social Science Journal, 55, (177),σελ.:433-439.
<http://www3.interscience.wiley.com/journal/118869010/abstract>[πρόσβαση στις
27 Ιανουαρίου 2009]

56) Honeygord, R. (1988) *Integration of Disintegration*, The Claridge Press, σελ. 27-29

57) Kiprianos, P., Balias, S., Passas, V. (2003), «Greek Policy towards Immigration and Immigrants», Social Policy & Administration, 2, (37), σελ.:148-164.
<http://www3.interscience.wiley.com/journal/118836439/abstract> [πρόσβαση στις 6
Δεκεμβρίου 2008]

58) Lazaridis, G. (1996), «Immigration to Greece: a critical evaluation of Greek policy»,
London: Macmillan, <http://www.NetLibrary.com>. [πρόσβαση στις 25 Φεβρουαρίου
2008]

59) Lianos, T. (2001), «*Illegal Immigrants in Greece and their choice of destination, International Migration*», London: Frank Cass. <http://www.NetLibrary.com>. [πρόσβαση
στις 20 Μαΐου 2007]

60) Mosse G.L.(1995), «Racism and Nationalism», Nations and Nationalism,1, (2), σελ.:
163-173. <http://www3.interscience.wiley.com/journal/119257543/abstract> [πρόσβαση
στις 11 Δεκεμβρίου 2008]

- 61) Mummenday, A.(1999), *Ξένοι στο κάτοπτρο των κοινωνικών προκαταλήψεων*, Γαλάνης Γ.Ν., Moser H.(επιμ.), Εισαγωγή στην Πολιτική Ψυχολογία. Σύγχρονες τάσεις στη διεθνή έρευνα, Νομικός Μ.Δ.(μτφ.), Αθήνα, εκδ. Παπαζήση.
- 62) Rosado, C.(1997), «What Makes a School Multicultural?», The Adventist Journal of Education σελ.:1-15. http://www.rosado.net/pdf/Multicultural_Schools.pdf [πρόσβαση στις 15 Ιανουαρίου 2009]
- 63) Skordas, A., Sitaropoulos, N. (2004), «Why Greece is not a safe host country for refugees», *International Journal of Refugee Law*, σελ: 25-52.
- 64) Stan H. (1998), «Care of refugees and recent immigrants from low-income countries», THE TRAVELLER, σελ: 11- 12 www.elsevier.com/locate/socscimed [πρόσβαση στις 15 Μαρτίου 2008]
- 65) Timothy Halliday, J. (2006), «Business cycles, migration and health», Social Science & Medicine, σελ: 250-297. [http:// www.elsevier.com/locate/socscimed](http://www.elsevier.com/locate/socscimed) [πρόσβαση στις 15 Μαρτίου 2008]
- 66) Verkuyten, M., Brug, P. (2004), «Multiculturalism and group status: The role of ethnic identification, group essentialism and protestant ethic», European Journal of Social Psychology, 1, (34), σελ.:647-661. <http://www3.interscience.wiley.com/journal/109596720/abstract> [πρόσβαση στις 12 Φεβρουαρίου 2009]

ПАРТИНА

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

A1. Φύλο :

1. Άντρας
2. Γυναίκα

A2. Ηλικία

1. 14-25
2. 26-35
3. 36-45
4. 46 και άνω

A3. Οικογενειακή κατάσταση:

1. Έγγαμος
2. Άγαμος
3. Διαζευγμένος
4. Σε διάσταση
5. Χήρος / α

A4. Εκπαίδευση:

1. Αναλφάβητος / Μερικές τάξεις δημοτικού
2. Δημοτικό
3. Γυμνάσιο
4. Λύκειο
5. Ανώτερη / Ανώτατη Εκπαίδευση
6. Μεταπτυχιακός τίτλος

A5. Χώρα προέλευσης:

1. Αλβανία
2. Βουλγαρία
3. Ουκρανία
4. Ρουμανία
5. Γεωργία
6. Άλλη.....

A6. Χρονικό διάστημα παραμονής στην Ελλάδα:

1. 1- 11 μήνες
2. 1-5 χρόνια
3. 6-10 χρόνια
4. 11 χρόνια και άνω

A7. Αριθμός παιδιών:

1. 1-2
2. 3 και άνω
3. Κανένα

A8. Ηλικίες παιδιών:

1. Μέχρι 2 ετών
2. 3 – 8
3. 9- 18
4. Άνω των 18

A9. Επάγγελμα στη χώρα προέλευσης:

1. Εργάτης / τρια
2. Ιδιωτικός / ή υπάλληλος
3. Δημόσιος υπάλληλος
4. Επιχειρηματίας
5. Άνεργος / η
6. Μαθητής / τρια

A10. Επάγγελμα στη χώρα υποδοχής:

1. Εργάτης / τρια
2. Ιδιωτικός / ή υπάλληλος
3. Δημόσιος υπάλληλος
4. Επιχειρηματίας
5. Άνεργος / η
6. Μαθητής / τρια

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΧΩΡΑ

B11. Η προσαρμογή σας στην χώρα υποδοχής ήταν εύκολη και χωρίς ιδιαίτερες δυσκολίες;

1. Ναι
2. Όχι

B12. Αν όχι ποιές ήταν αυτές οι δυσκολίες;

1. Έυρεση κατοικίας
2. Έυρεση εργασίας
3. Άλλο.....

B13. Πιστεύετε πως η προέλευση σας από άλλη χώρα συνετέλεσε στην εμφάνιση δυσκολιών;

- 1.Ναι
2. Όχι

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΓΕΙΑΣ

Γ14. Έχετε απευθυνθεί σε δημόσιες υπηρεσίες υγείας κατά το παρελθόν;

1. Ναι
2. Όχι

Γ15. Αν ναι ανταποκρίθηκαν στο αίτημα σας με:

1. Αδιαφορία
2. Ενδιαφέρον
3. Με καλή πρόθεση αλλά χωρίς να θέλουν πραγματικά να σας βοηθήσουν
4. Μου πρότειναν άλλες υπηρεσίες που θα μπορούσα να απευθυνθώ

Γ16. Δυσκολίες που αντιμετωπίσατε:

1. Προκατάληψη εργαζομένων
2. Δυσκολία επικοινωνίας
3. Άλλο.....

Γ17. Για την παροχή ιατρικής φροντίδας αρχικά επισκέπτεστε τις δημόσιες υπηρεσίες υγείας;

1. Ναι
2. Όχι

Γ18. Αν ναι γιατί:

- 1.Θεωρώ πως παρέχονται αποτελεσματικότερες υπηρεσίες
2. Νοιώθω μεγαλύτερη ασφάλεια
3. Δεν αισθάνομαι κοινωνικά αποκλεισμένος
4. Άλλο.....

ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ PRAKSIS

Δ19. Παραπομπή στην Μ.Κ.Ο. PRAKSIS:

1. Ομοεθνή
2. Μ.Μ.Ε.
3. Δημόσια υπηρεσία

Δ20. Χρονικό διάστημα που επισκέπτεστε την οργάνωση:

1. 1-5 μήνες
2. 6 μήνες – 2 χρόνια
3. 2-5 χρόνια
4. 5 χρόνια και άνω

Δ21. Πριν επισκεφτείτε την οργάνωση είχατε πληροφόρηση για τις υπηρεσίες που παρέχει;

1. Καθόλου
2. Λίγη
3. Αρκετή
4. Πλήρη ενημέρωση

Δ22. Είστε ικανοποιημένος / η από τις υπηρεσίες που παρέχει η Μ.Κ.Ο. PRAKSIS;

1. Είμαι πολύ ικανοποιημένος / η
2. Λίγο ικανοποιημένος / η
3. Καθόλου ικανοποιημένος / η

Δ23. Τι υπηρεσίες λαμβάνω από την οργάνωση:

1. Ιατρική περίθαλψη και λήψη φαρμάκων
2. Σύνδεση με ιδιώτες ιατρούς και δημόσιες υπηρεσίες υγείας
3. Συμβουλευτική
4. Νομική υποστήριξη

Δ24. Λαμβάνω υπηρεσίες απο την Μ.Κ.Ο. γιατί:

1. Δεν έχω πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες υγείας (απουσία βιβλιαρίου)
2. Φόβο λόγω μη κατοχής άδειας διαμονής
3. Η φροντίδα που λαμβάνω είναι δωρεάν
4. Δεν βιώνω τον κοινωνικό αποκλεισμό
5. Οι υπηρεσίες που προσφέρει είναι καλύτερες σε σχέση με τις δημόσιες υπηρεσίες υγείας

Δ25. Θα προτιμούσα να εξυπηρετούμε από το δημόσιο σύστημα υγείας γιατί:

1. Οι ποιότητα των υπηρεσιών που προσφέρει είναι πιο αποτελεσματικές
2. Δεν θα αισθάνομαι πια την διάκριση και τον κοινωνικό αποκλεισμό

Δ26. Τι θα μπορούσατε να προτείνετε με σκοπό την βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών απο την Μ.Κ.Ο. PRAKSIS.....

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΑΣ

